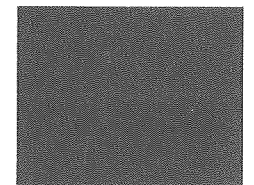
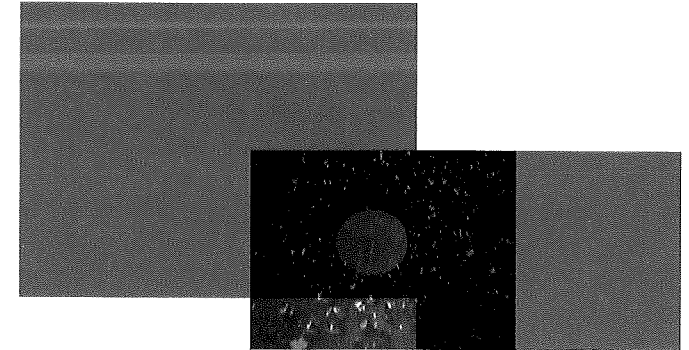
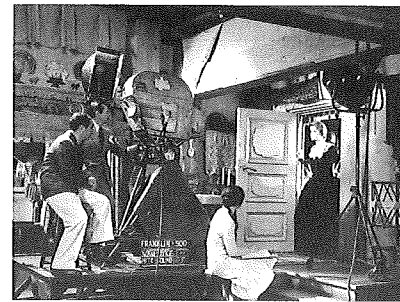

část VI

Dějiny filmu

kapitola 12

Filmové umění a dějiny filmu

„Ne vždy je možné vše.“ Tento aforismus historika umění Heinricha Wölfflina by mohl posloužit jako motto naší závěrečné kapitoly. Dosud jsme v našem přehledu filmového umění zkoumali rozmanité formální a stylistické možnosti a vybírali pro ně příklady ze všech období dějin filmu. Avšak filmové formy a postupy neexistují v bezčasí a nejsou vždy přístupné všem filmovým tvůrcům. V určitých historických podmínkách se některé možnosti naskytou, a jiné zase nikoli. Griffith nemohl dělat takové filmy, jaké dělá Godard, a Godard sotva může dělat filmy, jaké dělal Griffith. V této kapitole se ptáme, jak na filmové umění působily konkrétní historické souvislosti.

Tyto souvislosti probíráme jednak podle jednotlivých období a jednak podle jednotlivých států či oblastí. Sice existují i jiné, stejně vhodné přístupy pro sledování změn, ale všimnout si rysů filmové tvorby v různých dobách a na různých místech je poučné. V některých případech se pokusíme najít to, čemu se obvykle říká *filmové hnutí*. Vyznačuje se dvěma rysy:

1. Jde o filmy vyrobené v určité době a/nebo v určitém státě, které sdílejí některé výrazné stylistické a formální vlastnosti.

2. Jde o filmaře pracující v rámci běžné produkce, kteří sdílejí jisté názory na to, jak by měly být filmy natáčeny.

■ Našly by se i jiné způsoby vymezení historického kontextu, například biografický nebo žánrový, ale kategorie *hnutí* nejvíce odpovídá

■ Někteří filmaři se pokoušejí o napodobování starších filmů. A je to vůbec možné? Píšeme o tom v článku o filmu *Berlínské spiknutí* (*The Good German*, 2006) „Not back to the future, but ahead to the past“.
www.davidbordwell.net/blog/?p=66

A dále pak v článku o filmu *Casino Royale* (2006) „Can they make 'em like they used to? continued“.
www.davidbordwell.net/blog/?p=195

tomu, co v této knize zdůrazňujeme. Koncept formálního a stylistického uspořádání nám dovoluje srovnávat filmy v rámci jednoho hnutí a porovnávat je s filmy hnutí jiného.

Náš výběr si ještě více omezíme.

Budeme se tu zabývat Hollywoodem a některými jeho alternativami. Půjdeme po stopách rozvoje amerického narativního filmu a budeme ho srovnávat s jinými stylistickými a formálními postupy.

Pro výklad historických souvislostí nestačí zmínit jen stylistické a formální vlastnosti filmů. Ke každému období a každému státu či oblasti načrtneme důležité faktory, jež příslušnou kinematografii ovlivňovaly. Patří k nim stav filmového průmyslu, umělecké teorie prosazované filmaři, kulturní a ekonomické podmínky a odpovídající technické možnosti. Všechny tyto faktory pomáhají vysvětlit, jak jednotlivé trendy vznikaly, jak se vyvíjely a co způsobilo jejich rozpad. Uvedená fakta rovněž umožní zasadit do patřičného historického kontextu filmy, o nichž jsme hovořili dříve. Například následující podkapitola věnovaná rané kinematografii klade díla Louise Lumièra a Georgese Mélièse do souvislostí spojených s obdobím, ve kterém tvořili.

■ Není samozřejmě třeba zdůrazňovat, že následující text je značně neúplný. Seriózní psaní o filmových dějinách zůstává stále na začátku. Musíme často spoléhat na sekundární prameny, jež budou nakonec stejně nahrazeny jinými. A co víc, řada významných momentů filmové historie zůstává zcela opomenuta. Chybí tu zmínka o důležitých filmařích, kteří nepatří k žádnému trendu ani hnutí, jako jsou například Jacques Tati, Robert Bresson nebo Akira Kurosawa. Podobně zde nenajdete informace o některých pozoruhodných filmových hnutích, jakými byly francouzský populistický film třicátých let a brazilské *cinema novo* ze začátku let šedesátých. Snažíme se prostě ukázat, jak se určité možnosti filmové formy a stylu uplatnily v několika typických a dobře známých historických obdobích.

■ Podrobnější pojednání o filmových dějinách najdete v naší další knize *Dějiny filmu. Přehled světové kinematografie* (Praha, AMU/NLN 2007). O tom, jak jsme knihu psali, se zmiňujeme v článku „Around the world in 750 pages“.
www.davidbordwell.net/blog/?p=3682

Raná kinematografie, 1893–1903

Pro vytvoření iluze pohybu se statické obrazy musejí objevovat rychle za sebou. A k tomu, aby byly nachystány a zobrazovány ve správné rychlosti, jsou nezbytné jisté technické prostředky. Zejména musí existovat způsob, jak zaznamenat dlouhou sérii obrazů na nějakém pevném podkladě. V principu bylo snadné nakreslit na pruh papíru nebo na kotouč řadu obrazů, ale byla to teprve fotografie, která nabídla nejlevnější a nejefektivnější cestu k získání tisíců obrazů potřebných na dostatečně dlouhé předvádění. A tak vynález fotografie v roce 1826 zahájil sled objevů, jež vedly ke vzniku kinematografie.

Rané fotografie vyžadovaly pro každý obraz dlouhou expozici (nejprve to byly hodiny, později minuty), což bylo pro nafotografování pohyblivých obrazů nepoužitelné. K tomu bylo potřeba zachytit dvanáct nebo více snímků za vteřinu. Rychlejší expozice, asi jedna pětadvacetina vteřiny, byla možná až v sedmdesátých letech 19. století, avšak pouze na skleněných destičkách. Ty se nedaly použít pro pohyblivé obrazy, neboť nešly posouvat v kameře či promítacím stroji. V roce 1878 americký fotograf Eadweard Muybridge pořídil sérii fotografií běžícího koně pomocí řady fotoaparátů s pásem skleněných destiček a rychlou expozicí. Zajímal se především o studium jednotlivých fází běhu koně, nikoli o vytvoření iluze pohybu projekcí po sobě jdoucích obrazů.

Jiný vědec zabývající se analýzou pohybu zvířat, Francouz Étienne-Jules Marey, vynalezl roku 1882 fotoaparát, který dokázal zaznamenat dvanáct snímků na obvodu točící se kruhové skleněné destičky. Tím učinil důležitý krok ke vzniku kinematografické kamery. V roce 1888 Marey zkonstruoval fotoaparát, jenž využíval k exponování pružný film, tehdy ještě z papíru. Avšak Marey chtěl zase jen zkoumat pohyb na sérii obrazů, přičemž tyto pohyby, které byly zaznamenány, netrvaly déle než vteřinu.

Roku 1889 představil George Eastman ještě primitivní, ale ohebnou filmovou surovinu: celuloid. Když byl tento podklad zdokonalen a mechanismus v kameře uzpůsoben tak, aby v ní film probíhal za objektivem a dal se exponovat, mohly být vytvořeny dlouhé pásy okének.

Promítací stroje existovaly již dlouhou řadu let a používaly se při promítání světelných obrazů a jiných zábavách založených na principu hry se světly a stíny. Tyto laterny magiky byly upravovány clonami, klikami a dalšími rozmanitými zařízeními, takže z nich vznikaly první filmové promítačky.

Ještě poslední vynález chyběl k tomu, aby se filmy daly promítat. Když se má film nakrátko zastavit a světlo projít každým jednotlivým okénkem, musí tu být mechanismus, který tento *přerušovaný* pohyb filmového pásu zajistí. Marey k tomu účelu umístil do své kamery z roku 1888 takzvaný maltézský kříž a ten se pak stal běžnou součástí raných kamer i promítacích strojů.

Ohebný a průhledný filmový pás, rychlá expozice, mechanismus posouvající film kamerou, zařízení na přerušované pozastavení filmu a clona zamezující přístupu světla – všechny tyto inovace byly provedeny do začátku devadesátých let 19. století. Po mnoha letech se několika vynálezům pracujícím nezávisle na sobě v různých zemích světa podařilo vyvinout filmové kamery a promítací stroje. Dvě nejvýznamnější firmy působící v této oblasti byly americká Edison Manufacturing Company, patřící vynálezci Thomasi A. Edisonovi, a francouzská Lumiére Frères, rodinný podnik Louise a Augusta Lumièrů.

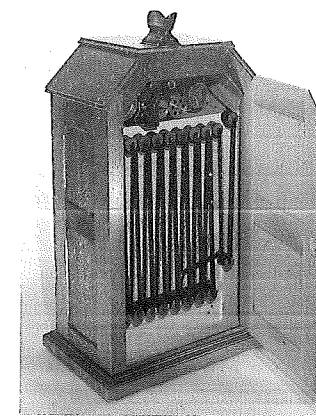
Roku 1893 zkonstruoval Edisonův asistent W. K. L. Dickson kameru, s níž mohl natáčet krátké pětaticetimilimetrové filmy. Edison chtěl tuto novinku využít a věřil, že když ji zkomponuje se svým fonografem, bude moci ukazovat filmy i se zvukem. Za Edisonovy podpory pak Dickson vyvinul prohlížecí skříň nazvanou kinetoskop 12.1, v níž mohl tyto krátké filmy sledovat vždy jeden divák.

Jelikož si Edison myslel, že filmy jsou pouhá přechodná móda, ani se nesnažil najít způsob, jak je promítat na plátno. Tento úkol čekal na bratry Lumièry. Ti nezávisle na jiných vymysleli svou vlastní kameru, která snímala krátké cívky pětaticetimilimetrového filmu a sloužila také jako promítací stroj 12.2. Dne 28. prosince 1895 v Grand Café v Paříži uspořádali bratři Lumièrové jedno z prvních veřejných filmových promítání na plátno.

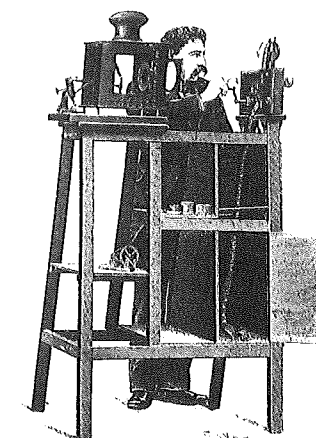
Již předtím proběhlo několik veřejných promítání, mezi nimiž bylo i představení německého vynálezce Maxe Skladanowského v Berlíně 1. listopadu 1895. Jeho objemný přístroj však vyžadoval dva pásy širokého filmu, které běžely vedle sebe. Právě to byl důvod menšího vlivu tohoto promítacího stroje na pozdější technický vývoj kinematografie. Ačkoliv bratři Lumièrové nebyli jedinými, kdo se na vzniku kinematografie podíleli, jejich práce zcela zásadně určila specifickou formu nového média. Thomas A. Edison brzy kinetoskop opustil a založil vlastní produkční společnost vyrábějící filmy do kin.

První filmy měly jednoduchou formu i styl. Obsahovaly většinou jediný záběr, obvykle celek, zachycující akci. V prvním filmovém studiu, Edisonově Černé Máry 12.3, vystupovali před kamerou kabaretní umělci, známí sportovci a celebrity jako třeba Annie Oakleyová. Sklápěcí část střechy se dala otevírat, takže do studia pronikal sluneční svit, a celá budova se mohla otáčet po kruhové kolejové dráze (jak je vidět na obrázku 12.3), aby následovala pohyb slunce. Bratři Lumièrové zase brali své kamery do parků, zahrad, na pláže a jiná veřejná místa a filmovali každodenní činnosti i aktuality jako například *Příjezd vlaku* 5.61.

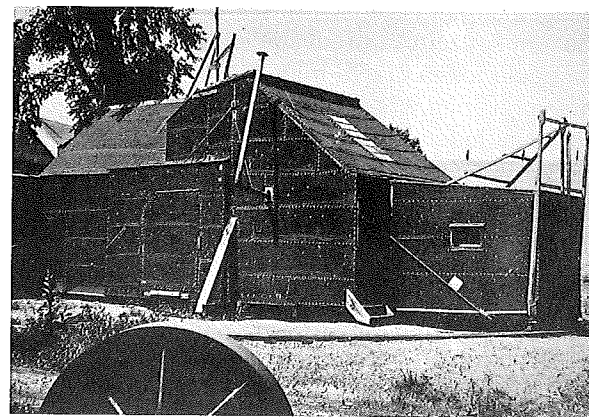
Přibližně do roku 1903 zobrazovala většina filmů přírodní scenérie nebo pozoruhodné události, ale už v této nejranější kinematografii se objevovala určitá forma vyprávění. Edison inscenoval komické scénky, jako například krátkou potyčku opilého muže s policistou, na niž měl autorská

12.1

12.2

12.3

12.1 V kinetoskopu byla uložena smyčka filmu, který obíhal po soustavě válečků.

12.2 Umístěním laterny magiky za kameru bratří Lumièrů se z ní stal promítací stroj.

12.3 Sklápěcí část střechy uprostřed studia Černá Máry se pro potřeby filmování dala otevřít.

S.
588–589

Raná
kinematografie,
1893–1903

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

■ Raná kinematografie byla ovlivněna ostatními tehdejšími médii a také narativními kresbami. Některé podobnosti naznačujeme v článku „Professor sees more parallels between things, other things“.
www.davidbordwell.net/blog/?p=901

práva již z roku 1893. Lumièrové natočili úspěšný krátký film *Pokropený kropicč*, rovněž komický výjev, při němž zahradník sám sebe postříká hadicí, kterou mu žertem přišlápl chlapec 4.8.

Po tomto počátečním úspěchu nového média museli filmaři začít hledat složitější a zajímavější formální možnosti filmu, aby udrželi zájem publika. Bratři Lumièrové vyslali své kameramany po celém světě, aby pouštěli filmy, natáčeli významné události a zachycovali exotická místa. Po mnoha filmech, které vyrobili v prvních letech kinematografie, ale svou produkci omezili a v roce 1905 s filmováním úplně skončili.

▲ V roce 1896 získal Georges Méliès promítací stroj anglického vynálezce Roberta Williama Paula a brzy poté si na základě stejného mechanismu sestavil vlastní kameru. Mélièsovy první filmy připomínaly záběry každodenních činností, tak jak je pořizovali bratři Lumièrové. Ovšem, jak jsme již zmínili (s. 160–161), Méliès byl také kouzelníkem a objevil možnosti jednoduchých triků. V roce 1897 si postavil vlastní studio, které však na rozdíl od Edisonovy Černé Máry bylo celé prosklené jako zahradnický skleník, a proto se nemuselo otáčet za sluncem 12.4.

Méliès začal rovněž stavět výpravné scény představující světy plné fantazie, do nichž své kouzelné přeměny zasazoval. Již dříve jsme viděli, jak se díky tomu Georges Méliès stal prvním mistrem mizanscény 4.3–4.6. Od prostého natáčení kouzelníka předvádějícího na klasickém pódiu jeden či dva triky přešel Méliès k delším vyprávěním v řadách výjevů. Každý z nich obsahoval jeden záběr, kromě těch s přeměnami, jež byly vytvářeny na plátně nepostřehnutelným střihem. Méliès psal vlastní scénáře nebo adaptoval již existující příběhy, jako třeba ve filmu *Popelka (Cendrillon, 1899)*. Všechny tyto okolnosti vedly k tomu, že se Mélièsovy filmy těšily neobyčejné oblibě a často byly napodobovány.

V tomto raném období filmy obíhaly mezi zeměmi volně. Francouzská společnost Pathé Frères, jež nejprve prodávala fonografy, se

od roku 1901 zabývala filmováním a zřídila produkční i distribuční filiálky v mnoha zemích. Brzy se stala největší filmovou společností na světě a tuto pozici si udržela až do roku 1914, kdy ji začátek první světové války donutil snížit výrobu. V Anglii se od roku 1895 do prvních let 20. století podařilo několika podnikatelům zkonstruovat nebo získat zařízení potřebné k filmování a točili jak přírodní scenérie, tak filmy hrané a trikové. Členové brightonské školy (zejména George Albert Smith a James Williamson) a další režiséři, například Cecil Hepworth, natáčeli své filmy v lokacích nebo v jednoduchých otevřených studiích 12.5. Jejich vynalézavá díla se šířila za hranice a ovlivňovala další filmaře. Průkopníci v ostatních zemích vymýšleli nebo kupovali vybavení pro filmování a záhy natáčeli vlastní filmy, jež zachycovaly všední události nebo fantastické výjevy.

Přibližně od roku 1904 se narativní forma stala nejvýznamnějším typem filmové tvorby v oblasti komerční produkce a celosvětová popularita kinematografie neustále rostla. Světové trhy ovládaly francouzské, italské a americké filmy. První světová válka pak omezila volný pohyb filmů mezi zeměmi a Hollywood získal zcela rozhodující vliv v rámci světové filmové výroby, což přispělo k vytváření zřetelných rozdílů ve formálních charakteru jednotlivých národních kinematografií.

Rozvoj klasického hollywoodského filmu, 1908–1927

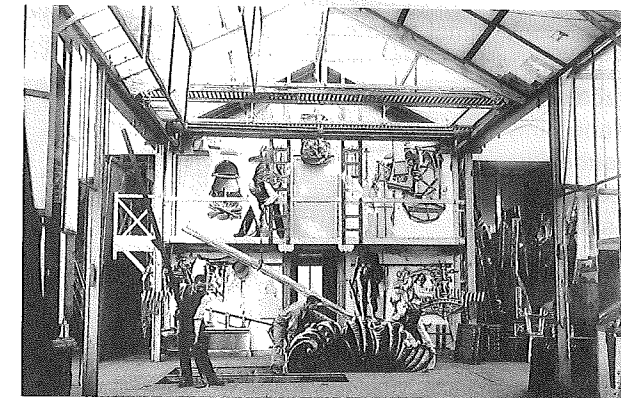
Thomas Alva Edison rozhodnut zúročit finanční potenciál vynálezu své společnosti se snažil konkurenčním filmařům znemožnit podnikání tím, že je obviňoval z porušování patentových práv. Jedině společnost American Mutoscope & Biograph (AM&B) se z toho podařilo vyvázat, neboť vyvinula kameru lišící se od té, na niž měl Edison patent. Ostatní společnosti sice nadále filmy produkovaly, ovšem za cenu soudních sporů s Edisonem. Ten se v roce 1908 dohodl s AM&B a ustavili spolu Motion Picture Patent

Company (MPPC), aby měli kontrolu nad činností konkurence. MPPC sdružovala deset firem, zejména z Chicaga, New Yorku a New Jersey. Edison a AM&B byli jedinými akcionáři i vlastníky patentů a ostatním členům udělovali koncese na výrobu, distribuci a uvádění filmů.

■ MPPC se však nikdy nepodařilo své soupeře zlikvidovat. Stále vznikalo nespočet nezávislých filmových společností. Například David W. Griffith, od roku 1908 nejvýznamnější režisér firmy AM&B, si roku 1913 založil vlastní společnost, a stejně tak učinilo i mnoho dalších filmařů. Vláda Spojených států amerických podala v roce 1912 na MPPC žalobu a o tři roky později byla tato filmová instituce prohlášena za monopol.

Kolem roku 1910 se začaly filmové společnosti natrvalo stěhovat do Kalifornie. Někteří historici tvrdí, že nezávislé společnosti prchaly na Západ, aby se vyhnuly omezení ze strany MPPC, ale na Západ se přesouvaly i společnosti patřící pod MPPC. Hollywood nabízel řadu výhod: příznivé klima, které dovolovalo celoroční natáčení v exteriérech, a velmi pestré scenérie. Hory, oceán, poušť i město – vše dostupné pro natáčení v lokacích. A tak Hollywood a jiné periferie Los Angeles se brzy staly útočištěm pro filmové štáby.

▲ Poptávka po filmech byla natolik velká, že by jí jediné studio nestačilo vyhovět. To byl jeden z důvodů, proč se Edison smířil s existencí řady jiných společností, přestože se je pomocí svých licencí snažil kontrolovat. Struktura amerického filmového průmyslu v podobě, v jaké se vytvořila před rokem 1920, přetrvávala i do dalších desetiletí: několik velkých studií s jednotlivými umělci, pracujícími pro ně na smlouvu, a vedle toho skupina malých nezávislých producentů. V Hollywoodu se rozvinul tovární způsob produkce, přičemž výrobu každého filmu kontroloval producent, jenž se obvykle vlastního natáčení již neúčastnil. Dokonce i nezávislý režisér Buster Keaton, i když měl vlastní firmu, distribuoval své filmy prostřednictvím větších společností. Nejprve to bylo Metro a později United Artists.

12.4

12.5

s.
590–591

Rozvoj
klasického
hollywoodského
filmu,
1908–1927

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

▲ „Když kouzíte, děláte to před zvědavými pohledy publika, které vás neustále podezírá. Jste sám a jejich oči vás stále sledují. Chyba se neodpouští... zatímco ve filmu... můžete vše sesmolit v klidu, bez těch pochybovačných pohledů, a když je to nutné, můžete to udělat třeba šestatřicetkrát,

aby to bylo přesně ono. A to je právě ta cesta, která vede do říše zázračna.“
Georges Méliès, kouzelník a filmař

■ Hollywood nebyl jediným místem, kde se v desátých letech 20. století rozvíjely filmová forma a styl. O důležitém roce 1913

v mezinárodním měřítku pojednává náš článek „Lucky '13“. www.davidbordwell.net/blog/?p=2674

▲ „Film tak dobře ví, jak vyprávět příběh, až se zdá, že to věděl vždycky.“
André Gaudreault, filmový historik

12.4 Do Mélièsova proskleného studia pronikal sluneční svit z různých stran.

12.5 *Santa Claus (1898)*
George Alberta Smithe.

Během desátých a dvacátých let minulého století se malá studia postupně slučovala do větších, jež existují dodnes. Například Famous Players se spojilo se společností Jesseho L. Laskyho, aby vytvořily distribuční pobočku Paramount. A tak do konce dvacátých let vznikla většina velkých studií – MGM (sloučilo tři společnosti: Metro, Goldwyn a Mayer), Fox Film Corporation (v roce 1935 fúzovala s 20th Century), Warner Bros., Universal a Paramount. Tyto soupeřící společnosti do určité míry také spolupracovaly, neboť si byly vědomy toho, že jedna firma nemůže obsáhnout celý filmový trh.

V rámci tohoto studiového systému masové produkce se americká kinematografie začala definitivně orientovat na narativní filmy. Rané filmy obsahovaly zejména živé obrazy nebo vaudevilové skeče **12.5**. Režisér Edisonovy společnosti Edwin S. Porter jako jeden z prvních natáčel filmy, jež využívaly principy narativní kontinuity a vývoje. Mezi nimi byl i *Život amerického hasiče* (*Life of an American Fireman*, 1903), zobrazující úsilí hasičů zachránit matku a dítě z hořícího domu. Ačkoli tento film obsahuje mnoho klasických narativních prvků (záběry na hasiče tušící neštěstí, sérii záběrů na hasičské vozy tažené koňmi, jak pospíchají k požáru), jeho střihová skladba ještě nezachovává logiku časových vztahů. Záchranu matky s dítětem tak vidíme dvakrát: zevnitř domu i zvenku. Porter si v tomto případě neuvědomil možnosti příčného střihu mezi dvěma místy ani princip návaznosti akce, kterého by mohl využít k sdělení narativní informace.

V roce 1903 režíroval Edwin S. Porter film *Velká vlaková loupež* (*The Great Train Robbery*), jenž se stal v některých ohledech prototypem klasického amerického filmu. Děj se v něm rozvíjí logicky, s jasnou přímočarostí času a prostoru. Sledujeme každou fázi loupeže **12.6**, pronásledování zlodějů a jejich smrt v závěrečné přestřelce. O dva roky později Porter natočil film *Zlodějka* (*The Kleptomaniac*, 1905), využívající jednoduché paralelní vyprávění o rozdílných

osudech dvou žen. Jedna je bohatá a druhá hladovějící, přičemž obě jsou chyceny při krádeži.

Podobnými cestami se vydali také britští filmaři. Mnozí filmoví historici si dnes ovšem myslí, že Porter některé své střihové postupy odkoukal právě z britských filmů, jako jsou *Hoří!* (*Fire!*, 1901) Jamese Williamsona nebo *Nehoda Mary Jane* (*Mary Jane's Mishap*, 1903) G. A. Smithe. Nejslavnějším britským filmem tohoto období se stalo dílo Lewina Fitzhamona *Pes zachránce* (*Rescued by Rover*, 1905) v produkci tehdy největší britské filmové společnosti Cecila Hepwortha. Příběh o únosu dítěte je pojednán podobně přímočarým způsobem jako *Velká vlaková loupež*. Po únosu sledujeme, jak pes Rover dítě nalezne a jak se vrací pro jeho otce, kterého přivádí zpět k úkrytu únoskyně. Všechny záběry průběhu cesty dodržují odpovídající prostorové uspořádání scény, a proto jsou umístění i celkový prostor děje zcela přehledné a pochopitelné **12.7, 12.8**.

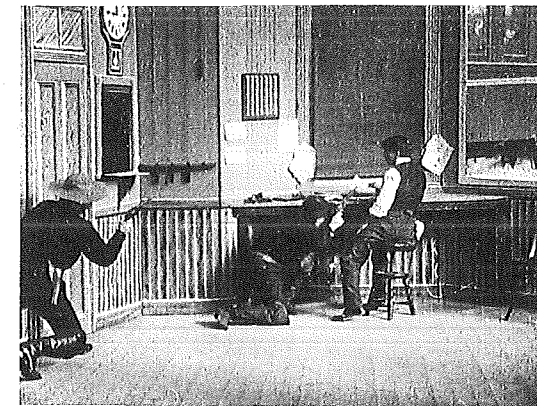
David W. Griffith začal režírovat v roce 1908 a za pět let natočil stovky krátkometrážních filmů (zabíraly jednu či dvě cívky, a proto trvaly 15 nebo 30 minut). Tyto filmy představují v tak krátkých časových úsecích poměrně složitá vyprávění. Jistěže Griffith nevymyslel všechny postupy vyprávění, které jsou mu připisovány, ale mnohým z nich dal opravdu silnou narativní motivaci. Například i jiní filmaři natočili scénu záchrany na poslední chvíli s využitím křížového střihu mezi zachránci a oběťmi, avšak Griffith tento postup rozvinul a zpopularizoval **6.101–6.104**. Ve filmech *Zrození národa* a *Intolerance* vytvořil velmi dlouhé sekvence, v nichž střihal mezi mnoha různými lokalitami. Na začátku desátých let také neobvyklým způsobem režíroval herce, neboť se soustředil na jemné změny ve výrazech jejich tváří **4.32**. Aby zachytil tyto nuance, umístil kameru blíže než většina jeho současníků a zabíral herce v polocelku nebo americkém plánu. Griffithovy filmy měly veliký vliv a jeho dynamická, svižná střihová skladba

závěrečných sekvencí v *Intoleranci* výrazně zapůsobila na styl sovětské montážní školy dvacátých let.

Zdokonalování narativně motivovaných střihů se objevovalo v dílech mnoha významných filmařů tohoto období. Jedním z nich byl Thomas H. Ince, režisér a producent odpovědný za řadu filmů z let 1910 až 1918, který vymyslel systém výrobních štábů, díky němuž mohl jeden producent kontrolovat natáčení více filmů najednou. Ince rovněž vyžadoval sevřené vyprávění bez zbytečných odboček a otevřeného konce. Dobrým příkladem filmů, na nichž se Ince podílel jako režisér či producent, jsou *Civilizace* (*Civilization*, 1916) a *Ital* (*The Italian*, 1915). Ince také dohlížel na populární westerny s Williamem S. Hartem (s. 434), jenž si mnohé z nich sám režíroval.

■ Dalším plodným tvůrcem tohoto období i let následujících byl Cecil B. De Mille. Ještě než se zaměřil na historické eposy, režíroval sérii celovečerních komedií a dramát. Jeho film *Podvod* odráží výrazné změny ve studiovém stylu mezi lety 1914 až 1917. V průběhu těchto let ustupovala studia s prosklenými střechami stále více studiím spoléhajícím spíše na umělé osvětlování než na kombinaci denního a umělého světla. Film *Podvod* využívá působivý *chiaroscuro* efekt, kdy je scéna osvětlena jedním nebo dvěma silnými zdroji světla, přičemž doplňkové světlo zcela chybí. Říká se, že De Mille nazval tento způsob termínem *Rembrandt lighting*, aby se ospravedlnil před nervózními majiteli kin. Tento takzvaný Rembrandt (nebo někdy také *north*) se stal součástí klasického repertoáru osvětlovacích technik. *Podvod* měl rovněž značný vliv na filmaře éry francouzského impresionismu, kteří podobně výrazné světelné efekty příležitostně využívali.

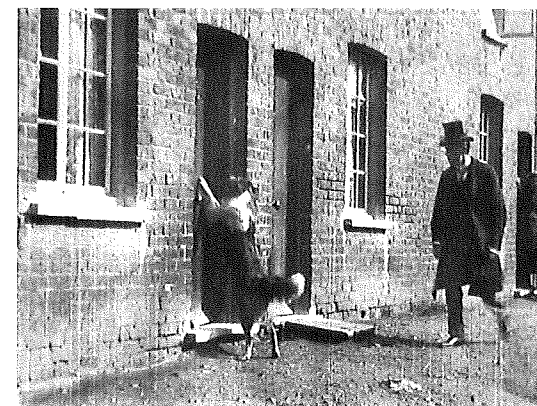
Stejně jako mnoho amerických filmů z desátých let minulého století, také *Podvod* se drží lineárního vzorce vyprávění. První scéna **12.9** začíná ostrým osvětlením a představuje nám japonského obchodníka jako bezcitného sběratele

12.6

12.7

12.8

■ O dvou nejvýznamnějších filmařích rané klasické éry viz naše příspěvky věnované Williamu S. Hartovi „Rio Jim, in discreet fragments“... www.davidbordwell.net/blog/?p=2590

...a Douglasu Fairbanksovi „His Majesty the American, leaping for the moon“. www.davidbordwell.net/blog/?p=3044

12.6 *Velká vlaková loupež*. Tlupa banditů se chystá přepadnout vlak, který je vidět oknem telegrafistovy kanceláře.

12.8 ...a stále zprava doleva spolu přicházejí k cíli své cesty.

12.7 *Pes zachránce*. Statečný pes Rover vede svého pána ulicí, přičemž se oba přibližují z pozadí vpravo do popředí vlevo...

s. 592–593

Rozvoj klasického hollywoodského filmu, 1908–1927

kapitola 12
Filmové umění a dějiny filmu

část VI
Dějiny filmu

předmětů: vidíme ho, jak vypaluje své znamení na sošku. Tato úvodní akce motivuje pozdější scénu, v níž obchodník cejchuje hlavní hrdinku, která se dostane do jeho moci poté, co si od něj půjčila peníze 12.10. *Podvod* byl důkazem rostoucí formální složitosti hollywoodského filmu.

Léta 1909 až 1917 se vyznačují rozvojem základních principů kontinuální střihové skladby. Záběry s návazností pohledu se od roku 1910 vyskytují stále častěji, stejně jako návaznost akce, která se začala využívat právě v té době a od roku 1916 se používala již běžně – třeba ve filmech Douglase Fairbankse *Američan* (*The Americano*, 1916) a *Divoký a zmatený* (*Wild and Woolly*, 1917). Postup záběr/protizáběr se v letech 1911 až 1915 využíval jen příležitostně, ale v dalších dvou letech se již značně rozšířil. Příklady najdeme ve filmech, jako jsou *Podvod* Cecila B. De Millea, western Williama S. Harta *Úzká cesta* (*The Narrow Trail*, 1917) a Griffithův *Venkov proti městu* (*A Romance of Happy Valley*, 1919). Filmy z tohoto období jen zřídkakdy porušovaly při používání všech zmíněných postupů pravidlo osy.

▲ V dvacátých letech byla již kontinuální střihová skladba ustáleným postupem, který hollywoodští režiséři používali téměř automaticky, když vytvářeli soudržné vyprávění s logickými prostorovými a časovými vztahy. Zachování návaznosti akce dovolovalo střih na detailnější záběr celé scény 12.11, 12.12. Třístranná konverzace okolo stolu už nemusela být snímána v jednom frontálním záběru. Všimněte si jasných prostorových vztahů na záběrech 12.13–12.17 z filmu *Jsou rodiče lidé?* (*Are Parents People?*, 1925) Malcolma St. Claira. Jak dokládají uvedené fotografie z filmu, již v této době bylo prostorové uspořádání scény obvykle respektováno. Pokud by spojení dvou záběrů mohlo narušit některou z návazností, měli filmaři možnost vložit mezi tyto záběry mezititulek.

Film Bustera Keatona *Friego, oběť krevní msty*, jež jsme probrali v kapitole 4, nabízí další

12.9

12.10

12.11

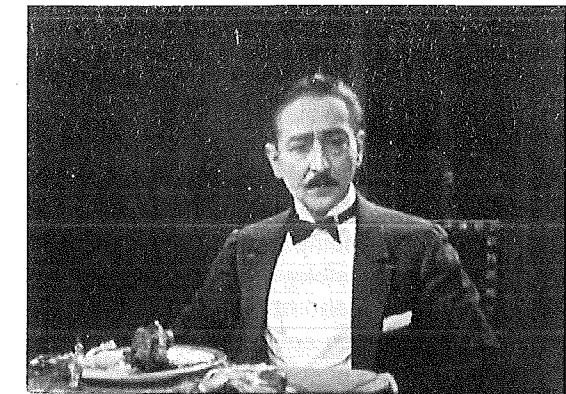
12.12

12.13

12.14

12.15

12.16

12.17

▲ „Ten večer jsem se snažil dozvědět něco víc o filmových postupech, a proto jsem šel do kina. Seděl jsem tam se stopkami a poznámkovým blokem a snažil jsem se odhadnout, kolik střihů nebo scén se vejde na jeden kotouč filmu, délku jednotlivých scén, vzdálenost předmětu

od kamery a různé další technické detaily.“ Režisér King Vidor vzpomínající na večer předtím, než začal točit svůj první film, asi v roce 1912

12.9 *Podvod*. Úvodní scéna s motivem vypalování znamení...

12.10 ...jenž se později opakuje, když zloduch cejchuje hlavní hrdinku.

12.11 *Tři mušketýři* (*The Three Musketeers*, 1921) Freda Nibloa. Po celkovém záběru na skupinu postav...

12.12 ...přichází střih na detailnější záběr zachycující ústřední postavu, kterou hraje Douglas Fairbanks.

12.13 *Jsou rodiče lidé?* V ustavujícím záběru dcera usedá ke stolu.

12.14 V polocelku hledí doteva směrem k otci...

12.15 ...který v protizáběru kouká doprava na ni.

12.16 Pak dcera otočí hlavu doprava a hledí na matku...

12.17 ...která ji pozoruje v protizáběru.

s.
594–595

Rozvoj
klasického
hollywoodského
filmu,
1908–1927

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

raný příklad klasického vyprávění. Keatonovo mistrovství klasické formy a stylu je zřejmé v pečlivě motivovaném opakování různých narativních prvků a v přímočarém vývoji děje: od smrti Willieho otce, který zahynul kvůli dlouhotrvajícímu sváru dvou rodin, až po závěrečné Willieho vyřešení tohoto sporu.

Ke konci éry němého filmu v pozdních dvacátých letech se klasický hollywoodský film rozvinul do sofistikovaného hnutí, přestože hollywoodský produkt sám o sobě byl vysoce standardizovaný. Všechna velká studia používala stejný výrobní systém s podobným rozvržením práce. Nezávislé firmy měly menší význam. Některé z nich natáčely nízkorozpočtové filmy, často westerny, pro malá či venkovská kina. Dokonce i pro vlivné hollywoodské hvězdy a producenty bylo obtížné zachovat si nezávislost. Buster Keaton zavřel své malé studio v roce 1928 a podepsal smlouvu s MGM, kde jeho kariéra vyhasla, částečně proto, že nedokázal své navyklé pracovní metody přizpůsobit přísnému výrobnímu modelu velkého studia. David W. Griffith, Mary Pickfordová, Douglas Fairbanks a Charles Chaplin na tom byli lépe. V roce 1919 založili vlastní distribuční společnost United Artists, která jim umožňovala pokračovat v nezávislé výrobě filmů v rámci malých firem zastřešených touto korporací, přestože Griffithova společnost brzy zkrachovala a umělecká dráha Fairbankse i Pickfordové skončila krátce po nástupu zvukového filmu.

V období němé éry byly natočeny také alternativní typy filmů: většina z nich vznikla v jiných zemích. Až probereme tyto alternativy, vrátíme se ke klasickému hollywoodskému filmu po příchodu zvuku.

Německý expresionismus, 1919–1926

Ačkoli v Německu vzniklo několik pozoruhodných děl, výroba zdejšího filmového průmyslu na začátku první světové války byla relativně nízká. Dva tisíce německých biografů

uvádělo především francouzské, americké, italské a dánské filmy. Ve Spojených státech amerických i ve Francii bylo zakázáno promítání německých filmů hned začátkem války, ovšem Německo se k podobnému kroku neodhodlalo, neboť kdyby zakázalo hraní amerických a francouzských filmů, neměla by kina skoro co dávat.

Ve snaze zabránit vlivu cizích filmů a posílit tvorbu vlastních propagandistických snímků začala německá vláda podporovat filmový průmysl. V roce 1916 byl dovoz zahraničních filmů zakázán, s výjimkou těch z neutrálního Dánska, a domácí produkce rychle vzrostla. Z tuctu malých společností v roce 1911 na 131 firem v roce 1918. Avšak vládním rozhodnutím byly tyto společnosti spojeny do kartelů.

Válečný stav byl pro mnoho Němců nepřijatelný, a proto se po úspěchu ruské revoluce v roce 1917 odbojné tendence ve společnosti jen posilovaly. Zima na přelomu let 1916 a 1917 znamenala dobu všeobecných stávek a organizování protiválečných petic. K prosazení výroby proválečných filmů zřídily ke konci roku 1917 německá vláda, Deutsche Bank a velké průmyslové koncerny spojením menších firem jednu velkou společnost nazvanou UFA (Universum Film Aktiengesellschaft). Společnost založená na základě konzervativních zájmů nejenže kontrolovala německý filmový trh, ale po válce získala také silný mezinárodní vliv.

Díky obrovskému finančnímu potenciálu mohla UFA najmout nejlepší techniky a postavit nejlépe vybavená studia v Evropě. Později se o natáčení v těchto studiích zajímali i zahraniční režiséři, například mladý Alfred Hitchcock. Během dvacátých let Německo spolupracovalo na výrobě filmů s mnoha jinými zeměmi, což pomáhalo rozšiřovat domácí filmový styl za hranice.

Na konci roku 1918, když válka skončila, nebylo již zapotřebí otevřeně militaristické propagandy. I když výroba mainstreamových dramát a komedií stále pokračovala, německý filmový průmysl se soustředil na tři žánry. Jedním

z nich byly série mezinárodně populárních dobrodružných filmů odehrávajících se v prostředí špiónských sítí, s chytrými detektivy nebo na exotických místech. Dalším žánrem byly mravokárné cykly na téma sex, které „výchovně“ pojednávaly o homosexualitě či prostituci. Společnost UFA se také snažila kopírovat italské historické eposy, jež byly oblíbené již v předválečné době.

Tento poslední typ filmů se ukázal jako finančně úspěšný. Navzdory pokračujícímu zákazu a předsudkům proti německému filmu v Americe, Anglii a Francii dokázala UFA nakonec proniknout na mezinárodní trh. V září 1919 bylo slavnostně otevřeno velkolepé kino UFA-Palast v Berlíně premiérou filmu Ernsta Lubitsche *Madame du Barry*, historickým eposem z období Francouzské revoluce 12.18, který Německu pomohl vrátit se na světový filmový trh. V USA, kde se uváděl pod názvem *Passion (Vášeň)*, byl tento film neobyčejně populární. Ve Francii ho nepřijali tak nadšeně. Měl totiž premiéru dost pozdě kvůli různým podezřením z protifrancouzské propagandy. Na většině trhů však sklídl úspěch a brzy byly vyváženy i další Lubitschovy historické filmy. V roce 1923 Lubitsche najal Hollywood jako vůbec prvního německého režiséra.

Některé malé společnosti zůstaly na krátký čas nezávislé. Jednou z nich byla Decla (později Decla-Bioscop) Ericha Pommera. Roku 1919 se tato firma ujala nekonvenčního scénáře dvou tehdy neznámých mladých autorů, Carla Mayera a Hanse Janowitze, kteří chtěli film s názvem *Kabinet doktora Caligariho* natočit neobvykle stylizovaným způsobem. Tři výtvarníci podílející se na výrobě filmu – Hermann Warm, Walter Reimann a Walter Röhrig – navrhli, aby se vše podřídlilo expresionistickému stylu. Jako avantgardní hnutí se expresionismus prosadil nejprve v malířství (asi roku 1910), načež se rychle ujal v divadle, literatuře i architektuře. Producenti Decly souhlasili s tím, že vyzkoušejí expresionistické pojetí ve filmu, neboť v něm viděli případný úspěch a prodejnost díla na mezinárodním trhu.

■ K debatě o restaurování dalšího historického eposu, filmu Ernsta Lubitsche *Žena faraonova (Das Weib des Pharaos, 1922)*, viz článek „Preserving two masters“ www.davidbordwell.net/blog/?p=3116

▲ „Kompozice je základem všeho. Jakýkoliv obraz z tohoto filmu by mohl být zastaven a byla by to úžasně vyvážená malba vytvářená formou a světlem. A také je to jeden z filmů, který v naší paměti zanechá

▲ Předpoklad producentů se potvrdil, když v roce 1920 Decla tento poměrně levný film vyrobila. *Kabinet doktora Caligariho* zapůsobil jako senzace v Berlíně, poté ve Spojených státech amerických, Francii a dalších zemích. Na základě jeho úspěchu se záhy začaly natáčet další filmy v expresionistickém stylu a výsledkem toho bylo stylistické hnutí, které trvalo několik let.

Úspěch *Caligariho* a dalších expresionistických filmů umožnil pracovat v rámci německého filmového průmyslu také některým avantgardním režisérům. Někteří experimentální tvůrci natočili abstraktní filmy, jako například Viking Eggeling (*Diagonální symfonie – Diagonalsymphonie, 1924*), nebo filmy dadaistické, jako třeba Hans Richter (*Dopolední strašidlo – Vormittags-spuk, 1928*). Menší i větší společnosti – k nimž patřila UFA, která v roce 1921 pohltila firmu Decla-Bioscop – investovaly do výroby expresionistických filmů, protože ty mohly konkurovat filmům americkým. V polovině dvacátých let byly nejvýznačnější německé filmy všeobecně považovány za jedny z nejlepších na světě.

První film tohoto hnutí, *Kabinet doktora Caligariho*, se řadí zároveň k těm nejtypičtějším. „Filmový obraz se musí stát grafikou,“ prohlásil jeden z jeho výtvarníků Hermann Warm.

12.18

jasné představy – dokonalé a poněkud statické krásy. Avšak jde o něco víc než malbu, je to animovaná architektura.“ François Berge, francouzský kritik, z textu o filmu Fritze Langa *Nibelungové*

12.18 *Madame du Barry*. Davová scéna tribunálu v době Francouzské revoluce.

s.
596–597

Německý
expresionismus,
1919–1926

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

A opravdu: *Caligari* vypadá ve své extrémní stylizaci jako pohyblivý se expresionistický obraz nebo dřevoryt. Na rozdíl od francouzského impresionismu, jehož základem je práce kamery a střihová skladba, závisí německý expresionismus především na mizanscéně. Tvary jsou zde nerealisticky zdeformovány a zvětšeny, aby působily expresivně 4.2. Herci bývají často silně nalíčeni a pohybují se trhavě nebo se malátně motají. Ovšem nejdůležitější je, že se všechny prvky mizanscény vzájemně ovlivňují tak, aby tvořily vizuálně jednotnou kompozici. Postavy neexistují jednoduše samy pro sebe, ale spíše se jako vizuální prvky stávají součástí výpravy 12.19. Příklad toho jsme viděli na obrázku 4.105, kde se postava Cesara hroutí ve stylizovaném lese, přičemž jeho tělo a vzpažené ruce připomínají kmen a větve stromů.

Zkreslený pohled šílence, to je funkce, kterou plní expresionistická stylizace ve filmu *Kabinet doktora Caligariho*. Vidíme svět tak, jak si ho představuje hrdina. Tato narativní funkce výpravy vyjde jasně najevo ve chvíli, kdy hrdina, pronásledující Caligariho, vstoupí do ústavu pro choromyslné. Když se zastaví v místnosti a kouká kolem dokola, stojí ve středu vzoru, jenž je na podlaze. Tento vzor tvoří paprskovitě se rozbíhající černé a bílé pruhy, jež pokračují i na stěnách místnosti 12.20. Svět filmu je doslova projekcí hrdinova vidění.

Později, když se expresionismus stal uznávaným stylem, nemuseli filmaři zdůvodňovat expresionistické pojetí filmu narativním hlediskem šílených postav, ale často ho využívali k vytváření stylizovaných situací ve fantasy, hororech (*Kabinet voskových figur – Das Wachsfigurenkabinett*, 1924, a *Upír Nosferatu*; 9.16) nebo historických eposech (*Nibelungové – Die Nibelungen*, 1924). Pro expresionistické filmy byli velmi důležití výtvarníci. Proto byli v německých studiích poměrně dobře placeni a v reklamních materiálech k filmům se jejich jména uváděla na exponovaných místech.

Konec expresionistického hnutí zapříčinilo několik okolností. Bezuzdná inflace ze začátku dvacátých let vlastně výrobu expresionistických filmů zvýhodňovala, částečně proto, že je němečtí vývozci mohli snadno a levně prodávat do zahraničí. Inflace omezovala dovoz a klesající hodnota místní měny znemožňovala nákupy cizího zboží, neboť bylo příliš drahé. Avšak v roce 1924 byl přijat Dawesův plán, který pomohl německou ekonomiku stabilizovat. Začaly se stále častěji objevovat zahraniční filmy, jež vytvářely konkurenci, jakou německý filmový trh neznal skoro celé desetiletí. Rozpočty expresionistických filmů stoupaly. Poslední dva velké filmy tohoto hnutí – Murnauův *Faust* (1926) a Langův *Metropolis* (1927) – byly drahé výpravné projekty, které přivedly společnost UFA do finanční krize, takže Erich Pommer rezignoval na její vedení a odjel zkusit štěstí do Ameriky 12.21. Hollywood zlákal také další filmaře. Po dokončení *Fausta*, svého posledního německého filmu, tam odjel Murnau stejně jako významní herci (například Conrad Veidt a Emil Jannings) a kameramani (mimo jiné Karl Freund). Fritz Lang zůstal v Německu, ale po kritickém přijetí filmu *Metropolis* pro jeho extravagantnost si založil vlastní produkční společnost a další své německé filmy natáčel v poněkud jiném stylu. V roce 1933, na začátku nacistického režimu, opustil Německo i on.

Ve snaze obstát před tvrdou konkurencí dovážených hollywoodských filmů začali po roce 1924 němečtí filmaři napodobovat americké produkty. Výsledné filmy, ačkoli někdy působivé, jen ředily jedinečné kvality expresionistického stylu. Roku 1927 tak expresionismus jako filmové hnutí zanikl. Jak však řekl Georges Sadoul, expresionistické tendence se projevovaly i v mnoha německých filmech z konce dvacátých let, a dokonce ještě ve třicátých letech, jako například v Langových filmech *Vrah mezi námi* 12.22 a *Závěť doktora Mabuse* (*Das Testament des Dr. Mabuse*, 1933). Řada německých filmařů odešla do Spojených států amerických,

a proto je v osvětlování a v prostředích některých hollywoodských hororů patrná inspirace expresionismem, známá i z filmu noir. Ačkoli německé hnutí trvalo pouhých sedm let, expresionismus jako trend z filmového stylu už nikdy nevyšel.

Francouzský impresionismus a surrealismus, 1918–1930

V období němého filmu se ve Francii objevilo hned několik filmových hnutí, která představovala významné alternativy ke klasické hollywoodské narativní formě. Některé z těchto alternativ, abstraktní film a dadaistický film, nejsou specificky francouzské, neboť vznikaly jako mezinárodní avantgardní aktivity. Dvě alternativy k americkému způsobu filmování jsou však spojeny výhradně s Francií. Impresionismus byl avantgardní styl, který se široce uplatňoval v rámci francouzského filmového průmyslu. Většina impresionistických filmařů začínala v největších francouzských společnostech a některá z jejich avantgardních děl byla i finančně úspěšná. V polovině dvacátých let si mnozí založili vlastní nezávislé firmy, ale bez mainstreamového komerčního průmyslu se neobešli, protože si od zavedených společností pronajímali studia a své filmy uváděli jejich prostřednictvím. Další alternativní hnutí, surrealismus, se naopak rozvíjelo převážně mimo komerční filmový průmysl. Ve spojení se surrealistickým hnutím v jiných druzích umění spoléhali tito filmaři na vlastní prostředky a soukromou podporu. Francie dvacátých let nabízela výjimečný příklad toho, jak spolu mohou ve stejné době a na stejném místě existovat zcela rozdílná filmová hnutí.

Impresionismus

První světová válka zasadila francouzskému filmovému průmyslu vážnou ránu. Filmoví pracovníci byli odvedeni do armády, mnoho studií

12.19 *Genuine* (1920) Roberta Wieneho. Hrdinčina okázale expresionistická ložnice: Jak se hrdinka zaklání, splývá její postava se zašpičatělými tvary za ní.

12.20 *Kabinet doktora Caligariho*. Ústav pro choromyslné.

12.21 *Metropolis*. Film obsahuje řadu scén s bohatou, expresionisticky pojatou výpravou, jak je třeba vidět v této scéně odehrávající se v zahradě se sloupy, které vypadají jako z bortící se hlíny.

12.22 *Vrah mezi námi*. Odlesky a vystavené nože ve výkladu vytvářejí takřka abstraktní kompozici, která odráží vrahovu posedlost.

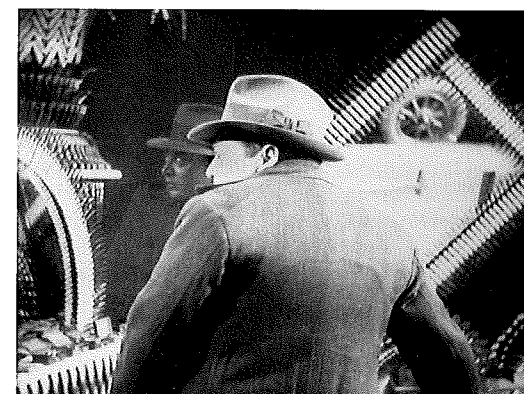
12.19

12.20

12.21

12.22

s.
598–599

Německý
expresionismus,
1919–1926

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

se využívalo pro válečné potřeby a většina vývozu byla zastavena. Ale dvě největší společnosti, Pathé Frères a Léon Gaumont, měly pod kontrolou síť biografů a potřebovaly zaplnit prázdná plátna, a tak počínaje rokem 1915 přicházelo do Francie víc a víc amerických filmů. Hollywoodská kinematografie, reprezentovaná například De Milleovým *Podvodem* a filmy s Pearl Whiteovou, Dougla- sem Fairbanksem, Charliem Chaplinem a Willia- mem S. Hartem, ovládla francouzský filmový trh do konce roku 1917. Po válce se francouzská fil- mová výroba už nikdy úplně nevzpamatovala: ve dvacátých letech vidělo francouzské publikum, měřeno na filmovou metráž, osmkrát více americ- kého materiálu než domácího. Filmový průmysl se pokoušel oživit trh mnoha způsoby, přičemž šlo většinou o napodobování hollywoodských výrobních metod a filmových žánrů. Z umělec- kého hlediska bylo však nejvýznamnějším krokem, když velké společnosti podpořily tvorbu mlad- ších francouzských režisérů, k nimž patřili Abel Gance, Louis Delluc, Germaine Dulacová, Marcel L'Herbier a Jean Epstein.

Tito režiséři se lišili od svých před- chůdců. Starší generace brala filmovou tvorbu jako výdělečnou činnost, ale mladí filmaři psali eseje, v nichž prohlašovali film za umění srovnatelné s poezií, malířstvím a hudbou. Tvrdili, že kinematografie by měla být pouze sama sebou a neměla by si nic vypůjčovat z divadla nebo z literatury. Oslnění živostí a energií ame- rické kinematografie srovnávali mladí teoretikové Chaplina s Nižinským a filmy, v nichž hrál William S. Hart (ve Francii známý pod jménem Rio Jim), s eposem *Píseň o Rolandovi*. Kinematografie měla být především (podobně jako hudba) možností pro vyjádření umělcových pocitů. Gance, Del- luc, Dulacová, L'Herbier, Epstein a další významní stoupenci tohoto hnutí se také snažili převést své estetické názory do filmové praxe.

Mezi lety 1918 až 1928 vznikla řada výjimečných filmů, v nichž mladší režiséři svými experimenty vytvořili určitý druh kinematografie,

kteřá představovala alternativu k formálním prin- cipům dominantního hollywoodského filmu. Pro tyto tvůrce byl film uměním emocí, a proto v jejich postupech převládalo intimní psycho- logické vyprávění. Vzájemné vztahy několika postav, obvykle milostný trojúhelník (například filmy *Povodeň – L'Inondation*, 1924, Louise Del- luca, *Věrné srdce* a *Krásná Niverňanka – La Belle Nivernaise*, 1924, Jeana Epsteina a *Desátá sym- fonie – La Dixième symphonie*, 1918, Abela Gan- ceho), sloužily jako základ pro zkoumání prcha- vých nálad a proměnlivých vjemů.

▲ Podobně jako v hollywoodském filmu zůstávaly pro příběh rozhodující psychologické příčiny – tento filmový směr však dostal název impresionistický, neboť se snažil dát vyprá- vění psychologickou hloubku odhalující proměny vědomí postav. Proto se nesoustředí na vnější fyzické chování, ale na *vnitřní* akci. Ve srovnání s jinými světovými kinematografiemi zachází impresionistický film v dosud nevídané míře s časem syžetu a subjektivitou. Pro popis vzpo- míněk se běžně využívají flashbacy; někdy dokonce tvoří jeden flashback nebo jejich série podstatnou část filmu. Nejnápadnější je důraz, jaký filmy kladou na zpodobnění snů, představ a mentálních stavů postav. Film Germaine Dula- cové *Usměvavá paní Beudetová (La Souriante Madame Beudet*, 1923) se téměř celý zakládá na fantazijním životě hlavní postavy, na je- jím imaginárním útěku z nudného manželství. Film *Kolo života* se i přes svou impozantní délku (trvá přes pět hodin) věnuje především erotic- kým vztahům mezi pouhými čtyřmi lidmi a režisér v něm velmi podrobně sleduje stopy citového vývoje každého z hrdinů. Důraz impresionismu na osobní emoce dodává filmovým vyprávěním silné psychologické zaměření.

Impresionistické hnutí získalo své pojmenování i proto, jaký využívalo filmo- vý styl. Filmaři experimentovali se způsoby ztvárnění mentálního rozpoložení pomocí prá- ce kamery a střihové skladby. Clony, masky

a několikanásobné expozice v impresionistic- kých filmech vytvářely stopy myšlenek a pocitů postav 12.23. Ve filmu *Kolo života* se obraz Normy objevuje v dvojexpozici s dýmem z komína loko- motivy, který představuje fantazii strojvůdce, jenž je do Normy zamilován.

Pro posílení subjektivity vyjadřují impre- sionistická kamera i střihová skladba vnímavost a optické dojmy postav. Tyto filmy velmi často používají střihový postup, kdy po záběru hle- dící postavy následuje střih na hlediskový záběr na to, co postava vidí, z úhlu a vzdálenosti odpo- vídajících její pozici. Trpí-li postavy v impresio- nistických filmech závratí nebo jsou podna- pilé, vyjadřuje to filmař pomocí deformovaného obrazu, záběrů s použitím filtrů nebo otáčivým pohybem kamery. Na obrázku 12.24 z filmu Mar- cела L'Herbiera *Eldorado (Eldorado*, 1921) je vidět poplývající muž v kabaretu.

Impresionističtí filmaři experimentovali také s výrazně rytmickou střihovou skladbou, aby naznačili krok za krokem tempo zážitků, jak je postavy pociťují. Ve scénách obsahujících násilí nebo citová rozrušení se rytmus zrychluje: záběry jsou kratší a kratší, a jak se přibližuje vyvrcholení, bývají záběry dlouhé někdy jen zlomky vteřin. Železniční nehoda ve filmu *Kolo života* je ukázána zrychlujícími se záběry v délce od 13 do 2 oké- nek a poslední mužovy myšlenky před jeho pádem z útesu jsou zobrazeny rozmazanou šmou- hou z řady jednookénkových záběrů (což je první známé použití rapidmotáže). Ve filmu *Věrné srdce* se milenci točí na kolotoči a Epstein zobrazuje jejich závrat v sérii čtyř- a poté dvouokénkových záběrů. Několik impresionistických filmů používá k motivaci nápadně zrychlující se montáže tanec. Obecněji můžeme říci, že srovnávání kinemato- grafie s hudbou vyzývalo impresionistické filmaře ke zkoumání rytmické střihové skladby. Využívání hlediskových záběrů a střihových vzorců, evo- kujících subjektivní vnímání postavy, posilovalo v impresionistických filmech narativní způsoby podání psychologických stavů.

12.23

12.24

▲ „Nastala jiná do- ba, a sice psychologického a impresionistického filmu. Vypadalo by hloupě, kdyby se postava ocitla v určité situaci, aniž bychom pro- nikli do tajů jejího vnitřního

života a aniž by herecká akce byla vysvětlena sou- hrou představ a viditelných vjemů.“ Germaine Dulacová, reži- sérka

12.23 *Věrné srdce*. Hrdinka hledí z okna a v dvojexpozici vidíme špinavé vyplaveniny na pobřeží, které vyjad- řují její sklíčenost z údělu číšnice pracující v přístavní krčmě.

12.24 *Eldorado*. Mužova podnapilost je vyjádřena pomocí zakřiveného zrcadla, které roztahuje jeho tělo do šířky.

s. 600–601

Francouzský impresionismus a surrealismus, 1918–1930

kapitola 12 Filmové umění a dějiny filmu

část VI Dějiny filmu

Impresionistická forma kladla jisté požadavky na filmovou techniku. Abel Gance, jenž byl v tomto ohledu nejodvážnějším novátorem, zkusil ve svém eposu *Napoleon* použít nové druhy objektivů (včetně teleobjektivu s ohniskovou vzdáleností 275 mm), obraz složený z více rámců (což nazýval polyvizí) a širokouhlý formát (slavný triptych; 5.63). Nejvlivnější technickou novinkou, kterou impresionistické hnutí přineslo, byl vývoj nových postupů pohyblivého rámování. Jestliže kamera měla představovat pohled nějaké postavy, musela být schopna pohybovat se stejně lehce jako daná osoba. Impresionističtí filmaři upevňovali své kamery na automobily, kolotoče a lokomotivy. Výrobce kamer Joseph Jules Debrie zdokonalil pro Ganceho film *Napoleon* model své ruční kamery, takže kameraman se s ní mohl pohybovat na kolečkových bruslích. Gance kameru přivazoval ke kolům, kabelům, kyvadlům i na sáně. Marcel L'Herbier ve filmu *Peníze* (*L'Argent*, 1928) nechal kameru klouzat rozlehlým prostorem, a dokonce jí dovolil řídit se dolů k davu lidí z kupole pařížské burzy 12.25.

Tyto nové přístupy dávaly francouzským tvůrcům naději, že by jejich filmy mohly být populárnější než hollywoodská produkce. Během dvacátých let pracovali impresionističtí filmaři poměrně nezávisle; zakládali vlastní výrobní společnosti a pronajímali si studia a jejich zařízení od společností Pathé a Gaumont výměnou za distribuční práva. Některé impresionistické filmy dosáhly poměrně velké obliby u francouzského publika, ale do roku 1929 většina zahraničních diváků tento typ filmů odmítala pro jejich přílišné experimentování, jež bylo určeno spíše pro vkus vybrané společnosti. Kromě toho, i když výrobní náklady filmů rostly, tvůrci jako Gance a L'Herbier utráceli stále víc a víc. A tak se stalo, že tyto malé společnosti buď zkrachovaly, nebo je pohtily větší firmy. Dvě monstrózní produkce desetiletí, *Napoleon* a *Peníze*, u diváků propadly a jejich producenti je pak znovu sestříhali. Tyto filmy patřily k posledním impresionistickým dílům, která byla uvedena. S příchodem

zvukového filmu se francouzský filmový průmysl uskromnil a neměl dost peněz, aby mohl riskovat s nějakým experimentováním.

Dalo by se říct, že impresionistické hnutí jako takové skončilo rokem 1929. Avšak vlivy impresionistické formy – psychologické vyprávění, stříhová skladba a subjektivní kamera – žily dál a prosazovaly se i v dalších dílech, například ve filmech Alfreda Hitchcocka nebo Mayi Derenové, v hollywoodských montážních sekvencích a také v některých amerických žánrech a stylech (horor, film noir).

Surrealismus

Zatímco francouzští impresionističtí filmaři pracovali v rámci komerční kinematografie, surrealističtí tvůrci se spoléhali na podporu ze soukromých zdrojů a promítali svá díla na malých uměleckých shromážděních. Taková izolace není překvapivá, neboť surrealistická kinematografie byla radikálnější hnutím a vytvářela filmy, jež většinu diváků mátlly a šokovaly.

Surrealistická kinematografie byla přímo spjata se surrealistickým hnutím v literatuře a výtvarném umění. Podle jeho mluvčího André Bretona byl surrealismus „založen na víře ve vyšší realitu určitých forem asociací až do jeho doby opomíjených, ve všemohoucnosti snu, v nezaujatou hru myšlení“. Pod vlivem freudiánské psychologie usiloval o zaznamenání skrytých proudů nevědomí „za nepřítomnosti jakékoli kontroly prováděné rozumem, mimo jakýkoli zřetel estetický nebo morální“.

Automatické psaní a malba, hledání bizarní či evokativní imaginace, záměrné vyhýbání se racionálně vysvětlitelné formě i stylu – to vše bylo charakteristické pro surrealismus, který se rozvinul v letech 1924 až 1929. Kinematografie surrealisty přitahovala od samého začátku. Obzvláště obdivovali filmy ukazující nezkroutnou touhu, něco fantastického nebo zázračného (oceňovali například grotesky, *Upíra Nosferatu* a seriály o zločincích s nadpřirozenými vlastnostmi).

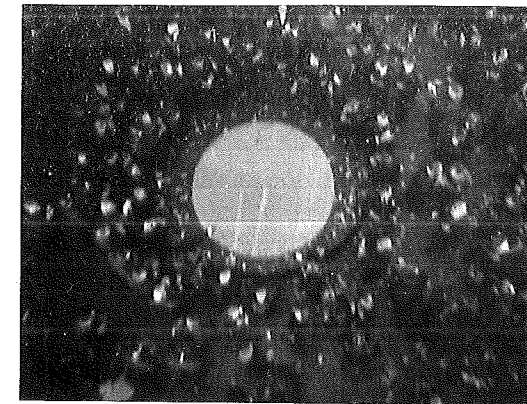
Do filmu začali v tu správnou dobu „fušovat“ malíři jako Man Ray či Salvador Dalí a spisovatelé jako Antonin Artaud. A právě tehdy surrealismus přitáhl také mladého Španěla Luise Buñuela, jenž se pak stal jeho nejslavnějším představitelem.

Surrealistický film je antinarativní a narušuje kauzalitu jako takovou. Má-li být racionalita rozbita, pak se kauzální vztahy mezi událostmi musí rozpustit, jako je tomu ve filmu *Škeble a kněz* (*La Coquille et le Clergyman*, 1928; 12.26), jehož scénář napsal Artaud a režírovala ho impresionistická filmařka Germaine Dulacová. V Dalího a Buñuelově filmu *Andaluský pes* hrdina táhne místností dva klavíry nacpané mrtvými osly. V Buñuelově filmu *Zlatý věk* pak začne žena vášnivě cucat soše prsty u nohy.

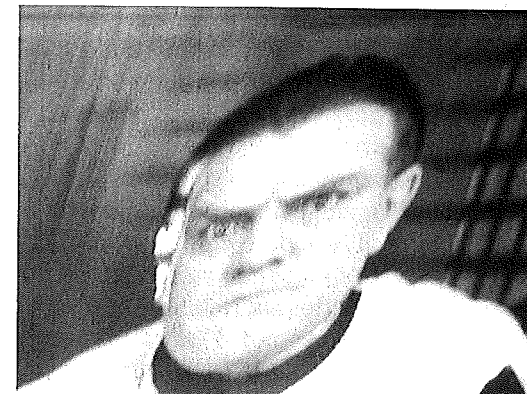
Mnoho surrealistických filmů nás svádí, abychom v nich hledali narativní logiku, kterou však jednoduše postrádají. Jejich kauzalita je stejně jako u snu nepolapitelná. Místo toho sledujeme události, jež jsou postaveny vedle sebe právě pro svůj zneklidňující účinek. Hrdina bezdůvodně zastřelí dítě (*Zlatý věk*), žena zavře oči jen proto, aby ukázala namalované oči na svých víčkách (*Emak-Bakia* /1927/ v režii Mana Raye), a neznámější ze všech: muž obtahuje břitvu a pak nic nenamítající ženě prořzne oční bulvu (*Andaluský pes*; 12.27).

Impresionistické filmy by takové události vydávaly za sny nebo představy postav, avšak psychologie postav se v surrealistických filmech téměř nevyskytuje. Sexuální touha a extáze, násilí, rouhání a bizarní humor opanují události, které surrealistická kinematografie používá, aniž by se ohlížela na tradiční narativní principy. Tvůrci věřili, že uvolněná filmová forma probudí hlubší podněty v divákově mysli. Buñuel nazval svůj film *Andaluský pes* „vášnivou výzvou k vraždě“.

Styl surrealistického filmu je eklektický. Mizanscéna bývá často ovlivněna surrealistickým malířstvím: mravenci v *Andalusském psu* pocházejí z Dalího obrazů, sloupy a náměstí ve filmu *Škeble a kněz* odkazují k italskému malíři Giorgiu

12.25

12.26

12.27

12.25 *Peníze*. Kamera klesá dolů k podlaze burzy, aby vyjádřila horečnatý rozruch.

12.26 *Škeble a kněz*. Knězův deformovaný pohled na hrozivého důstojníka, jenž je z nevysvětlitelných důvodů oblečen do dětských šatů.

12.27 *Andaluský pes*. Šokující scéna prořznutí oka.

de Chiricovi. Surrealistická stříhová skladba je směsicí některých impresionistických metod (mnohé prolínačky a vícenásobné expozice) a určitých postupů z převažujících filmových trendů. Šokující rozříznutí oka na začátku *Andaluského psa* spoléhá na určité principy kontinuální stříhové skladby (a samozřejmě na Kulešovův efekt). Nicméně k rozbití časoprostorové spojitosti je běžně využíván také diskontinuální stříh. Hrdinka v *Andalusém psu* se před mužem zavře v pokoji a jen co se otočí, muž se nevysvětlitelně objeví za ní. Celkově vzato, surrealistický filmový styl odmítá následovat jakékoli konkrétní zavedené postupy, protože by uspořádal a odůvodnil to, co musí zůstat „nezaujatou hrou myšlení“.

Osudy surrealistické kinematografie závisely na změnách v celém uměleckém hnutí. Koncem roku 1929, poté, co André Breton vstoupil do komunistické strany, vznikl mezi surrealisty spor v otázce, zda je komunismus politikou období surrealismu. Buñuel odjel z Francie, krátce se zdržel v Hollywoodu a pak se vrátil do Španělska. Hlavní mecenáš surrealistických filmařů vikomt Charles de Noailles ještě podpořil Vigův film *Trojka z mravů* (*Zéro de conduite*, 1933), jenž měl surrealistické ambice, avšak po něm avantgardní díla financovat přestal. Francouzský surrealismus jako jednotné hnutí ztratil po roce 1930 životaschopnost, jednotliví surrealisté však ve své práci i přesto pokračovali. Nejslavnějším z nich byl Luis Buñuel, jenž nepřestal natáčet ve svém vlastním surrealistickém stylu přes padesát let a v surrealistické tradici pokračují i jeho pozdější filmy jako *Kráska dne* a *Nenápadný půvab buržoazie*.

Sovětská montážní škola, 1924–1930

Po Říjnové revoluci v Rusku roku 1917 stála nová sovětská vláda před obtížným úkolem – měla kontrolovat všechny oblasti života. A stejně tak jako v jiných průmyslových odvětvích i v systému filmové výroby a distribuce trvalo

několik let, než vznikla zásadnější díla sloužící cílům nového režimu.

Během první světové války zde existovalo několik soukromých filmových společností, jež působily v Moskvě a Petrohradu. Poté, co byl dovoz filmů téměř přerušen, dokázaly tyto firmy úspěšně vyrábět filmy pro domácí trh. K těm nejničtivějším, které byly natočeny v polovině desátých let, patřila pomalá melodramata soustředěná především na bravurní herecké výkony. Herci v nich ztělesňovali postavy v neobyčejně emocionálních situacích. Filmy tohoto zaměření umožňovaly předvést talent Ivana Mozzuchina a dalších populárních hvězd 12.28. Byly určeny především pro početné ruské publikum a jen málokdy se promítaly v zahraničí.

Hned po revoluci bylo znárodněno veškeré soukromé vlastnictví a filmové společnosti se tomuto kroku bránily. Jednoduše odmítly dodávat filmy kinům, která byla provozována pod dohledem sovětské vlády. V červenci 1918 začal Vše-ruský filmový výbor pod přímým vedením Lido-vého komisariátu osvěty přísně kontrolovat nákup čistého filmového materiálu. Producenti reagovali tím, že materiál hromadili a schovávali si ho do zásoby. Největší filmové firmy opustily Sovětský svaz s veškerým zařízením, jež pobraly. Některé společnosti ale filmy na zakázku nové vlády vyráběly, neboť věřily, že bolševici prohrají občanskou válku a vrátí se předrevoluční poměry.

Vzhledem k nedostatku filmového vybavení i kvůli nelehkým existenčním podmínkám se několik mladých filmařů rozhodlo pro nejistou a spíše provizorní profesionální dráhu, což však mělo vliv na vývoj národního filmového hnutí. Dziga Vertov začal natáčet válečné dokumenty a ve svých dvanácti letech stál v čele výroby zpravodajských týdeníků. Lev Kulešov, jenž učil na nově založené Moskevské státní škole kinematografie (dnešní VGIK), provedl řadu experimentů sestřiháním filmového materiálu z různých zdrojů tak, aby vznikl celek vytvářející dojem určité kontinuity. Kulešov byl pravděpodobně

nejkonzervativnější z mladých sovětských filmařů, neboť se v podstatě snažil o soustavné uspořádání principů stříhové skladby, jež byla podobná metodám kontinuální stříhové skladby v klasickém hollywoodském filmu (s. 304–308). A tak jeho mladí studenti, navštěvující první filmovou školu na světě, psali teoretické práce o nové umělecké formě, ještě předtím než byli schopni natáčet vlastní filmy. Tento teoretický základ se stal výchozím bodem sovětské montážní školy.

V roce 1920 pracoval Sergej Ejzenštejn krátce v agitačním vlaku pro jednotky bojující v občanské válce. Ještě téhož roku se vrátil do Moskvy a podílel se na inscenacích dělnického divadla. V květnu 1920 se v jedné z divadelních her, kterou na státní filmové škole připravil Kulešov, poprvé objevil jako herec Vsevolod Pudovkin. Ten se dal na filmování poté, co viděl Griffithovu *Intoleranci*, promítanou v Sovětském svazu v široké distribuci poprvé roku 1919. Americké filmy – obzvláště Griffithovy a ty s Douglasem Fairbanksem a Mary Pickfordovou, hojně uváděné v sovětských kinech, kde vznikl prostor, který nová domácí produkce nedokázala zaplnit – měly značný vliv na filmaře právě se rodícího hnutí.

Mezi významnými filmaři montážní školy nebyl žádný představitel předrevoluční ruské kinematografie. Všichni přišli z jiných oborů (Ejzenštejn například studoval inženýrství, Pudovkin zase chemii) a film objevili uprostřed revolučního neklidu. Filmaři z období carského Ruska, kteří ještě v dvacátých letech točili filmy, se drželi starších tradic. Jeden z nich, populární režisér Jakov Protazanov odešel krátce po revoluci do zahraničí, ale vrátil se a pokračoval v natáčení filmů, jejichž styl a forma neměly téměř nic společného ani s teorií, ani s praxí mladých filmařů.

▲ Protazanovův návrat se odehrál v době, kdy vládní omezení soukromého podnikání nebyla tak přísná. V roce 1921 se Sovětský svaz ocitl v nesmírných těžkostech, včetně všeobecného hladomoru. Ve snaze obnovit výrobu a distribuci zboží zavedl Lenin novou ekonomickou

politiku (NEP), jež po několik let tolerovala vedení soukromých firem. To mimo jiné znamenalo, že najednou byl k dispozici filmový materiál a technické zařízení producentů, kteří neemigrovali. Soukromé společnosti natáčely víc a víc filmů, a tak sovětská produkce začala pomalu růst. Vláda se pokusila filmový průmysl alespoň částečně kontrolovat tím, že v roce 1922 založila centralizovanou distribuční společnost Goskino (Státní film). Tento pokus ale nebyl příliš úspěšný.

„Ze všech umění je pro nás film uměním nejdůležitějším,“ prohlásil Lenin v roce 1922. Považoval kinematografii za mocný výchovný prostředek, a proto první filmy podpořené vládou byly dokumenty a zpravodajské týdeníky jako třeba Vertovův cyklus *Kino-pravda*, s nímž začal v květnu 1922. Od roku 1917 vznikaly rovněž hrané filmy, ale až gruzínský film *Rudí dáblíci* (*Citeli ešmakunebi*, 1923) se stal prvním sovětským dílem, které mohlo úspěšně soutěžit se zahraniční produkcí, jež doposud na plátnech sovětských kin převládala. (Teprve v roce 1927 získala sovětská filmová výroba více peněz z domácí produkce než z filmů dovezených.)

Za určitý počátek sovětské montážní školy může být považován film *Podivuhodná dobrodružství Mr. Westa v zemi bolševiků* (*Něobyčajnyje priključenija mistěra Vesta v straně bolševikov*, 1924), který vznikl v rámci Kulešovovy dílny

12.28

12.28 *Piková dáma* (*Pikovaja dama*, 1916). Jakova Protazanova. Ivan Mozzuchin hraje hrdinu propadlého karbanu, který si představuje sám sebe, jak vyhrává. Jeho vize je vidět v dvojexpozici vpravo.

s.
604–605

Sovětská
montážní
škola,
1924–1930

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

▲ „Každý, kdo měl kdy v rukou kus filmového pásu připravený ke stříhu, dobře ví, nakolik jalový může být, i když je na něm zachycena část předem promyšlené sekvence. Ovšem

v momentě, kdy se k němu připojí jiný kus filmu, náhle nabude a předá přesnější a zcela nový význam, jenž nebyl v průběhu natáčení vůbec zamýšlen.“
Sergej Ejzenštejn, režisér

ve státní filmové škole 12.29. Toto rozverné dílo spolu s dalším Kulešovovým filmem *Paprskek smrti* ukazují, jak sovětské režiséři uplatňovali principy montážní školy a přitom dokázali natočit zábavné satiry i napínavá dobrodružství na úrovni hollywoodských filmů.

Za skutečný počátek sovětské montážní školy lze brát Ejzenštejnův první celovečerní film *Stávka*, uvedený počátkem roku 1925. Jeho druhý film *Křížník Potěmkin* měl premiéru na konci téhož roku a vyvolal velký ohlas v zahraničí. Mezinárodní úspěch *Křížníku* upoutal k novému filmovému hnutí pozornost. V několika následujících letech natočili Sergej Ejzenštejn, Vsevolod Pudovkin, Dziga Vertov a ukrajinský režisér Alexandr Dovženko řadu filmů, jež se staly klasickými díly sovětské montážní školy.

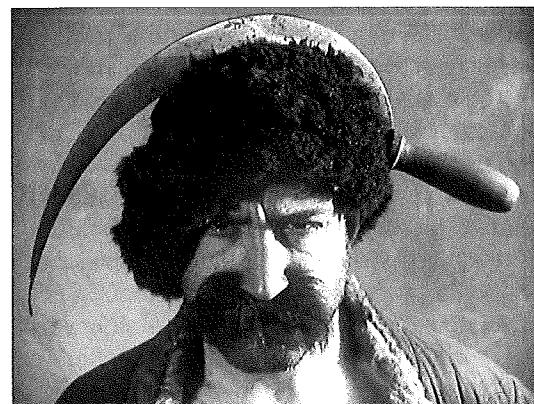
Filmy těchto režisérů i jejich teoretické texty prosazovaly sílu střihové skladby. Do pozdních desátých let 20. století byly základem většiny ruských fikčních filmů scény, které se skládaly ze zdouhávavých a dost vzdálených záběrů zachycujících herecké výkony. Analytický střih se vyskytoval jen zřídka. Avšak hollywoodské filmy a francouzské impresionistické filmy vyprávěly své příběhy pomocí rychlého střihu a často používaly detailnější rámování. Sovětské režiséři se těmito díly inspirovali a sami prohlašovali, že síla filmu vychází z kombinace záběrů. Filmová montáž se jim zdála tou pravou cestou k moderní kinematografii.

Ne všichni mladí teoretici se však shodli na tom, jak by vlastně měla montážní škola ke střihové skladbě přistupovat. Například Pudovkin považoval jednotlivé záběry za cihly, jejichž spojením se dá vystavět sekvence. S tím nesouhlasil Ejzenštejn, který tvrdil, že největšího efektu lze dosáhnout, když k sobě záběry ne zcela pasují, což dokáže s divákem otřást. Takovým postupem se řídilo mnoho filmařů montážní školy 12.30. Ejzenštejn také prosazoval řazení záběrů, jež by vytvořilo nějakou myšlenku, jak jsme o tom již mluvili v souvislosti s využitím

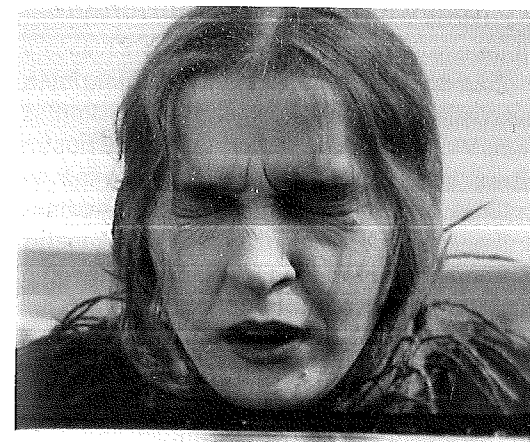
intelektuální montáže v jeho filmu *Deset dní, které otřásly světem* (s. 336–340). Vertov nesouhlasil ani s jedním z nich a upřednostňoval k zaznamenávání a tvarování dokumentární reality přístup zvaný kino-oko (s. 548–552).

Pudovkin využil ve svém filmu *Bouře nad Asií* (*Potomok Čingischana*, 1928) metodu intelektuální montáže podobně jako Ejzenštejn ve filmu *Deset dní, které otřásly světem*. Záběry na důstojníka a jeho ženu, když se oblékají, střídají záběry na přípravy obřadu v chrámu 12.31–12.34. Pudovkinova paralelní montáž zdůrazňuje absurditu obou rituálů.

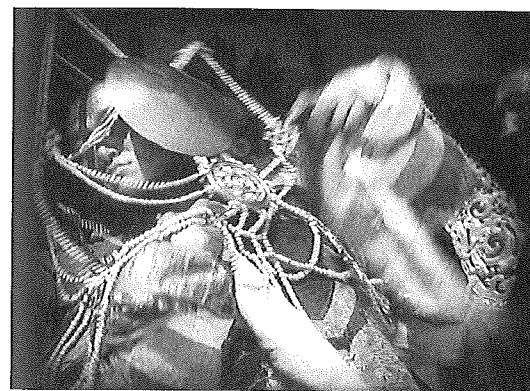
Způsob, jakým představitelé montážní školy přistupovali k narativní formě, je výrazně odlišoval od kinematografií jiných zemí. Sovětské narativní filmy tíhly k umocnění společenských sil jako hlavních příčin děje na úkor psychologie jednotlivých postav. Postavy byly zajímavé, jen když na ně měly tyto společenské síly nějaký vliv. Právě proto se ve filmech sovětské montážní školy málokdy objevuje jediný protagonista. Sociální skupiny formují kolektivního hrdinu, jak je vidět v několika Ejzenštejnových filmech. Kvůli tomuto upozadění individualit se sovětské filmaři často vyhýbali známým hercům a dávali přednost nehercům. Zmíněný postup byl nazván **typáží**, neboť filmaři mnohdy vybírali jednotlivce, jejichž

12.29

12.30

12.31

12.32

12.33

12.34

12.29 *Podivuhodná dobrodružství Mr. Westa v zemi bolševiků*. Banda zlodějů děsí naivního Američana pana Westa tím, že se předvádějí jako stereotypní karikatury divokých sovětských revolucionářů.

12.30 *Činžák v Trubné ulici* (*Dom na Trubnoj*, 1927). Režisér Boris Barnet použil poskočný střih, aby vyjádřil hrdinčino náhlé zděšení z toho, že se přímo na ní řítí tramvaj.

12.31 *Bouře nad Asií*. Kněz má přes hlavu pověšenu složitě sestavenou ozdobu. Po tomto polodetailu následuje střih...

12.32 ...na detail, na němž sluha dává na krk důstojníkovy ženy náhrdelník...

12.33 ...a poté střih zpátky na ohromnou členku, kterou kdosi vkládá na knězovu hlavu...

12.34 ...a vzápětí je porovnán s detailem diádemu, jenž je nasazován na hlavu důstojníkovy ženy.

s.
606–607

Sovětská
montážní
škola,
1924–1930

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

vzhled odpovídal typu postavy, kterou měli hrát. V Pudovkinově *Bouři nad Asíí* jsou všichni Mongolové s výjimkou hlavního hrdiny neherci.

Do konce dvacátých let dokončil každý z hlavních režisérů montážní školy zhruba čtyři významné filmy. Ústup hnutí nezpůsobily přímo ekonomické podmínky nebo problémy v rámci filmového průmyslu, jak tomu bylo v Německu nebo ve Francii. Styl montážní školy totiž značně vadil sovětským vládním představitelům. Vertov, Ejzenštejn i Dovženko byli v druhé polovině dvacátých let kritizováni za své nadměrně formalistické a nesrozumitelné metody. V roce 1929 Ejzenštejn odjel do Hollywoodu seznámit se s novou technikou zvukového filmu. Když se pak o tři roky později vrátil, poměry v sovětské kinematografii se hodně změnily. Zatímco byl v zahraničí, několik tvůrců se pokoušelo přenést experimenty montážní školy do zvukových filmů, ale vládní úřady pod Stalinovým vedením nutily filmaře, aby natáčeli jednoduché filmy, jež by byly snadno srozumitelné všem divákům. Stylistické experimentování a nerealistická témata byly často kritizovány nebo rovnou cenzurovány.

Tento trend vyvrcholil v roce 1934, kdy vládní orgány zavedly nové umělecké zásady, nazývané socialistický realismus. Podle něho musela všechna umělecká díla zobrazovat revoluční vývoj na přísně realistickém základě. Významní sovětské režiséři dále natáčeli, ale přestože jejich díla byla občas mimořádná, experimentů montážní školy z dvacátých let se museli vzdát nebo je vhodně přizpůsobit. Ejzenštejn dokázal ve svých dalších filmech zachovávat postupy montážní školy, avšak za cenu konfliktů s vládními autoritami. Tyto problémy ho provázely až do jeho smrti v roce 1948. Dalo by se říct, že jako filmové hnutí skončil styl sovětské montážní školy v roce 1933 uvedením Vertovova filmu *Symfonie Donbasu* (*Symfonija Donbassa*, 1931) a Pudovkinova *Dezertéra* (*Džertir*, 1933).

Klasický hollywoodský film po příchodu zvuku

Zavedení zvukové techniky ve filmu bylo výsledkem úsilí hollywoodských firem o posílení jejich moci. V polovině dvacátých let společnost Warner Bros. stále rozšiřovala své výrobní možnosti i majetek. Jedna z investic při dalším rozmachu podnikání byla určena do systému zvukového záznamu s využitím gramofonových desek synchronizovaných s filmovými obrazy 12.35.

Myšlenku zvukového filmu začala společnost prosazovat uvedením filmu *Don Juan* (1926) s orchestrálním doprovodem a ruchy nahranými na desce a také sérií krátkých filmů s kabaretními výstupy, v nichž se zpívalo i mluvilo. V roce 1927 měl premiéru *Jazzový zpěvák*, částečně mluvený film, jehož některé scény doplňovala pouze hudba. Tento film byl senzačně úspěšný a investice Warner Bros. se začala vyplácet.

▲ Úspěch *Dona Juana, Jazzového zpěváka* i zmíněných krátkých filmů přesvědčil ostatní studia, že zvuk může přispět k výdělečnosti filmového podnikání. Na rozdíl od počátků kinematografie a působení Motion Picture Patent Company neprovázal zavedení zvuku tak ostrý konkurenční boj v rámci filmového průmyslu. Místo toho si společnosti uvědomily, že ať už studio nakonec zvolí jakýkoli zvukový systém, každý z nich musí být uzpůsoben tak, aby se dal použít při promítání v kterémkoli kině. Způsob, kdy je zvuk zaznamenán přímo na filmovém pásu, dostal přednost před zvukovým záznamem na jiném nosiči a začal se docela běžně užívat, což trvá dodnes. (Mluvili jsme o tom v kapitole 1 – zvuková stopa vede na filmovém pásu jako podélný pruh vedle obrazových okének.) Do roku 1930 již byla většina amerických kin vybavena k promítání zvukových filmů.

Pro hollywoodský filmový styl bylo zavedení zvuku několik let spíše překážkou. Kamera musela být umístěna ve zvukotěsné kabině, aby mikrofony nenahrály chod jejího motoru. Na obrázku 12.36 jsou vidět zařízení nezbytná pro natáčení dialogové scény. Konkrétně jde o pracovní

fotografii zachycující natáčení ve studiu MGM v roce 1928. Švenkr slyší jen díky sluchátkům a nehybná kamera může přerámovat záběr pouze krátkou panorámou. Přemístit nelze ani objemný mikrofon na stolku vpravo. Herci musejí zůstat ve vymezeném prostoru, aby se jejich promluvy zaznamenaly na zvukovou stopu. Kvůli těmto omezením nastalo krátké období, kdy vznikaly statické filmy připomínající divadelní představení.

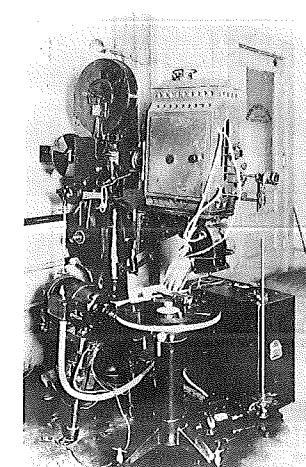
Uvedené problémy ze začátků natáčení zvukových filmů byly ale brzy vyřešeny. Například občasným použitím několika kamer umístěných ve zvukotěsných kabinách, jež snímaly jednu scénu z několika různých úhlů zároveň. Natočený materiál mohl být potom sestříhán v rámci kontinuální stříhové skladby i se vším synchronizovaným zvukem. Někdy byla celá kabina s kamerou umístěna na kolečkách, aby se mohla pohybovat, anebo se celá scéna natočila jako nemá a zvuk byl přidán až dodatečně. Rané zvukové filmy jako třeba *Pro potlesk davu* (*Applause*, 1929) Rubena Mamouliana ukazují, že možnosti pohybů kamery se záhy velmi rozšířily. Těžkopádné zvukotěsné kabiny byly později nahrazeny malými skříňkami zakrývajícími jen vlastní tělo kamery. Tyto kryty (*blimps*) dovolovaly kameramanům použít zařízení určená k pohybům kamery 12.37. Stejně tak mikrofony připevněné na tyčích a zavěšené nad hlavami herců umožňovaly snímat scénu v pohybu, aniž by to snižovalo kvalitu zvukového záznamu.

Jakmile se tedy dalo kamerou opět pohybovat a herci nebyli nuceni stát na jednom místě, mohli filmaři i při natáčení zvukových filmů dále využívat mnohé ze stylistických postupů rozvinutých již v období hollywoodského němého filmu. Diegetický zvuk se stal velkým přínosem pro metodu kontinuální stříhové skladby, protože dialogy mohly být pronášeny i napříč záběry, a vytvářely tak hladké plynutí času (s. 304–308).

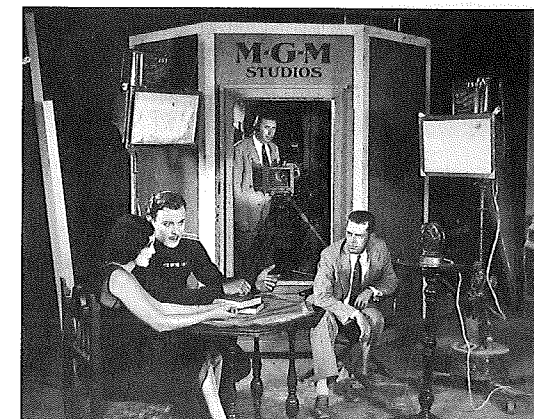
■ V tradici kontinuálního stylu a klasické narativní formy si každé z velkých studií vypracovalo svůj vlastní nezaměnitelný přístup. Například

▲ „Víte, když se poprvé objevil zvukový film, byli lidé fascinováni právě zvukem – slyšeli, jak se smaží vajíčka a podobně – a pak byli lidé okouzleni pohybem kamery. Věřím, že dnes je středem zájmu pohyb ruční kamery, ale myslím si, že by se režisér a jeho práce s kamerou neměli vnucovat do příběhu.“ George Cukor, režisér

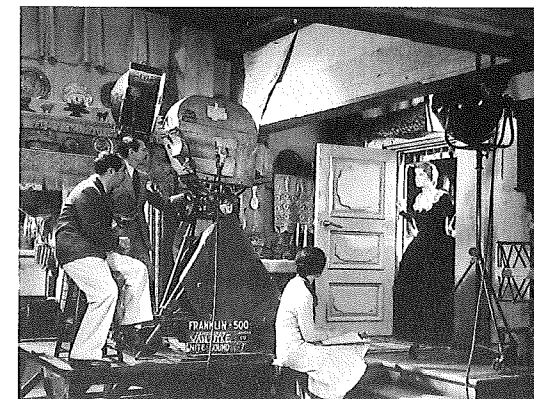
■ Některé z těchto raných zvukových a barevných filmů se obtížně shánějí. O kolekcích DVD, jež nabízejí mnoho informací a ukázek, píšeme v článku „All singing! All dancing! All teaching!“ www.davidbordwell.net/blog/?p=1783

12.35

12.36

12.37

12.35 Jeden z prvních promítacích strojů zvukového filmu. Dole uprostřed je vidět připojené gramofonové šasi.

12.36 Naaranžovaný reklamní snímek ukazuje omezení, která vznikala při natáčení prvních zvukových filmů.

12.37 Zvukotěsný kryt kamery dovoloval, aby byla umístěna na stativu připevněném na pohyblivém vozíku (začátek třicátých let).

společnost MGM se stala prestižním studiem, jež zaměstnávalo řadu filmových hvězd a technický personál na dlouhodobé smlouvy. MGM nešetřila na dekoracích, kostýmech ani na zvláštních efektech, jak je vidět třeba v *Dobré zemi* (*The Good Earth*, 1937), obsahující scénu útoku kobylek, a *San Franciscu* (1936), v němž je obdivuhodně rekonstruováno silné zemětřesení z roku 1906. Společnost Warner Bros. i přes svůj úspěch se zaváděním zvuku zůstala poměrně malým studiem, jež se specializovalo na nepřilíš nákladné žánrové filmy. K nejúspěšnějším filmům tohoto studia patřily série gangsterek (*Veřejný nepřítel* či *Malý Caesar – Little Caesar*, 1930) a muzikálů (*42. ulice*, *Zlatokopové roku 1933*, *Slečinky*). Méně vlivné bylo studio Universal, které spíše než na zavedené hvězdy či honosné dekorace spoléhalo na vynalézavost a filmy s podmanivou atmosférou, jakou nabízely třeba horory *Frankenstein* a *Starý temný dům* (*The Old Dark House*, 1932; 12.38).

Jen díky příchodu zvukového filmu pak mohl vzniknout jeden z hlavních žánrů – muzikál. Když začala společnost Warner Bros. investovat do vývoje zvukového zařízení, bylo vlastně jejím původním záměrem distribuovat kabaretní scénky zaznamenané na film. Forma většiny filmových muzikálů se skládá z jednotlivých čísel vřazených do lineárního vyprávění, ale takzvané revue muzikály za sebou jednoduše řadí výstupy s chabou nebo vůbec žádnou narativní spojitostí. Společnost RKO, patřící mezi velká studia, natočila mnoho muzikálů, v nichž září Fred Astaire a Ginger Rogersová: například *Svět valčíků* George Stevense dokládá, jak může mít i muzikál klasicky uspořádané vyprávění (s. 443–444).

V průběhu třicátých let se začal častěji používat barevný filmový materiál. Některé filmy obsahovaly barevné sekvence již ve dvacátých letech, ale proces Technicolor byl tehdy ještě velmi primitivní, neboť používal jen dvě barvy, jež kombinoval pro vytvoření dalších odstínů. Proto obrazy tíhly k zelenavě modrým a růžovým tónům a navíc byl celý proces dost drahý, pokud měl být

použit ve větší míře 12.39. Avšak na začátku třicátých let byl Technicolor natolik zdokonalen, že používal tři základní barvy, z nichž mohl reprodukovat celou paletu odstínů. I přestože šlo stále o drahý proces, brzy se ukázalo, jak moc dokáže působivost filmů zvýšit. Po natočení *Trhu marnosti*, prvního celovečerního filmu používajícího nový proces Technicoloru, a *Dcery prokletého lesa* (*The Trail of the Lonesome Pine*, 1936) začala studia vyrábět barevné filmy touto technologií ve velkém. Technicolor se používal až do počátku sedmdesátých let. (Jak různě vypadal Technicolor v období mezi čtyřicátými a šedesátými lety, můžete vidět na obrázcích 4.1, 4.11, 4.41–4.43, 5.5 a 5.47.)

Technicolor vyžadoval hodně světla na place, přičemž muselo určité barvy zvýhodňovat, a tak bylo navrženo jasnější osvětlování určené speciálně pro natáčení na barevný filmový materiál. Někteří kameramani začali tato nová světla používat i pro natáčení černobílých filmů. Nová světla v kombinaci se světlocitlivějším filmovým materiálem umožnila zachytit jasnější obraz s větší hloubkou pole i při menší světelnosti. Mnozí kameramani sice zůstávali u běžného stylu jemného zaostření (*soft-focus*), jež se používalo v dvacátých a třicátých letech, ale jiní začali experimentovat. A tak se na konci třicátých let objevil zřetelný trend prosazující velkou hloubkou pole.

Ta se ve značné míře objevovala už ve filmech *Anthony Adverse* (1936) Mervyna LeRoye, *Dobrodružství Sherlocka Holmese* (*The Adventures of Sherlock Holmes*, 1939) Alfreda L. Werкера a *Naše městečko* (*Our Town*, 1940) Sama Wooda a architekta Williama Camerona Menziese, ale až film *Občan Kane* natočený roku 1941 vzbudil využitím velké hloubky pole nebývalou pozornost publika i ostatních filmařů. Welles komponoval záběry tak, že postavy v popředí stály blízko kamery a postavy v pozadí umístil hluboko do prostoru 5.39. V některých případech vznikly obrazy se zdánlivě velkou hloubkou pole pomocí maskování a zadní projekce.

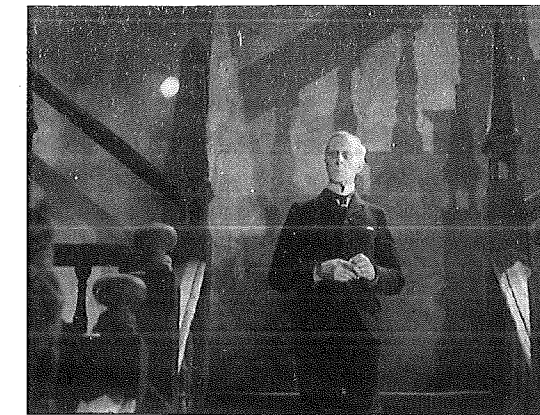
Celkově vzato, *Občan Kane* napomohl tomu, aby se z určitého trendu používání velké hloubky pole stala v následujícím desetiletí hlavní součást klasického hollywoodského stylu. Brzy nato se vyskytla řada filmů, jež využívaly zmíněný postup. Na některých z nich pracoval kameraman *Občana Kanea* Gregg Toland (například *Lištičky*; 12.40).

Osvětlení nezbytně nutné pro natáčení záběrů s velkou hloubkou pole dodávalo snímaným objektům ostřejší kontury. Od mlhavých efektů se většinou začalo upouštět, a tak mnoho filmů ze čtyřicátých let bylo vizuálně zcela odlišných od produkce třicátých let. Při využívání všech zmíněných postupů však zůstával zachován silný důraz na jejich jasnou narativní funkci. Klasické hollywoodské vyprávění se v průběhu let sice upravovalo, ale nijak radikálně se vlastně nezměnilo.

Italský neorealismus, 1942–1951

Na začátku čtyřicátých let se v textech italských filmových kritiků objevoval termín neorealismus, i když není zcela zřejmé, kde byl použit poprvé. Z určitého pohledu tento termín představoval touhu mladé generace filmařů osvobodit se od konvencí průměrné italské kinematografie. Za Mussoliniho vlády filmový průmysl produkoval velkolepé historické eposy či sentimentální melodramata z prostředí vyšší společnosti (nazývané někdy „filmy bílých telefonů“) a mnozí kritici považovali tyto filmy za vyumělkované a úpadkové. Bylo třeba nového realismu. Někteří z kritiků ho viděli ve francouzských filmech z třicátých let, zvláště v dílech Jeana Renoira. Ti, co sledovali spíše domácí tvorbu, zase oceňovali filmy Luchina Viscontiho, jako třeba *Vášeň* (*Ossessione*, 1942).

Podle současných historiků však neznamenal neorealistický způsob filmování naprostý rozchod s italskou kinematografií z období Mussoliniho režimu. Už pseudodokumentární filmy, jako třeba *Bílá loď* (*La nave bianca*, 1941) Roberta Rosselliniho, i přes svůj propagandistický tón

12.38

12.39

12.40

12.38 *Starý temný dům*. Zlověstné stíny, ostré tvary a výstřední herectví vytvářejí směs hrůzyplné atmosféry s nádechem humoru.

12.39 *Milene z Texasu* (*Under a Texas Moon*, 1930). Typický dvoubarevný Technicolor s převažující oranžovou a zelenou barvou.

12.40 *Lištičky* Williama Wylera. Záběr inscenovaný do hloubky prostoru.

s.
610–611

Klasický hollywoodský film po příchodu zvuku

kapitola 12
Filmové umění a dějiny filmu

část VI
Dějiny filmu

■ Běčkové filmy tvořily převážnou část produkce třicátých let. Naši kolegové se k nám připojili do diskuse o tom, co vlastně v Hollywoodu určovalo, že bude film označen za běčkový. Viz „Bs in their bonnets: A three-day conversation well worth the reading“. www.davidbordwell.net/blog/?p=438

Sériemi filmů s Charliem Chanem a Panem Motem se zabýváme podrobněji v článku „Charlie, meet Kentaro“. www.davidbordwell.net/blog/?p=484

připravily cestu k otevřenějšímu přístupu k současným problémům. Inspirováni dalšími trendy, jako byly regionální dialektové komedie a městská melodramata, obraceli se režiséři i scenáristé k realismu. Ovlivnění zahraniční tvorbou i domácími tradicemi začali někteří filmaři natáčet filmy s cílem upozornit na sociální podmínky poválečné italské společnosti. Tento trend se stal známý jako neorealisticke filmové hnutí.

Ekonomické, politické i kulturní okolnosti napomáhaly neorealismu přežít. Téměř všichni hlavní představitelé neorealismu, Roberto Rossellini, Vittorio De Sica, Luchino Visconti a další, se k tomuto hnutí přidali již jako zkušení filmaři. Všichni se navzájem znali, často spolupracovali se stejnými scenáristy i filmovými štáby a díky časopisům *Cinema* a *Bianco e Nero* se jim dostalo zájmu veřejnosti. Již před rokem 1948 měli neorealističtí tvůrci tolik přátel ve vládních kruzích, že mohli pracovat skoro bez cenzury. Vedle filmového neorealismu existovalo podobné hnutí i v literatuře, a to v souladu s *verismem*, uměleckým proudem z přelomu 19. a 20. století. Vznikla tak řada italských filmů, kterým se dostalo světového uznání: Viscontioho *Země se chvěje* (*La terra trema*, 1948), Rosselliniho *Řím, otevřené město*, *Paisà* (1946) a *Německo v roce nula* a De Sicovy *Děti ulice* (*Sciuscià*, 1946) a *Zloději kol*.

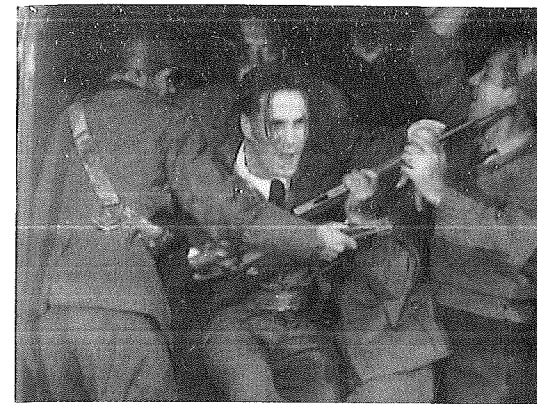
Neorealismus vytvořil poněkud odlišný přístup k filmovému stylu. Cinecittà, ohromný komplex filmových studií v Římě, byla do roku 1945 v bojích téměř celá zničena. Proto se ateliéry daly využívat jen ve velmi omezeném rozsahu a zvuková technika se stala vzácností. Následkem toho se neorealisticke mizanscéna spoléhala na skutečné lokality a práce kamery tihla k drsné syrovosti dokumentárních záběrů. Rossellini se jednou svěřil, že koupil od pouličních fotografů kusy negativu, a tak svůj *Řím, otevřené město* natočil na filmový materiál rozličných fotografických vlastností.

Natáčení na ulicích a v soukromých budovách učinilo z italských švenkrů odborníky na filmování bez použití tříbodového hollywood-

ského osvětlení 4.36. I když se v neorealisticke filmoch často objevují slavní divadelní či filmoví herci, byli do nich obsazováni také neherci, právě pro své přirozené, reálné vzezření i chování. Pro postavu otce, „hvězdu“ filmu *Zloději kol*, vybral De Sica dělníka z továrny: „Jeho pohyby, to, jak si sedal, jeho gesta rukama pracujícího člověka, a nikoli herce... všechno na něm bylo dokonalé.“ Italská kinematografie měla dlouholetou tradici v dabování filmů, a tak zkušenosti s výrobou postsynchronních dialogů dovolávaly filmařům natáčet v lokacích pouze s malými štáby a pohyb kamery byl téměř neomezen. Jistá míra improvizace volnosti při inscenování herců a výběru prostředí vedla také k přizpůsobivosti rámování záběrů, což je dobře vidět ve scéně filmu *Řím, otevřené město*, v níž je zastřelena Pina 12.41–12.43, stejně tak jako v závěrečných sekvencích filmů *Německo v roce nula* i *Země se chvěje* 12.44. Jízda venkovním tržištěm kol ve filmu *Zloději kol* ukazuje možnosti, které neorealističtí režiséři objevili poté, co se vrátili k natáčení v lokacích.

Zřejmě nejvýznamnější byl cit neorealisticke filmářů pro narativní formu. Reagovali totiž na komplikované vyprávění dramata „bílých telefonů“ tím, že se snažili rozvolnit narativní vztahy. Zásadní raná neorealisticke díla, k nimž patří *Vášeň*, *Řím, otevřené město* a *Děti ulice*, mají ještě poměrně konvenčně vystavěný syžet (ačkoli nekončí šťastně). Avšak ty formálně nejvynalézavější neorealisticke filmy se nebrání pronikání nekauzálně motivovaných detailů 12.45. Ačkoli jsou příčiny jednání postav obvykle ukázány zcela konkrétně na základě ekonomických či politických důvodů (bída, nezaměstnanost, vykořisťování), následky bývají často jen dílčí a neuzavřené. Rosselliniho *Paisà* je vskutku epizodická: vypráví šest příběhů ze života v Itálii během invaze Spojenců, přičemž se velmi často nedozvíme vyústění událostí, tedy následky uvedených příčin.

Mnohoznačnost neorealisticke filmů rovněž způsobuje narace, která odmítá poskytnout

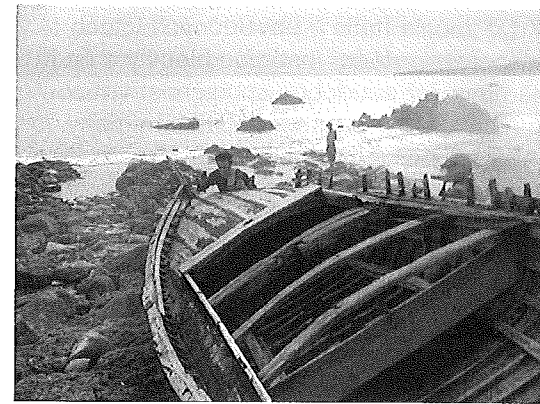
12.41

12.42

12.43

12.44

12.45

12.41 *Řím, otevřené město*. Střelba v ulicích, při níž Pina zemře. Francesco je vojáky vlečen na nákladák...

12.42 ...Pina se vytrhává hlídce...

12.43 ...a v neklidném, rozkymáceném záběru z nákladáku vidíme, jak Pina běží za ním.

12.44 *Země se chvěje*. Jedna ze skvostných krajin v hloubce prostoru.

12.45 *Zloději kol*. Hrdina a skupina kněží se schovávají před deštovou přeháňkou. Tato epizoda nemá žádný vliv na syžet a vypadá úplně obyčejně, jakoby z každodenního života.

s.
612–613

Italský
neorealismus,
1942–1951

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

vševědoucí vědění. Tyto filmy jako by uznávaly, že realita je prostě ve své úplnosti nepoznatelná, což bývá obzvláště patrné v jejich závěrech. *Zloději kol* končí tím, že otec se synem stále bloudí ulicemi, ukradené kolo ještě nenašli a jejich budoucnost je nejistá. Na konci filmu *Země se chvěje* sice vidíme potlačení vzpoury sicilských rybářů proti obchodníkům, ale pořád zůstává šance, že jejich další vzpoura bude úspěšná. Neorealistická tendence vystavět syžet na základě pouhých útržků ze života vede k otevřeným koncům většiny filmů tohoto hnutí, což je zcela v protikladu k narativní uzavřenosti hollywoodského filmu.

▲ Ekonomické a kulturní síly, které držely neorealistické hnutí při životě, napomohly i jeho konci. Když začala Itálie v poválečných letech opět prosperovat, vládní instituce hleděly s nedůvěrou na filmy, jež soudobou společnost kritizovaly. Po roce 1949 cenzura a další státní tlaky začaly neorealistické hnutí omezovat. Neorealismus ztrácel podporu v malých filmových společnostech a stále více se znovu prosazovaly italské velkorozpočtové produkce. Neorealističtí režiséři, kteří se mezitím proslavili, se navíc soustředili spíše na své osobní zájmy: Rossellini zkoumal křesťanský humanismus a historii Západu, De Sica se věnoval sentimentálním romancím a Visconti rozebíral prostředí vyšších společenských vrstev. Většina historiků spojuje konec neorealistického hnutí s veřejným útokem na De Sicaův film *Umberto D.* (1951). Přesto jsou neorealistické prvky zřetelné ještě v raných dílech Federica Felliniho – jeho film *Darmošlapové (I vitelloni)*, (1953) lze považovat za výborný příklad; a také ve filmech Michelangela Antonioniho jako třeba *Kronika jedné lásky (Cronaca di un amore)*, (1950). Oba režiséři totiž začínali u filmu již v období neorealismu. Toto hnutí mělo silný vliv na jednotlivé filmaře, jako byli třeba Ermanno Olmi nebo Satjádžit Ráj, a také na skupiny tvůrců, například na francouzskou novou vlnu.

Francouzská nová vlna, 1959–1964

Na konci padesátých a začátkem šedesátých let se v mnoha částech světa objevila nová generace filmařů. V řadě zemí se začali prosazovat režiséři, kteří se narodili před druhou světovou válkou, ale vyrůstali v poválečném čase obnovy a narůstající prosperity. Japonsko, Kanada, Anglie, Itálie, Španělsko, Brazílie i Spojené státy americké měly své nové vlny či skupiny mladého filmu – někteří z režisérů, kteří do nich patřili, vystudovali filmové školy, mnozí spolupracovali se specializovanými filmovými časopisy a většina z nich se bouřila proti svým předchůdcům. Nejvýznamnější z těchto skupin se objevila ve Francii.

▲ V polovině padesátých let několik mladých mužů, kteří psali do pařížského filmového časopisu *Cahiers du cinéma*, opakovaně útočilo na umělecky nejrespektovanější francouzské filmaře té doby. „Pokládám filmovou adaptaci za cennou,“ napsal François Truffaut, „pouze pokud ji napíše člověk od filmu. Aurenche a Bost [tehdejší nejváženější scenáristé] jsou od podstaty muži literatury, a proto jim vytýkám, že pohrdají kinematografií, neboť ji podceňují.“ Jean-Luc Godard adresoval své prohlášení jedenaadvaceti předním režisérům: „Vaše pohyby kamer jsou ošklivé, protože vaše náměty jsou špatné, vaši herci špatně hrají, protože vaše dialogy jsou nicotné, a jedním slovem řečeno, neumíte točit filmy, protože už nevíte, co to je film.“ Truffaut a Godard spolu s Claudem Chabrolem, Ericem Rohmerem a Jacquesem Rivettem ovšem oceňovali režiséry, kteří byli tehdy považováni za poněkud zastaralé (Jean Renoir, Max Ophüls) nebo příliš výstřední (Robert Bresson, Jacques Tatí).

Avšak důležitější byla skutečnost, že tito mladí muži necítili rozpor mezi tím, že opovrhovali zavedenou francouzskou kinematografií a zároveň obdivovali očividně komerční hollywoodské produkty. Rebelové z *Cahiers du cinéma* tvrdili, že i v rámci americké kinematografie lze v dílech jistých režisérů – *auteurů* – objevit umělecké

mistrovství. *Auteur* obvykle sice nepíše scénář, nicméně zanechává v díle jistý otisk své osobnosti navzdory omezením standardizovaného studiového systému, v němž hollywoodské filmy vznikají. Howard Hawks, Otto Preminger, Samuel Fuller, Vincente Minnelli, Nicholas Ray, Alfred Hitchcock nebyli jen řemeslníky. Osobní nasazení každého z nich dalo vzniknout zcela soudržnému světu. Truffaut citoval Giraudoux: „Neexistují díla, jen autoři.“ A Godard později poznamenal: „Vyhráli jsme, protože jsme prosadili princip, že například nějaký Hitchcockův film je stejně důležitý jako Aragonova kniha. Autoři filmů díky nám definitivně vstoupili do dějin umění.“ A skutečně, mnozí z hollywoodských režisérů, jichž se kritici a filmaři z *Cahiers du cinéma* zastávali, se stali uznávanými umělci.

Psaní kritik těmto mladým mužům nestačilo, toužili točit filmy. Za peníze půjčené od přátel začal každý z nich natáčet vlastní krátké filmy v reálu. V roce 1959 už představovali proud, který se nedal přehlédnout. V tomto roce Rivette začal natáčet *Paříž nám patří (Paris nous appartient)*, (1961), Godard natočil *U konce s dechem*, Chabrol dokončil svůj druhý celovečerní film nazvaný *Bratranci (Les Cousins)* a v dubnu vyhrál Truffautův film *Nikdo mě nemá rád* Velkou cenu za režii na Mezinárodním filmovém festivalu v Cannes.

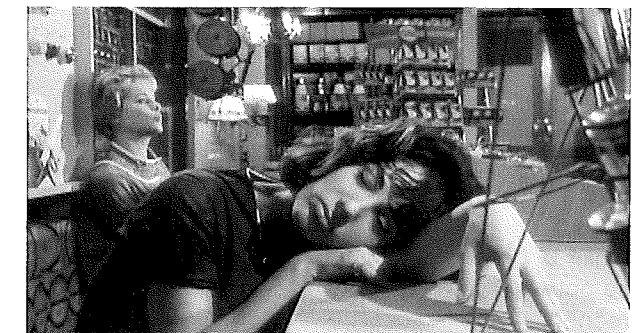
Novost a mladický elán těchto režisérů přiměly novináře, aby je nazvali *novou vlnou (la nouvelle vague)*. Jejich produktivita byla ohromující. V letech 1959 až 1966 natočilo pět hlavních režisérů nové vlny dvaatřicet celovečerních filmů. Dva z nich, Godard a Chabrol, po jedenácti. Vzhledem k množství těchto filmů jsou mezi nimi samozřejmě velké rozdíly, ale najdeme v nich dostatek podobností, abychom mohli rozpoznat, čím se díla nové vlny vyznačují v přístupu ke stylu a formě.

Nejzřetelnější převratnost filmů nové vlny spočívala v tom, že vypadaly úplně obyčejně. Příznivcům vytříbené francouzské *kinematografie kvality* se mladí režiséři museli zdát jako beznadějní lajdáci. Režiséři nové vlny obdivovali

neorealismus, zvláště Rosselliniho, a v odporu ke studiovému natáčení využívali pro mizanscény svých filmů reálná místa v Paříži a okolí. Filmování v lokacích se stalo normou 12.46. A stejně tak bylo dokonalé studiové osvětlování nahrazeno v danou chvíli dostupným světlem a jednoduchými doplňkovými zdroji. Jen v nemnoha francouzských poválečných filmech se objevují tak potemnělé špinavé byty a chodby, jaké lze vidět třeba ve filmu *Paříž nám patří*.

Změnila se i práce kamery. Ta je nesmírně pohyblivá: panorámuje, jede tak, aby následovala postavy nebo vykreslila vztahy v lokalitě. Levné filmování v lokacích vyžadovalo také snadno ovladatelné, přenosné zařízení. Naštěstí Eclair v té době zkonstruoval lehkou kameru, jež se dala držet v ruce. (Stejný typ kamery se používal především pro natáčení dokumentů, což přesně odpovídalo realistické mizanscéně nové vlny.) Filmaři nové vlny byli doslova opojeni dosud nepoznanou svobodou, kterou nabízela ruční kamera. Ve filmu *Nikdo mě nemá rád* kamera prozkoumává stísněný byt nebo se točí na zábavné centrifuze. Ve filmu *U konce s dechem* hrdina složitě prochází kanceláří cestovní agentury a kamera ho sleduje, přičemž kameraman vše snímá z kolečkového křesla 11.36.

Jedním z nejcharakterističtějších rysů filmů nové vlny je jejich nenucený humor. Mladí autoři si záměrně pohrávali s filmovým médiem. Například v *Bandě pro sebe (Bande à part)*, (1964)

12.46

neorealistické. To kinematografie způsobila, že jsme – tedy alespoň v mém případě – chtěli točit vlastní filmy. O životě jsem nevěděl nic, jen to, co jsem znal z filmu.“ Jean-Luc Godard, režisér

12.46 *Hodné holky*. Dvě z hrdinek sedí nečinně v práci, zatímco je sleduje sériový vrah. Stejně jako většina režisérů nové vlny i Claude Chabrol inspirován neorealisty natáčí v lokacích, například v tomto nudném obchodě.

s.
614–615

Francouzská
nová vlna,
1959–1964

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

▲ „Myšlenka [*Zloději kol*] je vyjádřena jasně. Vyvolané pocity jsou přirozenými následky motivů příběhu a také hlediska, z něhož je film vyprávěn. Je to politicky zaměřený film, naplněný tichou, ale planoucí vášní. Nikdy však nepoučuje.

Spíš pozoruje, než by vysvětloval.“ Sally Potterová, režisérka (*Orlando*, 1992)

▲ „Než jsme začali dělat filmy, byli jsme všichni kritici a já miloval různé druhy filmů – ruské, americké,

se tři hlavní postavy rozhodnou, že budou na chvíli zticha, a Godard je natolik svědomitým režisérem, že v ten moment *úplně* vypne zvukovou stopu. V Truffautově filmu *Střílejte na pianistu* (*Tirez sur le pianiste*, 1960) jedna postava přísahá, že nelže: „Jestli nemluvím pravdu, tak ať moje máma zemře.“ A následuje stříh na záběr staré ženy, která se skácí k zemi.

Vedle tohoto humoru lze ve filmech nové vlny nalézt také skryté odkazy na jiné filmy, hollywoodské i evropské. Jde o počty oblíbeným *auteurům*: Godardovy postavy nepřímo odkazují třeba na filmy *Johnny Guitar* (1954) od Nicholase Raye, *Některé přišli v chvatu* (*Some Came Running*, 1958) Vincenta Minnelliho a na postavu jménem Arizona Jim z Renoirova filmu *Zločin pana Langa*. Ve filmu *Karabiniéři* Godard paroduje bratry Lumiéry a v *Žít svůj život* (*Vivre sa vie*, 1962) vizuálně cituje Dreyerův film *Utrpení Panny orleánské* 12.47, 12.48. V Chabrolových filmech se často objevují citace Hitchcocka a v Truffautových *Uličnících* (*Les Mistons*, 1957) je znovu inscenován záběr z jednoho krátkého filmu bratří Lumiérů. Každá taková citace byla pro režiséry nové vlny potvrzením, že kinematografie, stejně jako literatura a malířství, má úctyhodnou tradici.

Filmy nové vlny experimentovaly s výstavbou syžetu ještě více než filmy neorealisticke. Obecně řečeno, ještě více rozvolnily kauzální spojení. Jde ve filmu *Paříž nám patří* skutečně o politické spiknutí? Proč je Nana na konci *Žít svůj život* zastřelena? Úvodní sekvence *Střílejte na pianistu* se skládá zejména z rozhovoru hrdinova bratra s mužem, kterého náhodně potká na ulici. Ten poměrně dlouho mluví o svých manželských problémech, ačkoli to nemá nic společného s dalším vyprávěním filmu.

Mimo to ve filmech vesměs nenajdeme protagonisty, kteří by sledovali nějaký cíl. Hrdinové se bezúčelně potulují, bez předchozích úvah se pouštějí do různých činností nebo tráví čas řečením, popíjením v kavárnách anebo chozením do kina. Vyprávění filmů nové vlny nás často

překvapí náhlými zlomy v celkovém naladění, což mate naše očekávání. Například poté, co ve filmu *Střílejte na pianistu* dva gangsteři unesou hrdinu a jeho přítelkyni, se všichni zapojí do směšné debaty o sexu. Narativní plynulost narušuje také diskontinuální stříhová skladba. Tuto tendenci dovedly na samu mez Godardovy poskočné stříhy 6.137, 6.138, 11.39, 11.40.

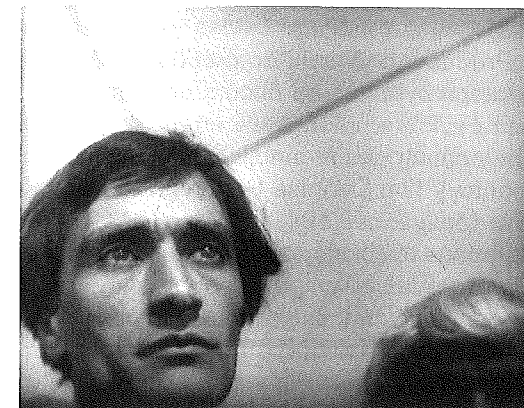
Asi nejdůležitější je, že filmy nové vlny končí nejasně. Viděli jsme to již ve filmu *U konce s dechem* (s. 530–536). Antoine v posledním záběru *Nikdo mě nemá rád* doběhne na kraj moře, otočí se a vykročí k nám – a v ten moment Truffaut použije nájezd transfokací, přerámuje na detail jeho tváře a zastaví obraz do mrtvolky. Film tak končí otázkou: Co bude s Antoinem dál 3.8? V Chabrolových filmech *Hodné holky* (*Les Bonnes Femmes*, 1960) a *Ofélie* (*Ophélie*, 1963), v Rivetově *Paříž nám patří* a téměř ve všech Godardových a Truffautových dílech z tohoto období vede uvolněnost v příčinném řetězci ke koncům, které zůstávají vyzývavě otevřené a nejisté.

Francouzský filmový průmysl nové vlně přál, i přes nároky těchto filmů na diváka a kritické běsnění některých filmařů. Desetiletí 1947 až 1957 bylo pro filmovou výrobu příznivé: vláda podporovala průmysl kvótami, banky hojně investovaly a mezinárodní koprodukce prosperovaly. Jenže v roce 1957 drasticky klesla návštěvnost kin, což způsobilo hlavně narůstající rozšíření televize. Když se během dalších dvou let dostal filmový průmysl do krize, zdálo se, že nezávislé financování nízkorozpočtových filmů nabízí jisté řešení. Režiséři nové vlny natáčeli své filmy mnohem rychleji a levněji než zavedení tvůrci. A navíc si pomáhali navzájem, což snižovalo finanční riziko pro již existující filmové společnosti. Francouzský filmový průmysl tak podporoval novou vlnu na poli distribuce, uvádění a občas i produkce.

Dalo by se říct, že ačkoli měl již roku 1964 každý z režisérů nové vlny svou vlastní produkční společnost, jako skupina se stali součástí mainstreamového filmového průmyslu.

Godard natočil s hlavním komerčním producentem Carlem Pontim *Pohrdání*, Truffaut vytvořil v Anglii *451 stupňů Fahrenheita* v produkci Universalu a Chabrol začal vyrábět parodie na filmy s Jamesem Bondem.

Uvést přesné datum konce tohoto hnutí je obtížné, ale většina historiků se shoduje na roce 1964, kdy se charakteristická forma a styl nové vlny již rozptýlovaly a začaly být napodobovány (například anglickým filmem Tonyho Richardsons *Tom Jones* z roku 1963). Ovšem po roce 1968, v době politických nepokojů ve Francii, se osobní vztahy mezi režiséry nové vlny zásadně změnilly. Chabrol, Truffaut a Rohmer se pevně usadili ve francouzském filmovém průmyslu, zatímco Godard si zařídil experimentální filmové a videostudio ve Švýcarsku a Rivette začal vytvářet svá ohromně komplexní a dlouhá filmová vyprávění jako třeba *Out 1: Nedotýkejte se mě* (*Out 1: Noli me tangere*, 1971), trvajících původně asi dvanáct hodin. V polovině osmdesátých let zemřel Truffaut, Chabrolovy filmy byly jen zřídka k vidění mimo Francii a Rivettovo dílo se stávalo srozumitelné pouze zasvěcencům. Rohmer si získal mezinárodní pozornost svými ironickými příběhy o lásce a sebeklamu odehrávajícími se v kruzích vyšší střední třídy (*Paulina na pláži – Pauline à la plage*, 1983, a *Noci v úplňku – Les Nuits de la pleine lune*, 1984). Godard si udržoval svou prosulost takovými filmy jako *Vášeň* nebo kontroverzním převyprávěním Starého a Nového zákona *Zdravas, Maria* (*Je vous salue, Marie*, 1983). V roce 1990 Godard uvedl elegantní záhadný film ironicky nazvaný *Nová vlna* (*Nouvelle vague*), který nemá takřka nic společného s původní tendencí. Z dnešního pohledu se zdá, že nová vlna nepřinesla pouze originální a hodnotná díla, ale také dokázala, že talent a smělost mladých lidí inspirovaných převážně čistou láskou k filmu mohou oživit celý filmový průmysl.

12.47

12.48

12.47 *Žít svůj život*. Ukázka z filmu *Utrpení Panny orleánské*...

12.48 ...pomáhá zdůraznit pocity hrdinky, která se na film právě dívá.

s.
616–617

Francouzská
nová vlna,
1959–1964

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

Nový Hollywood a nezávislá filmová tvorba

V polovině šedesátých let se zdálo, že je hollywoodský filmový průmysl velmi silný. Ohromných zisků dosáhly třeba trháky *Za zvuků hudby* a *Doktor Živago* (*Doctor Zhivago*, 1965). Brzy však přišly problémy. Drahé studiové projekty u diváků neuspěly a televizní sítě, jež platily horentní sumy za vysílání filmů po jejich uvedení v kinech, o ně přestaly mít zájem. Návštěvnost amerických kin klesla až na jednu miliardu prodaných lístků za rok (i přes zavedení domácího kina zůstávala na stejné úrovni do začátku devadesátých let). Do roku 1969 se ztráty hollywoodských společností pohybovaly přes dvě stě milionů dolarů ročně.

Producenti vyrazili do protiútoků. Jednou ze strategií byla výroba filmů s příchutí alternativní kultury, které se obracely na mladé publikum. K nejoblíbenějším a nejvlivnějším patřily nízkorozpočtový film Dennise Hoppera *Bezstarostná jízda* (*Easy Rider*, 1969) a *M*A*S*H* (1970) Roberta Altmana. Celkově vzato však *youthpix* čili filmy pro mládež o kampusových revoltách a nekonvenčním životním stylu nezaznamenaly očekávaný finanční úspěch. Tím, co pozdvihlo filmové podnikání, byly filmy, jež se zaměřovaly na početnější skupiny diváků. Nejúspěšnějšími se staly: *Kmotr* Francise Forda Coppoly, *Vymítač ďábla* Williama Friedkina, *Čelisti* a *Blízká setkání třetího druhu* Stevena Spielberga, *Halloween* (1978) Johna Carpentera, *Americké graffiti* a *Star Wars: Epizoda IV – Nová naděje* George Lucase a *Star Wars: Epizoda V – Impérium vrací úder* Irvina Kershnera. Kritika pak ocenila filmy *Posedlost* (*Obsession*, 1976) Briana De Palmy, *Taxikář* a *Zuřící býk* Martina Scorseseho.

Tito a ještě další režiséři se stali známými jako „filmoví spratci“ (*movie brats*). Místo aby prošli nejrůznějšími profesemi v rámci studiového systému, jak bylo dříve zvykem, většina z nich chodila na filmové školy. Na New York University, University of Southern California a University

of California, Los Angeles, získali nejen znalosti o postupech filmové výroby, ale studovali také filmovou estetiku a historii. Na rozdíl od svých hollywoodských předchůdců „spratci“ podrobně znali významné filmy i díla vynikajících režisérů. Dokonce i ti, kteří neabsolvovali žádnou filmovou školu, byli obdivovatelé a ctitelé tradice klasické hollywoodské kinematografie.

Stejně jako v případě francouzské nové vlny i tito režiséři – filmoví nadšenci – vytvářeli velmi osobní díla, v nichž se odrážely jejich individuality. „Filmoví spratci“ se drželi tradičních žánrů, ale snažili se jim vtisknout jisté autobiografické rysy. A proto film *Americké graffiti* není pouhým muzikálem pro teenagery, nýbrž i Lucasovou reflexí dospívání ve střední Kalifornii šedesátých let. Scorseseho kriminální drama *Špinavé ulice* čerpá z jeho mládí ve čtvrti Little Italy v New Yorku 12.49. Dva Coppolovy filmy – *Kmotr* a *Kmotr II* (*The Godfather: Part II*, 1974) – jsou prosyceny vitálním i melancholickým smyslem pro silná pouta uvnitř italsko-americké rodiny. Paul Schrader zahrnul do scénářů k filmům *Taxikář* a *Zuřící býk* své posedlosti násilím a sexualitou, podobně jako do filmů, jež sám režíroval (*Naostro* – *Hardcore*, 1979).

Protože filmy byly hlavní součástí životů mladých režisérů, mnoho filmů Nového Hollywoodu bylo založeno na starém Hollywoodu. Filmy Briana De Palmy si hodně půjčovaly od Hitchcocka, například *Oblečen na zabití* (*Dressed to Kill*, 1980) je zřejmá předělávka filmu *Psycho*. Nově pojatá ztřeštěná komedie (*screwball comedy*) *...a co dál, doktore?* (*What's Up, Doc?*, 1972) Petera Bogdanoviche odkazuje zase jasně na Hawksovu *Leopardí ženu* a z jiného Hawksova filmu *Rio Bravo* (1959) zčásti čerpá *Přepadení 13. okrsku* režiséra Johna Carpentera, jenž svůj film také sestříhal, ovšem v titulcích je uveden pod pseudonymem John T. Chance, což byla postava šerifa, kterou v Hawksově westernu hrál John Wayne.

▲ Režiséři Nového Hollywoodu vzhlíželi s obdivem také k evropským tradicím. Například

Martin Scorsese se snažil přiblížit vizuální vznešenosti filmů Luchina Viscontiho či Michaela Powella, přičemž mnozí z nich snili o tom, že vytvoří složité umělecké filmy podle evropského vzoru. Pravděpodobně neznámějším takovým pokusem je Coppolův *Rozhovor*, tajuplný příběh upomínající na Antonioniho *Zvětšení* (*Blow-Up*, 1966), který se odehrává nejednoznačně mezi realitou a halucinacemi (s. 380).

Robert Altman a Woody Allen představují dva zcela rozdílné tvůrčí přístupy prosycené evropskou kinematografií. Například Altmanovy *Tři ženy* (*Three Women*, 1977) a Allenovy *Interiéry* (*Interiors*, 1978) vděčí za mnohé dílu Ingmara Bergmana. Hlavní přínos obou režisérů však leží jinde. Woody Allen oživil žánr americké komedie mravů, a to ve filmech *Annie Hall* (*Annie Hall*, 1977), *Manhattan* (1979) a *Hana a její sestry*. Altmanovy filmy *McCabe a paní Millerová* (*McCabe and Mrs. Miller*, 1971) a *Dlouhé loučení* (*The Long Goodbye*, 1973) přinesly nepřekráslené herecké výkony, hutnou zvukovou stopu a neúctu k žánrovým konvencím. Syžet Altmanova filmu *Nashville* je vystavěn z kauzálních spojení mezi dvěma desítkami postav, přičemž žádná z nich není určena jako hlavní. Robert Altman zkoumal možnosti této narativní formy v průběhu celé své tvůrčí kariéry, zejména ve filmech *Svatba* (*A Wedding*, 1978), *Prostřihy* a *Zítرا nehráme!* (*A Prairie Home Companion*, 2006). Podobně založené „síťové vyprávění“ se stalo běžné pro nezávislé filmy, jako byly například *Magnolie*, *Crash* (2005) a *Já a Ty a všichni ostatní*.

Ačkoli Altman i Allen patřili k trochu starší generaci režisérů, mnozí z „filmových spratků“ se dokázali nepřetržitě držet mezi nejúspěšnějšími režiséry své doby. George Lucas a Steven Spielberg se stali vlivnými producenty, kteří spolupracovali na sérii filmů s Indianou Jonesem, a zosobňovali novou hollywoodskou generaci. Francis Ford Coppola sice ukončil činnost vlastního filmového studia, ale i tak zůstal významným režisérem. Renomé Martina Scorseseho stále

stoupalo, takže na konci osmdesátých let byl kritikou považován za nejvýznamnějšího žijícího amerického filmaře.

V průběhu osmdesátých let si získali pozornost noví talentovaní tvůrci, kteří se prosadili, a vytvořili tak Nový nový Hollywood. K řadě velkých hitů dekády stále patřily Lucasovy i Spielbergovy filmy, ale velmi úspěšní byli také o něco mladší režiséři: James Cameron s filmy *Terminátor* a *Terminátor 2: Den zúčtování*, Tim Burton a jeho *Beetlejuice* a *Batman*, a také Robert Zemeckis s filmy *Návrat do budoucnosti* a *Falešná hra s kráľkem Rogerem*. Většinu úspěšných filmů devadesátých let natočili představitelé obou po sobě jdoucích vln režisérů hollywoodské renesance: diváky oslovil Spielbergův *Jurský park*, De Palmův *Mission: Impossible* (1996), Lucasovy *Star Wars: Epizoda I – Skrytá hrozba* a vedle nich Zemeckisův *Forrest Gump* (1994), Cameronův *Titanic* a Burtonova *Ospalá díra* (*Sleepy Hollow*, 1999).

Mainstreamový film oživili rovněž mimohollywoodští tvůrci, přičemž mnozí z nich přišli ze zahraničí. Tony a Ridley Scottové z Británie, Peter Weir a Fred Schepisi z Austrálie, Wolfgang Peterson z Německa, Paul Verhoeven z Nizozemska a Renny Harlin z Finska. Také

12.49

s.
618–619

Nový
Hollywood
a nezávislá
filmová
tvorba

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

▲ „Velmi se mi zamlouvá, že nejsem nezávislým filmařem. Rád jsem pracoval v rámci systému. A obdivoval jsem mnoho starších režisérů, kteří byli takzvaní nájemní režiséři. Jako například Victor Fleming, jenž řadu let pracoval na smlouvu

u MGM... právě tam natočil film *Stateční kapitáni* (*Captains Courageous*, 1937). A jak známo, také svá nejslavnější díla: *Čaroděj ze země Oz* a *Jih proti Severu*.“ Steven Spielberg, producent a režisér

12.49 *Špinavé ulice*. Ve slavné scéně, zachycující rvačku v kulečnickové herně, Scorsese využívá inscenování do hloubky prostoru a velkou hloubku pole.

režisérky zaznamenaly během osmdesátých a devadesátých let komerční úspěchy, jako třeba Amy Heckerlingová (*Zlaté časy na Ridgemont High – Fast Times at Ridgemont High*, 1982, a *Kdo-pak to mluví – Look Who's Talking*, 1989), Martha Coolidgeová (*Dívka z údolí – Valley Girl*, 1983, či *Popínavá růže – Rambling Rose*, 1991) nebo Penelope Spheerisová (*Waynův svět*).

Někteří nezávislí filmaři se dokázali prosadit i v rámci mainstreamu, když natočili film s průměrným rozpočtem, jež obsadili slavnými hvězdami. David Lynch se od své děsuplné prvotiny *Mazací hlava (Eraserhead)*, 1977) dostal ke kultovní klasice *Modrý samet*, zatímco Kanadčan David Cronenberg, specialista na nízkorozpočtové horory jako například *Mrazení (Shivers)*, 1975), se dočkal většího uznání díky filmům *Mrtvá zóna (The Dead Zone)*, 1983; 12.50) a *Moucha*. Nový nový Hollywood vstřebal i některé zástupce menšin, kteří dříve působili v oblasti nezávislé kinematografie. Wayne Wang byl nejúspěšnějším asijsko-americkým filmařem (*Hledá se Čan – Chan Is Missing*, 1982, či *Kouř – Smoke*, 1995). Spike Lee (*Ona to musí mít, Malcolm X*) ukázal cestu mladým africko-americkým režisérům, jako jsou Reginald Hudlin (*House Party*), John Singleton (*Chlapci ze sousedství*), Mario van Peebles (*Říše drog – New Jack City*, 1991) či Allen a Albert Hughesové (*Hrozba společnosti*).

■ Další režiséři zůstávali nezávislími a stáli více či méně na okraji zájmu velkých studií. Jim Jarmusch ve svých filmech *Podivnější než ráj* a *Mimo zákon (Down by Law)*, 1986) předvádí neobvykle decentrované vyprávění plné nic nedělajících ztroskotanců 12.51. Allison Andersová pojednává o současných zkušenostech mladých nespokojených žen žijících jak v malých městech (*Natankovat, najíst se a vyspat – Gas, Food, Lodging*, 1992), tak i centrech metropolí (*Můj bláznivý život – Mi Vida Loca*, 1993). Podobně se ve filmu *Prostě jen další holka v metru* Leslie Harrisová soustředí na problémy městských žen různých etnik.

Ze stylistického hlediska se během osmdesátých a devadesátých let neobjevilo žádné soudržnější filmové hnutí. Většina mladých režisérů hlavního proudu pokračovala v tradicích klasické americké kinematografie. Kontinuální stříhová skladba zůstávala normou, stejně jako jasné označení časových přechodů a vývoje syžetu. Některé tvůrci zpestřili tradiční hollywoodské vyprávěcí strategie buď novými, anebo znovu zavedenými vizuálními postupy. Například Spielberg počínaje filmem *Čelisti* využíval záběry s velkou hloubkou pole připomínající *Občana Kanea* 5.39, 12.52. Lucas vyvinul postup řízeného pohybu při natáčení miniatur a modelů pro filmy *Star Wars* a jeho firma Industrial Light & Magic (ILM) se stala vůdčím činitelem v oblasti zvláštních efektů. A byli to opět Spielberg a Lucas, kteří se zasloužili o zavedení digitálního zvuku a příslušné vybavení kin.

Méně financované hollywoodské filmy rozvíjely okázalejší styly. Například ve filmech *Taxikář, Zuřící býk* (s. 566–571) nebo *Věk nevinosti (The Age of Innocence)*, 1993) Scorsese používal pohyby kamery a zpomalených záběrů k zesílení emoční působivosti scén. Pokud jde o stylistické postupy, ještě odvážnějším byl Brian De Palma. Jeho filmy se honosí velmi dlouhými záběry, překvapujícími kompozicemi záběrů nad hlavami postav nebo nejrůznějšími způsoby využití děleného obrazu. Coppola zase experimentoval se zrychleným pohybem v černobílém filmu *Dravé ryby*, nebo ve filmu *Tucker: Člověk a jeho sen (Tucker)*, 1988) aranžoval telefonní rozhovor do popředí i do pozadí jediného záběru. Pro adaptaci Stokerova románu použil staromódní zvláštní efekty, aby svému *Draculovi* dodal patřičnou dobovou atmosféru.

Několik z nově přichozích režisérů obohatilo žánrové, narativní i stylistické konvence hollywoodského mainstreamu. Jeden z těchto příkladů jsme už viděli, když jsme analyzovali film Spíkea Leea *Jednej správně* (s. 524–529). Dalším zajímavým příkladem je *Klub šťastných žen (The Joy Luck Club)*, 1993; 12.53) Waynea Wanga. Film

12.50

12.51

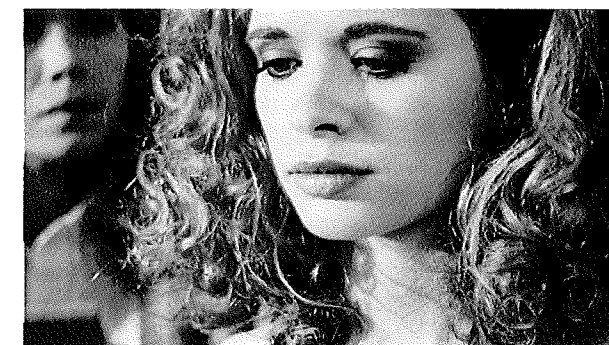
12.52

12.53

12.54

12.55

s.
620–621

Nový
Hollywood
a nezávislá
filmová
tvorba

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

■ Ohlédli jsme se zpět k podzimní sezoně roku 1994 a položili si otázku, zdali se hollywoodská filmová tvorba od těch dob opravdu tolik změnila. Viz „Fantasy franchises, or franchise fantasies?“. www.davidbordwell.net/blog/?p=1043

12.50 *Mrtvá zóna*. Hrdina má nadpřirozené schopnosti – pronásledují ho předtuchy budoucích událostí. V této scéně se mu zdá, že hoří.

12.51 *Podivnější než ráj*. Eva a Willie, apatičtí protagonisté filmu. Jarmusch vysvětluje: „Tyto postavy procházejí světem filmu

jaksi nazdařbůh, bezúčelně, jako by hledaly včerejší den nebo tak něco.“

12.52 *Jurský park*. Spielberg se vrací k Wellesově kompozici záběru do hloubky prostoru.

12.53 *Klub šťastných žen*.

12.54 *Potře s Arizonou*. Jízda kamery v širokoúhlém záběru následuje dítě lezoucí po podlaze a pod nábytkem.

12.55 *Vzájemná důvěra*. Melodramatickou scénu mezi matkou a dcerou umocňuje inscenování do hloubky prostoru a sefvěný detail.

se odehrává v prostředí čínsko-amerických rodin a soustředí se na čtyři matky, které emigrovaly do Spojených států amerických, a jejich čtyři už asimilované dcery. Příběhy žen se pevně drží narativních principů, jež upomínají na *Občana Kanea*. Když se tři dosud žijící matky sejdou na pravidelném setkání, vzpomínají na své životy před příchodem do Ameriky, přičemž každé z nich je věnován dlouhý flashback. Avšak syžet nabízí také flashbacks sledující zkušenosti všech čtyř dcer ze života v USA. Z toho všeho vzniká bohatá směsice dramatických i tematických paralel. Někdy taková srovnání životů matky a dcery vytvářejí ostré kontrasty, jindy pak zdůrazňují, že i mezi generacemi existují podobnosti. *Voice-over* komentáře žen pokaždé divákům naznačují přechody ve vyprávění, zatímco režisérovi i jeho scenáristům umožňují, aby konvencí flashbacku využili k zesílení emocionálního účinku filmu.

Podobné snahy o úpravy konvencí postupují i dílem dalších nezávislých režisérů. Bratři Joel a Ethan Coenové berou každý svůj film jako záminku ke zkoumání výrazových možností kinematografie. V *Potížích v Arizoně* dosahují nadsázky ve stylu komiksů pomocí rychlé jízdy kamery v kombinaci s detaily zachycenými zkreslujícím širokouhlým objektivem 12.54. Tak trochu podobný přístup lze vidět v *road movie* s homosexuální tematikou *Konec se blíží* (*The Living End*, 1992) Gregga Arakiho. Hal Hartley ve filmech, jako je třeba *Vzájemná důvěra* (*Trust*, 1990), tlumí melodramatický syžet pomalu plynoucími zadumanými detaily a dynamickými kompozicemi záběrů 12.55.

Nezávislí režiséři během osmdesátých a devadesátých let experimentovali také s narativním uspořádáním. *Barton Fink* (1991) bratří Coenů přechází nenápadně od satirického portrétu Hollywoodu třicátých let do halucinační představy. Tarantinovy filmy *Gauneři* a *Pulp Fiction: Historky z podsvětí* si pohrávají s časem fabule a časem syžetu způsobem, jenž připomíná složité flashbacks ze čtyřicátých let. Na rozdíl od flashbacků v *Klubu šťastných žen* navíc nejsou

přechody mezi nimi motivovány vzpomínkami postav, ale divák je nucen sám rozluštit, k čemu různé časové přesuny slouží. Ve filmu *Dcery prachu* (*Daughters of the Dust*, 1991) Julie Dashová využívá košatý jazyk afrického etnika Gullah a zkoumá složité časové schéma, které propojuje přítomnost s budoucností. V jedné scéně například optický efekt umožní postavám letmo zahlédnout dítě, které se ještě nenarodilo.

■ V osmdesátých a devadesátých letech mladší režiséři pracující pro velká studia přizpůsobovali klasické konvence modernímu vkusu, zatímco energická tradice nezávislé kinematografie začala posouvat vlastní limity. V prvních letech nového tisíciletí tyto dva proudy nakonec splynuly do překvapivého spojení. Jak si nezávislé filmy získávaly stále větší zájem publika, velká studia horlivě zřizovala distribuční společnosti, jako například Miramax nebo October Films. Většina médií podporovala dojem, že Hollywood byl rozvrácen nezávislou filmovou tvorbou, avšak ve skutečnosti měla velká studia stále víc a víc pod kontrolou, jakým způsobem se původně nezávislé filmy dostávaly k divákům. Sundance Film Festival, který byl založen jako fórum pro mimohollywoodskou scénu, se později stal místem pro obchod s talenty a velká studia často kupovala filmy jen proto, aby pak jejich autory zatáhla do komerčnějších projektů. Třeba Kevin Smith po úspěchu s *Mladými muži za pultem* natočil pro Universal film *Flákači* (*Mallrats*, 1995), krotkou komedii pro dvacátníky. Stejně tak byl Robert Rodriguez poté, co na sebe upozornil mikrorozpočtovým a velice úspěšným filmem *El Mariachi*, najat k režimování jeho remaku, ryze akčního snímku *Desperado* (1995) s Antoniem Banderasem v hlavní roli.

■ Některé vysokorozpočtové filmy nezávislých režisérů přece jen představovaly zřetelně experimentální postupy. Kevin Smith řeší otázku katolické doktríny ve hvězdami nabitém filmu *Dogma* (1999). David O. Russell, jenž se prosadil v rámci oficiálního filmového průmyslu svými

svéráznými komediami *Leštit tágo* (*Spanking the Monkey*, 1994) a *Flirtování s katastrofou* (*Flirting with Disaster*, 1996), režíroval v okázalém stylu digitálního věku akční film *Tři králové*, kritizující válečný konflikt v Perském zálivu. Podle vzoru *Pulp Fiction* si začaly s narativní formou odvážněji pohrávat i filmy velkých studií. Například žánrový thriller *Šestý smysl* navádí diváky, aby ho zhlédli ještě jednou, pokud chtějí odhalit, jak je filmová narace zmátla. Příběhy mohou být vyprávěny pomocí složitých flashbacků, jako je tomu ve filmu Stevena Soderbergha *Angličan* (*The Limey*, 1999; 12.56). (Viz též Zblízka: Jak si pohrát s časem fabule, s. 120–122). Film také může odhalit, že nějaká postava je imaginární představou jiné postavy (*Klub rváčů*), že nějaká postava se ocitá v mozku někoho jiného (*V kůži Johna Malkoviche*), případně, že vnější svět je pouhou iluzí vytvořenou sofistikovaným softwarem (*Matrix*) či spisovatelem (*Horší to už nebude – Stranger than Fiction*, 2006). V ochotě experimentovat s matoucími a dráždivými způsoby narace začalo mnoho amerických studiových filmů soupeřit se svými evropskými protějšky, jako byly *Prolomit vlny*, *Srdcová sedma* a *Lola běží o život*.

■ Na začátku nového století byla řada těch nejpronikavějších hollywoodských filmů vytvořena novou silnou generací filmařů, kteří se narodili v šedesátých a sedmdesátých letech a vyrůstali v době videa, videoher a internetu. Stejně jako jejich předchůdci i tito režiséři měnili formální a stylistické konvence klasické kinematografie, přičemž své inovace přizpůsobovali také širšímu publiku.

Hongkongský film 80. a 90. let

Zatímco režiséři Nového Hollywoodu předělávali americké filmy, mladá generace hongkongských filmařů našla oporu v místním průmyslu a proměnila jeho tradiční žánry i tvůrčí metody. Výsledkem toho nebylo pouze jednotné filmové hnutí, ale celá regionální kinematografie

s výraznou identitou. Hongkongské inovace ve stylu a stavbě vyprávění významně ovlivnily filmovou tvorbu na celém světě, a to i v 21. století.

V Hongkongu se filmy vyráběly už v období němé kinematografie i během třicátých let, avšak druhá světová válka tuto produkci zastavila. K oživení průmyslu došlo v padesátých letech, tedy v době, kdy byla nejsilnějším studiem společnost Shaw Brothers. Ta vlastnila síť kin po celé východní Asii a využívala Hongkong jako svou základnu pro výrobu filmů v mnoha jazycích, především v mandarínské čínštině. Shaw Brothers produkovala filmy různých žánrů, ovšem k nejuspěšnějším patřily dynamické krvavé šermířské filmy, takzvané *wu-sia pchien* („příběhy bojové ušlechtilosti“). V sedmdesátých letech se do popředí dostala společnost Golden Harvest, v jejíž *kung-fu* filmech zazářil Bruce Lee. Ačkoli Lee, než v roce 1973 zemřel, dokončil pouhé čtyři *kung-fu* filmy, dokázal přitáhnout k hongkongské kinematografii celosvětovou pozornost a navždy ji ztotožnil s filmy hýřícími akrobatickými a násilnými akcemi.

V té době tvořilo mnoho významných filmařů. Nejslavnějším z nich je King Hu, jenž začínal jako režisér společnosti Shaw Brothers. Jeho filmy jako třeba *Dragon Inn* (*Lung-men kche-čan*, 1967) a *Stateční 5.69* obohatily žánr

12.56

■ Proč některým filmařům trvá tak dlouho, než natočí další film? Možné důvody probíráme v článku „Running on almost empty“. www.davidbordwell.net/blog/?p=367

12.56 *Angličan*. Záhadný obraz, který se vrací: může být vykládán buď jako flashback hrdinovy cesty do USA, nebo flashforward jeho návratu do Británie, jež zachycuje závěrečná scéna filmu.

s.
622–623

Nový
Hollywood
a nezávislá
filmová
tvorba

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

■ Někteří nezávislí filmaři využívají jisté senzacnosti, aby ke svému dílu upoutali pozornost. Píšeme o tom v článku „Visionary Outlaw Mavericks on the dark edge; or, Indie Guignol“. www.davidbordwell.net/blog/?p=339

■ K diskusi o režiséru Jamesi Mangoldovi a o jeho vztahu k tradicím klasické hollywoodské filmové tvorby viz článek „Legacies“. www.davidbordwell.net/blog/?p=1261

wu-sia pchien o graciézní šermířské souboje ve vzduchu a nápaditou střihovou skladbu. Chang Cheh, další z režisérů společnosti Shaw Brothers, proměnil filmy s šermířskými souboji na násilná mužská melodramata, jako je například *Jednoruký šermíř* (*Tu-pej tao*, 1966), načež se specializoval na okázalé kung-fu filmy, třeba *Zmrzačení mstitele* (*Cchan čchüe*, 1978). Hu ani Cheh sami bojují umění neprovozovali, avšak další režisér, Lau Kar Leung, než se stal plnohodnotným režisérem, pracoval jako choreograf akčních scén, a tak není divu, že se v jeho filmech, například *36. komnata Shaolinu* (*Šao-lin san š'liou fang*, 1978) nebo *Bojovník s tyčí osmi trigramů* (*Wu-lang pa-kua kun*, 1984), objevuje řada oslnivých technik bojového umění.

Začátkem osmdesátých let kung-fu filmy ztrácely na popularitě. Společnost Shaw Brothers přestala produkovat filmy a soustředila se na výnosnější podnikání v oblasti televizní zábavy. Tou dobou přicházela ke slovu nová generace filmařů. Část z nich neměla takřka žádné formální vzdělání, ale vyrostla v prostředí filmového průmyslu, jako kaskadéři a představitelé bojovníků. Z některých se pak stali režiséři: Yuen Woo-ping, Corey Yuen, jenž natočil *Red Force 2* (*Wong ga si je*, 1985), a také Sammo Hung Kam Bo, choreograf, režisér a herec řady působivých akčních filmů, jako je třeba *Poslední kondor* (*Dung fong tuk ying*, 1987).

Tím nejslavnějším, kdo prošel zkušenostmi studiového systému, byl Jackie Chan, který nejdříve hrál ve filmech kopírujících styl Bruce Leea a posléze si našel vlastní místo jako protagonista komediálních kung-fu filmů. *Mistrův syn* (*Jui kuen*, 1978) Yuen Woo-pinga z něj v celé Asii učinil hvězdu, což mu dodalo kuráž, aby začal režírovat vlastní filmy. Začátkem osmdesátých let si Chan a jeho kolegové uvědomili, že kung-fu filmy by se daly včlenit do akčních filmů v hollywoodském stylu. A tak natočil dobrodružný historický film *Projekt A* (*A gai waak*, 1983) či policejní drama ze současnosti *Police Story*, v nichž také

hrál. Tyto i jiné jeho filmy byly nesmírně úspěšné po celé Asii. Částečně kvůli hvězdné osobnosti Jackieho Chana, který ztělesňoval roztomile legrační postavy, a zčásti proto, že předváděl důmyslné a nebezpečné akční scény 6.47–6.49.

Jiná skupina filmařů měla o něco lepší odborné vzdělání, přičemž mnozí navštěvovali filmové školy v USA nebo ve Velké Británii. Když se Ann Hui, Allen Fong a další vrátili do Hongkongu, našli uplatnění v televizi, než začali točit vlastní celovečerní filmy. Časem se jim podařilo vytvořit specifický druh umělecké kinematografie, která upoutávala pozornost na mezinárodních festivalech. Jedním z děl, které sem můžeme zařadit, byl film *Na rozbourřeném moři* (*Tou bun no hoi*, 1982) režisérky Ann Hui. Většina tvůrců této skupiny se však držela nezávislých filmových společností, jež natáčely komedie, dramata i akční filmy. Vůdčím představitelům zmíněného trendu byl Tsui Hark. Jako režisér a producent oživil a předělal řadu žánrů: šermířskou fantasy (*Hora Shu – Suk san: San Suk saan geen hap*, 1983), romantickou komedii (*Šanghajské noci – Seung Hoi ji yau*, 1984), dobrodružný historický film (*Bojovnice z Pekingské opery – Do ma daan*, 1986; 12.57), nadpřirozenou romanci (*Duch krásné dívky – Sinnui yauwan*, 1987; režie Ching Siu Tung) i klasický kung-fu film (*Tenkrát v Číně – Wong Fei Hung*, 1991).

Tsui Hark si uvědomoval úspěch moderně pojatých filmů o policistech a gangsterech, a proto se dal dohromady s Johnem Wooem a natočili *Lepší zítřek* (*Ying hung boon sik*, 1986), remake filmu z šedesátých let 12.58. John Woo byl vlastně tvůrcem, který stál někde mezi těmito dvěma skupinami: byl úspěšným režisérem studiových komedií sedmdesátých let a spolupráce s producentem Tsuiem Harkem pro něj znamenala určitý návrat na výsluní. *Lepší zítřek* se stal jedním z nejúspěšnějších hongkongských filmů osmdesátých let a z charismatického herce jménem Chow Yun Fat rázem učinil populární hvězdu. Tým Tsui Hark, John Woo a Chow Yun Fat následně natočil ještě pokračování

Lepší zítřek 2 (*Ying hung boon sik II*, 1987) a dále pak svěží a spektakulární příběh o nečekaném spojení mezi zabijákem a detektivem nazvaný *Killer*, který Wooa proslavil na Západě 12.59.

Hongkongská kinematografie osmdesátých a začátku devadesátých let se řtila vpřed téměř nekontrolovanou rychlostí. Uspěchané produkční plány nedávaly dost času na přípravu scénářů, což vedlo k tomu, že syžety, vycházející z čínské mytologie a hollywoodských žánrů, nejsou tak soudržné, jak tomu bývá u amerických filmů. Postrádají pevné vazby příčin a následků a upřednostňují náhodnější a útržkovité uspořádání. To ovšem nemá naznačovat nahodilost každodenního života, jak tomu bylo v italském neorealismu, ale spíše umožnit snadnější vkládání honiček a soubojů. Choreografie akčních sekvencí bývaly pečlivě připravovány, zatímco scény mezi nimi se často improvizovaly a natáčely narychlo. Stejně tak kung-fu filmy balancovaly mezi patosem a přihlouplou komedií, a tento sklon k směšování nálad jim vydržel i během osmdesátých let. Například v *Lepším zítřku* se Tsui Hark objevuje v groteskní mezihře s violoncellem. Kvůli uspěchanému natáčení končily syžety často nečekaně, třeba velkolepě pojatou akční scénou, a nikoli epilogem, který by navodil patřičnou náladu. Jednou z inovací, o něž se postaral Tsui Hark, bylo poněkud uspokojujější zakončení příběhu, jako třeba konec na vlakovém nádraží ve filmu *Šanghajské noci*, v němž se dav pohybuje v rytmu doprovodné písně.

Z hlediska vizuálního stylu posunuli hongkongští režiséři akční film k novému stupni vzrušení. Zabijáci (muži i ženy) skáčou a střelí ve zpomaleném pohybu, přičemž létají vzduchem podobně jako šermíři a kung-fu bojovníci ve filmech ze sedmdesátých let. John Woo, jenž býval asistentem Changa Cheha, dovedl některé z těchto záběrů až do krajnosti. Tito režiséři rovněž rozvinuli okázalé barevné pojetí svých filmů: sytější červené, modré a žluté barvy září v zakouřených nočních podnikcích či úzkých uličkách.

David Bordwell se mimo jiné zajímá o hongkongskou kinematografii, a proto o ní často píše na svém blogu. Pojednání o Edwardu Yungovi a Charlesi Wangovi najdete v článku „Two Chinese men of the cinema“.
www.davidbordwell.net/blog/?p=1097

O filmu *Na východě ďábel, na západě jed* (*Dung che sai duk*, 1994) viz „Ashes to Ashes (Redux)“.
www.davidbordwell.net/blog/?p=3133

K stylistickému rozboru filmu *Dvě esa* (*Ččakpčhā*, 2006) viz článek „A glance at blows“.
www.davidbordwell.net/blog/?p=3208

12.57

12.58

12.59

12.57 *Bojovnice z Pekingské opery*. Rychlé pohyby z mimoobrazového prostoru do prostoru v obraze a naopak jsou pro hongkongský filmový styl charakteristické. V tomto záběru se tři hrdinky dívají z okna, přičemž v popředí se objeví šerif a jeho zajatec.

12.58 *Lepší zítřek*. Wooův dluh westernu: velmi působivý dlouhý záběr, jak hrdina kráčí vstříc svému osudu.

12.59 *Killer*. Policiajt a zabiják jako pokrevní bratři.

s.
624–625

Hongkongský
film
80. a 90. let

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

Až do devadesátých let tento nerealisticky laděný způsob osvětlování zůstal obchodní značkou hongkongské kinematografie 12.60. A především: vše bylo obětováno neustálému pohybu, dokonce i během dialogových scén kamera a postavy málokdy setrvaly na jednom místě.

S cílem nabudit diváky vycházela nová generace režisérů akčních filmů z inovací King Hua a jeho současníků. Vyvinuli rychlou, *staccato* stříhovou skladbu založenou na tempu technik bojových umění a představení Pekingské opery, střídající svižný pohyb a náhlé pauzy. Pokud byl záběr komponován jednoduše, mohla být akce sestřizena tak, že plyne přes stříhy velmi rychle, zatímco další stříh mohl zdůraznit klidový moment 12.61–12.63. Většina hongkongských režisérů asi netušila o existenci sovětské montážní školy, avšak jejich úsilí zburcovat diváky pomocí výrazného pohybu a stříhové skladby – tedy díky estetickým kvalitám, jež jsou filmu vlastní – znovu oživovalo myšlenky a snahy filmových tvůrců dvacátých let.

V devadesátých letech se schylovalo ke konci zlaté éry hongkongské akční kinematografie. Jackie Chan, John Woo, Chow Yun Fat, Sammo Hung Kam Bo a hvězda akčních filmů Jet Li začali pracovat v Hollywoodu. Yuen Woo-ping byl choreografem akčních scén filmů *Matrix* a *Tygra a drak*. Hospodářský pokles Hongkongu po jeho návratu pod čínskou správu roku 1997 způsobil úpadek místního filmového průmyslu. Jakmile začal Hollywood hongkongské filmy napodobovat, jako třeba ve *Střelcích na útěku* (*The Replacement Killers*, 1998), diváci v Hongkongu přicházeli americkým filmům na chuť. Ve stejné době nabýval na ctí žádost proud umělecké kinematografie a festivalové poroty oceňovaly například nekonvenční díla Wong Kar Waie (viz analýzu filmu *Chungking Express*, s. 542–547). Tradice akčního filmu udržovalo jen několik režisérů, jako třeba Johnnie To svým lakonickým filmem noir *Střelba* (*Cheung fo*, 1999), jež do žánru gangsterky vnáší uměřenost a obrazovou abstrakci.

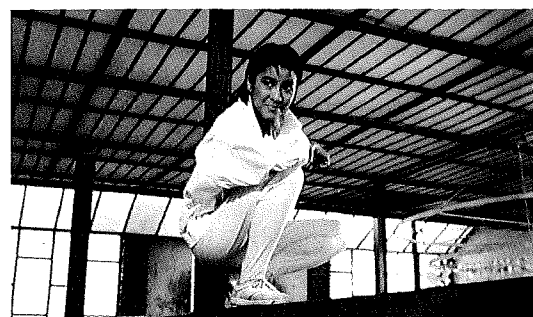
12.60

12.61

12.62

12.63

s.
626–627

Hongkongský
film
80. a 90. let

kapitola 12
Filmové
umění
a dějiny
filmu

část VI
Dějiny
filmu

Kam dál

Obecně

- Allen, Robert C. – Gomery, Douglas: *Film History: Theory and Practice*. New York, Random House 1985.
- Bordwell, David: *On the History of Film Style*. Cambridge (MA), Harvard University Press 1997.
- Gomery, Douglas: *The Hollywood Studio System: A History*. London, BFI 2005.
- Lanzoni, Rémi Fournier: *French Cinema: From Its Beginnings to the Present*. New York, Continuum 2002.
- Luhr, William (ed.): *World Cinema Since 1945*. New York, Ungar 1987.
- Salt, Barry: *Film Style and Technology: History and Analysis*. London, Starword 1992.
- Thompsonová, Kristin – Bordwell, David: *Dějiny filmu. Přehled světové kinematografie*. Praha, AMU/NLN 2007.

Němý film

- Abel, Richard: *The Ciné Goes to Town: French Cinema 1896–1914*. Berkeley, University of California Press 1994.
- Allen, Robert C.: *Vaudeville and Film, 1895–1915: A Study in Media Interaction*. New York, Arno Press 1980.
- Brewster, Ben – Jacobs, Lea: *Theatre to Cinema: Stage Pictorialism and the Early Feature Film*. Oxford, Oxford University Press 1997.
- Cherchi Usai, Paolo: *Silent Cinema: An Introduction*. London, BFI 2000.
- Cherchi Usai, Paolo – Codelli, Lorenzo (eds.): *Before Caligari: German Cinema, 1895–1920*. Pordenone, Edizioni Biblioteca dell'Immagine 1990.
- Dibbets, Karl – Hogenkamp, Bert (eds.): *Film and the First World War*. Amsterdam, Amsterdam University Press 1995.
- Elsaesser, Thomas (ed.): *Early Cinema: Space, Frame, Narrative*. London, BFI 1990.

- Fell, John L. (ed.): *Film Before Griffith*. Berkeley, University of California Press 1983.
- Fullerton, John (ed.): *Celebrating 1895: The Centenary of Cinema*. Sydney, John Libbey 1998.
- Grieverson, Lee – Krämer, Peter (eds.): *The Silent Cinema Reader*. London, Routledge 2004.
- Gunning, Tom: *D. W. Griffith and the Origins of American Narrative Film: The Early Years at Biograph*. Urbana – Chicago, University of Illinois Press 1991.
- Hammond, Paul: *Marvelous Méliès*. New York, St. Martin's Press 1975.
- Hendricks, Gordon: *The Edison Motion Picture Myth*. Berkeley, University of California Press 1961.
- Leyda, Jay – Musser Charles (eds.): *Before Hollywood: Turn-of-the-Century Film from American Archives*. New York, American Federation of the Arts 1986.
- Musser, Charles: *Before the Nickelodeon: Edwin S. Porter and the Edison Manufacturing Company*. Berkeley, University of California Press 1991.
- Musser, Charles: *The Emergence of Cinema: The American Screen to 1907*. New York, Scribner 1991.
- Pratt, George (ed.): *Spellbound in Darkness*. Greenwich (CT), New York Graphic Society 1973.
- Rossell, Deac: *Living Pictures: The Origins of the Movies*. Albany, State University of New York Press 1998.
- Tsivian, Yuri (ed.): *Testimoni silenziosi: Film russi 1908–1919*. Pordenone, Edizioni Biblioteca dell'Immagine 1989.
- Youngblood, Denise: *The Magic Mirror: Movie-making in Russia, 1908–1918*. Madison, University of Wisconsin Press 1999.

Klasický hollywoodský film

- Balio, Tino (ed.): *The American Film Industry*. Madison, University of Wisconsin Press 1985.
- Bordwell, David – Staiger, Janet – Thompson, Kristin: *The Classical Hollywood Cinema: Film*

12.60 *Nejdelší noc* (*Am faa*, 1998). Stylizované světelné bloky.

12.62 ...odstředivou silou uhodí gaunera (15 okének)...

12.61 *Red Force 2*. Rázná stříhová skladba: V záběru trvajícím pouhých sedm okének se Michelle Yeoh rychle rozhoupe...

12.63 ...a poté hladce doskočí do úlevné pozice na zábradlí (17 okének).

- Style and Mode of Production to 1960*. New York, Columbia University Press 1985.
- Bowser, Eileen: *The Transformation of Cinema, 1907–1915*. New York, Scribner 1990.
- Brownlow, Kevin: *The Parade's Gone By*. New York, Knopf 1968.
- DeBauche, Leslie Midkiff: *Reel Patriotism: The Movies and World War I*. Madison, University of Wisconsin Press 1997.
- Gomery, Douglas: *Shared Pleasures: A History of American Moviegoing*. Madison, University of Wisconsin Press 1992.
- Hampton, Benjamin B.: *History of the American Film Industry*. New York, Dover 1970 (pův. vyd. 1931).
- Keil, Charlie: *Early American Cinema in Transition: Story, Style, and Filmmaking, 1907–1918*. Madison, University of Wisconsin Press 2001.
- Keil, Charlie – Stamp, Shelley (eds.): *American Cinema's Transitional Era: Audiences, Institutions, Practices*. Berkeley, University of California Press 2004.
- Koszarski, Richard: *An Evening's Entertainment: The Age of the Silent Feature Picture, 1915–1928*. New York, Scribner 1990.
- Staiger, Janet: *Interpreting Films: Studies in the Historical Reception of American Cinema*. Princeton (NJ), Princeton University Press 1992.
- Vasey, Ruth: *The World According to Hollywood, 1928–1939*. Madison, University of Wisconsin Press 1997.

Německý expresionismus

- Barlow, John D.: *German Expressionist Film*. Boston, Twayne 1982.
- Budd, Mike (ed.): *The Cabinet of Dr. Caligari: Texts, Contexts, Histories*. New Brunswick (NJ), Rutgers University Press 1990.
- Eisner, Lotte: *F. W. Murnau*. Berkeley, University of California Press 1983.
- Eisner, Lotte: *Fritz Lang*. New York, Oxford University Press 1977.
- Eisner, Lotte: *The Haunted Screen*. Berkeley, University of California Press 1969.

- Kracauer, Siegfried: *From Caligari to Hitler*. Princeton (NJ), Princeton University Press 1947.¹
- Kreimeier, Klaus: *The UFA Story: A History of Germany's Greatest Film Company 1918–1945*. New York, Hill & Wang 1996.
- Myers, Bernard S.: *The German Expressionists*. New York, Praeger 1963.
- Robinson, David: *Das Cabinet des Dr. Caligari*. London, BFI 1997.
- Selz, Peter: *German Expressionist Painting*. Berkeley, University of California Press 1957.
- Scheunemann, Dietrich (ed.): *Expressionist Film: New Perspectives*. Rochester (NY), Camden House 2003.
- Thompson, Kristin: *Herr Lubitsch Goes to Hollywood: German and American Film After World War I*. Amsterdam, Amsterdam University Press 2005.
- Willett, John: *Expressionism*. New York, McGraw-Hill 1970.
- Willett, John: *The New Sobriety: Art and Politics in the Weimar Republic, 1917–1933*. London, Thames & Hudson 1978.

Francouzský impresionismus

- Abel, Richard: *French Cinema: The First Wave, 1915–1929*. Princeton (NJ), Princeton University Press 1984.
- Abel, Richard: *French Film Theory and Criticism, 1907–1939*. Vol. 1. Princeton (NJ), Princeton University Press 1988.
- Brownlow, Kevin: „Napoleon“: *Abel Gance's Classic Film*. New York, Knopf 1983.
- Clair, René: *Cinema Yesterday and Today*. New York, Dover 1972.
- King, Norman: *Abel Gance: A Politics of Spectacle*. London, BFI 1984.

Sovětská montážní škola

- Bordwell, David: *The Cinema of Eisenstein*. Cambridge (MA), Harvard University Press 1993.
- Bowlt, John (ed.): *Russian Art of the Avant-Garde*. New York, Viking Press 1973.

- Carynyk, Marco (ed.): *Alexander Dovzhenko: Poet as Filmmaker*. Cambridge (MA), MIT Press 1973.
- Kepley, Vance jr.: *In the Service of the State: The Cinema of Alexander Dovzhenko*. Madison, University of Wisconsin Press 1986.
- Kepley, Vance jr.: *The End of St. Petersburg*. London, I. B. Tauris 2003.
- Levaco, Ronald (ed.): *Kuleshov on Film*. Berkeley, University of California Press 1974.²
- Leyda, Jay: *Kino*. Princeton (NJ), Princeton University Press 1983.
- Lodder, Christina: *Russian Constructivism*. New Haven (CT), Yale University Press 1983.
- Michelson, Annette (ed.): *Kino-Eye: The Writings of Dziga Vertov*. Berkeley, University of California Press 1984.
- Nilsen, Vladimir: *The Cinema as a Graphic Art*. New York, Hill & Wang 1959.
- Petric, Vlada: *Constructivism in Film: The Man with a Movie Camera – A Cinematic Analysis*. London, Cambridge University Press 1987.
- Pudovkin, V. I.: *Film Technique and Film Acting*. New York, Grove Press 1960.
- Schnitzer, Luda – Schnitzer, Jean – Martin, Marcel (eds.): *Cinema and Revolution*. New York, Hill & Wang 1973.
- Taylor, Richard: *The Politics of the Soviet Cinema, 1917–1929*. Cambridge, Cambridge University Press 1979.
- Taylor, Richard (ed.): *Eisenstein Writings 1934–1947*. Vol. 3. London, BFI 1996.³
- Taylor, Richard (ed.): *S. M. Eisenstein: Writings 1922–1934*. Vol. 1. London, BFI 1988.
- Taylor, Richard – Glenny, Michael (eds.): *Eisenstein: Towards a Theory of Montage*. Vol. 2. London, BFI 1991.
- Taylor, Richard – Christie, Ian (eds.): *Inside the Film Factory: New Approaches to Russian and Soviet Cinema*. London, Routledge 1991.
- Taylor, Richard – Christie, Ian (eds.): *The Film Factory: Russian and Soviet Cinema in*

- Documents, 1896–1939*. Cambridge (MA), Harvard University Press 1988.
- Taylor, Richard – Powell, William (eds.): *Beyond the Stars: The Memoirs of Sergei Eisenstein*. Vol. 4. London, BFI 1995.
- Youngblood, Denise: *Soviet Cinema in the Silent Era, 1918–1933*. Ann Arbor (MI), UMI Research Press 1985.

Klasický hollywoodský film po příchodu zvuku

- Balio, Tino: *Grand Design: Hollywood as a Modern Business Enterprise, 1930–1939*. New York, Scribner 1993.
- Balio, Tino (ed.): *Hollywood in the Age of Television*. Boston, Unwin Hyman 1990.
- Balio, Tino (ed.): *The American Film Industry*. Madison, University of Wisconsin Press 1985.
- Bordwell, David – Staiger, Janet – Thompson, Kristin: *The Classical Hollywood Cinema: Film Style and Mode of Production to 1960*. New York, Columbia University Press 1985.
- Crafton, Donald: *The Talkies: American Cinema's Transition to Sound 1926–1931*. New York, Scribner 1997.
- Koszarski, Richard (ed.): *Hollywood Directors, 1914–1940*. New York, Oxford University Press 1976.
- Maltby, Richard: *Harmless Entertainment: Hollywood and the Ideology of Consensus*. Metuchen (NJ), Scarecrow 1983.
- Maltby, Richard: *Hollywood Cinema*. Oxford, Blackwell 2003.
- Schatz, Thomas: *Boom and Bust: American Cinema in the 1940s*. Berkeley, University of California Press 1997.
- Silver, Alain – Ward, Elizabeth: *Film Noir: An Encyclopedic Reference to the American Style*. Woodstock (NY), Overlook Press 1979.
- Walker, Alexander: *The Shattered Silents: How the Talkies Came to Stay*. New York, Morrow 1979.
- Widescreen*, 1985, č. 21 (Velvet Light Trap).

Italský neorealismus

- Armes, Roy: *Patterns of Realism*. New York, A. S. Barnes 1970.
- Bazin, André: *Cinema and Television. Sight and Sound* 28, 1958/1959, č. 1, s. 26–30.
- Bazin, André: *What Is Cinema?* Vol. 2. Berkeley, University of California Press 1971.
- Bondanella, Peter: *Italian Cinema from Neorealism to the Present*. New York, Ungar 1983.
- Brunette, Peter: *Roberto Rossellini*. New York, Oxford University Press 1987.
- Leprohon, Pierre: *The Italian Cinema*. New York, Praeger 1984.
- Liehm, Mira: *Passion and Defiance: Film in Italy from 1942 to the Present*. Berkeley, University of California Press 1984.
- Marcus, Millicent: *Italian Film in the Light of Neorealism*. Princeton (NJ), Princeton University Press 1986.
- Overbey, David (ed.): *Springtime in Italy: A Reader on Neo-Realism*. London, Talisman 1978.
- Sitney, P. Adams: *Vital Crises in Italian Cinema: Iconography, Stylistics, Politics*. Austin, University of Texas Press 1995.

Francouzská nová vlna

- Crisp, Colin: *The Classic French Cinema, 1930–1960*. Bloomington, Indiana University Press 1994.
- Godard, Jean-Luc: *Godard on Godard*. New York, Viking Press 1972.⁴
- Hillier, Jim (ed.): *Cahiers du Cinéma: The 1950s: Neo-Realism, Hollywood, New Wave*. Cambridge (MA), Harvard University Press 1985.
- Hillier, Jim (ed.): *Cahiers du Cinéma: The 1960s: New Wave, New Cinema, Reevaluating Hollywood*. Cambridge (MA), Harvard University Press 1986.
- Insdorf, Annette: *François Truffaut*. New York, William Morrow 1979.
- McCabe, Colin: *Godard: A Portrait of the Artist at Seventy*. New York, Farrar, Straus & Giroux 2003.
- Mussman, Toby (ed.): *Jean-Luc Godard*. New York, Dutton 1968.

- Neupert, Richard: *A History of the French New Wave Cinema*. Madison, University of Wisconsin Press 2007.
- Sterritt, David: *The Films of Jean-Luc Godard: Seeing the Invisible*. Cambridge, Cambridge University Press 1999.
- Truffaut, François: *The Films in My Life*. New York, Simon & Schuster 1978.

Nový Hollywood a nezávislá filmová tvorba

- Andrew, Geoff: *Stranger Than Paradise: Maverick Film-Makers in Recent American Cinema*. London, Prion 1998.
- Bordwell, David: *The Way Hollywood Tells It: Story and Style in Modern Movies*. Berkeley, University of California Press 2006.
- Diawara, Manthia (ed.): *Black American Cinema*. New York, Routledge 1993.
- Donahue, Suzanne Mary: *American Film Distribution: The Changing Marketplace*. Ann Arbor (MI), UMI Research Press 1987.
- Fuchs, Cynthia (ed.): *Spike Lee Interviews*. Jackson, University Press of Mississippi 2002.
- Goodwin, Michael – Wise, Naomi: *On the Edge: The Life and Times of Francis Coppola*. New York, Morrow 1989.
- King, Geoff: *American Independent Cinema*. Bloomington, Indiana University Press 2005.
- Levy, Emmanuel: *Cinema of Outsiders: The Rise of American Independent Film*. New York, New York University Press 1999.
- Lewis, Jon (ed.): *The New American Cinema*. Durham (NC), Duke University Press 1998.
- McBride, Joseph: *Steven Spielberg: A Biography*. New York, Simon & Schuster 1997.
- McGilligan, Patrick: *Robert Altman: Jumping off the Cliff*. New York, St. Martin's Press 1989.
- Neale, Steve – Smith, Murray (eds.): *Contemporary Hollywood Cinema*. New York, Routledge 1998.
- Noriega, Chon A.: *Chicanos and Film: Representation and Resistance*. Minneapolis, University of Minnesota Press 1992.

- Pye, Michael – Myles, Lynda: *The Movie Brats: How the Film Generation Took Over Hollywood*. New York, Holt – Rinehart & Winston 1979.
- Reid, Mark A.: *Redefining Black Film*. Berkeley, University of California Press 1993.
- Thompson, Kristin: *Storytelling in the New Hollywood: Understanding Classical Narrative Technique*. Cambridge (MA), Harvard University Press 1999.
- Thompson, Kristin: *The Frodo Franchise: The Lord of the Rings and Modern Hollywood*. Berkeley, University of California Press 2007.
- Welbon, Yvonne: „Calling the Shots: Black Women Directors Take the Helm”. *Independent* 15, 1992, č. 2, s. 18–22.

Současný hongkongský film

- Bordwell, David: *Planet Hong Kong: Popular Cinema and the Art of Entertainment*. Cambridge (MA), Harvard University Press 2000.
- Fu, Poshek – Desser, David (eds.): *The Cinema of Hong Kong: History, Arts, Identity*. Cambridge (MA), Cambridge University Press 2000.
- Charles, John: *The Hong Kong Filmography, 1977–1997*. Jefferson (NC), McFarland 2000.
- Logan, Bey: *Hong Kong Action Cinema*. London, Titan Books 1995.
- Teo, Stephen: *Hong Kong Cinema: The Extra Dimensions*. London, BFI 1997.
- Yau, Esther C. M. (ed.): *At Full Speed: Hong Kong Cinema in a Borderless World*. Minneapolis, University of Minnesota Press 2001.

Doporučená DVD

Většina titulů zmiňovaných v této kapitole je k dispozici na DVD. Distribuční společnosti Kino International, dříve pod názvem Kino Video (www.kino.com), a Image Entertainment (www.image-entertainment.com) uvedly na trh mnoho starých klasických filmů.

Některé soubory raných filmů nabízejí dobrý přehled tvorby daného období, jednotlivých autorů nebo jsou sestaveny podle

žánrů. Jako úvodní seznámení s filmovou tvorbou do roku 1913 poslouží kolekce *Landmarks of Early Film* (1 disk, Image Entertainment), která obsahuje čtyřicet krátkých filmů. *Edison: The Invention of the Movies* (4 disky, Kino Video / Museum of Modern Art) zahrnuje 140 filmů z produkce Edisonovy filmové společnosti, včetně *Velké vlakové loupeže*. Disky obsahují též rozhovory s filmovými historiky a archiváři a jsou doplněny řadou dobových dokumentů – fotografiemi, ukázkami ze scénářů, reklamními materiály apod. Kolekce s názvem *The Movies Begin: A Treasury of Early Cinema 1894–1913* (5 disků, Kino Video) shromáždí 133 filmů a je řazena tematicky: disk 1 – „*The Great Train Robbery* and Other Primary works”, disk 2 – „*The European Pioneers*” (včetně filmů bratří Lumièrů a prvních britských filmařů), disk 3 – „*Experimentation and Discovery*” (převážně britské a francouzské filmy), disk 4 – „*The Magic of Méliès*” a disk 5 – „*Comedy, Spectacle and New Horizons*”.

Slapstick Encyclopedia (5 disků, Image Entertainment) představuje zlatý věk grotesky z desátých a počátku dvacátých let 20. století. Rozsáhlý soubor filmů s jedním z mistrů němé komedie nabízí obsáhlá kolekce *The Harold Lloyd Comedy Collection* (7 disků, New Line), kterou doplňuje disk s bonusy.

Nejrůznější typy filmů jsou uspořádány v souborech nazvaných: *Treasures from American Film Archives: 50 Preserved Films* (4 disky), *More Treasures from American Film Archives, 1894–1931* (3 disky, Image Entertainment) a *Treasures III: Social Issues in American Film, 1900–1934* (4 disky, Image Entertainment). Najdete zde dokumentární a animované filmy, zastoupeny jsou také filmy amatérské i experimentální. Nechybí ani fikční filmy, například Griffithův jednocívkový snímek z roku 1911 *Odvaha telegrafistky* (*The Lonedale Operator*), ilustrující režisérovi schopnost využití příčného střihu, dále pak *Bezbožná dívka* (*The Godless Girl*, 1928) Cecilia B. De Millea a *Vějíř lady Windemerové* (*Lady*

Windermere's Fan, 1925) Ernsta Lubitsche. Každý ze souborů obsahuje i knihu s detailními programovými letáky.

Doporučené články na našem blogu

O filmových archivech, restaurování a uvádění starších filmů jsme na blogu uveřejnili několik článků. Například o komerčním významu vydávání starých filmů na DVD, o tom, co obnáší jejich restaurování, o znovuuvedení *Amerického šílenství* (*American Madness*, 1932) Franka Capry, filmové klasiky třicátých let, v rámci restaurátorského programu společnosti Sony/Columbia. O tom všem viz příspěvek „American (Movie) Madness“ na: www.davidbordwell.net/blog/?p=2326. Televizní kanál Turner Classic Movies je hlavním činitelem při restaurování a uvádění starších filmů, což oceňujeme v příspěvku „From Hollywood to Atlanta to us“ na: www.davidbordwell.net/blog/?p=335.

V textu „An appetite for artifice“ (www.davidbordwell.net/blog/?p=237) stručně shrnujeme některé trendy filmového natáčení, které jsme zaznamenali při sledování filmů z roku 2006.

Příležitostně píšeme také o filmech, které jsou důležité z historického hlediska, jako například o britském válečném příběhu, viz „Cavalcanti + Ealing = a little-known gem“ na: www.davidbordwell.net/blog/?p=2303. O Bělu Tarrovi a jeho *Satanském tangu* (*Sátántangó*, 1994) viz „TANGO marathon“ na: www.davidbordwell.net/blog/?p=31.

Když navštívíme nějaký filmový festival, často potom komentujeme nejrůznější moderní filmy z celého světa. Komentáře k filmům, které jsme viděli na festivalech ve Vancouveru, Hongkongu, Boloni a jiných městech, najdete na našem blogu pod záložkou „Festivals“ na: www.davidbordwell.net/blog/?cat=90.

Poznámky překladatelů

Práce na překladu a redakce knihy *Umění filmu: Úvod do studia formy a stylu* zabrala víc než rok. Převážnou část textu přeložila Petra Dominková. S výjimkou kapitoly 5, kterou částečně přeložil Jan Hanzlík, a kapitoly 12, jejíhož překladu se ujal Václav Kofroň.

Překlad a editování knihy takového rozsahu, tolika odborných pojmů a nespočetně názvů a jmen si vyžaduje určitá systematická řešení, ale zrovna tak i jisté kompromisy. V následujících řádcích se pokusíme osvětlit, s jakými hlavními problémy jsme se při překladu a editování knihy setkali a jak jsme je vyřešili.

V rozporu s obecným územ uvádíme u názvů filmů (při jejich prvním výskytu) vždy nejprve český název, za ním pak v závorce název originální a rok dokončení filmu, případně jeho premiéry. V dnešní době, kdy se řada filmů již běžně uvádí pouze v digitální podobě pro domácí potřebu (DVD, VOD), se nám zdálo nepoužitelné dříve zavedené pravidlo uvádět na prvním místě český název pouze v případě, že byl film uveden v české kinodistribuci. Pokud tomu tak bylo, uvádíme český distribuční titul. Pokud ne, uvádíme buď titul, pod nímž film vysílala některá z našich televizních stanic, případně pod nímž je k dispozici na videu. Nebyl-li český název dohledatelný, přeložili jsme název původní. U asijských titulů jsme v některých případech upravili titul v našem prostředí již známý, aby lépe odpovídal názvu originálnímu. (Na tomto místě je třeba poděkovat Jiřímu Flíglvi za kontrolu všech asijských názvů i jmen, jež se v textu vyskytují.)

Výjimku při tomto postupu tvoří názvy avantgardních a experimentálních filmů, které uvádíme pod originálními názvy. Jejich překlad do češtiny není totiž často možný nebo bývá víceméně zavádějící. Jistou „výjimku z výjimky“ představují české názvy čtyř děl, jež považujeme za všeobecně známá – jde o filmy: *Andaluský pes*, *Mechanický balet*, *Odpolední osidla* a *Zlatý věk*.

U písní a skladeb ponecháváme původní titul. Pokud je název sám o sobě důležitý pro rozbor filmu, doplňujeme při jeho prvním výskytu i český překlad v závorce (např. *California Dreamin' – Snění o Kalifornii* ve filmu *Chungking Express*). Jsou-li dané skladby dobře známé i u nás (např. *Římské pinie*), uvádíme pouze český titul.

V knize je citována celá řada dialogů z analyzovaných filmů. I zde jsme se snažili sjednotit tyto citace

s tím, jak jsou promluvy přeložené ve filmech, které jsou u nás běžně k dispozici (v tomto rozsahu samozřejmě nebylo možné dohledávat promluvy na filmových kopiích, ale měli jsme k dispozici filmy distribuované na videu či v televizích). Někdy jsme se museli od již existujících českých překladů odklonit, jelikož buď byly prostě špatné (někdy i fakticky, např. „South Dakota“, která zazní v jedné promluvě ve filmu *Na sever Severozápadní linkou*, je ve verzi vysílané Českou televizí přeložena jako „Severní Dakota“), nebo by příslušný český „překlad“ postrádal smysl v konkrétní analýze filmu (např. Glindina věta „*It's always best start at the beginning.*“ v *Čaroději ze země Oz* byla v české verzi nahrazena větou „*Neboj se, tobě se to jistě podaří.*“, jež nijak nesouvisí s výkladem o formálním vzorci putování – zde představovaným žlutou cestou, na jejímž začátku Dorotka stojí).

Knihy o umění filmu musí nezbytně obsahovat množství popisů jednotlivých scén. Nejinak je tomu v této knize. Díky dnešní nebyvalé dostupnosti filmů jsme měli možnost zhlédnout téměř všechny filmy a ověřit popisy, jež autoři v publikaci šířeji zmiňují. Někdy se ovšem scény neshodují s tím, jak jsou v knize popsány. V těchto případech dáváme samozřejmě přednost faktické přesnosti nad přesností překladu, a proto příslušné pasáže nahrazujeme tak, aby odpovídaly tomu, co se ve filmech skutečně děje. Jelikož by množství poznámek působilo rušivě, činíme tak bez zvláštního upozornění (pokud ovšem nepřesný popis nemá význam v další analýze – v takovém případě ponecháváme chybný popis a upřesňujeme ho poznámkou; viz např. analýzu scény rozbití sněhuláků ve filmu *Setkáme se v St. Louis*).

Knihy je úvodem do studia formy a stylu a jako taková obsahuje velké množství pojmů. Snažili jsme se společně s odborným redaktorem volit v překladu takové termíny, které jsou v českém jazyce běžně užívané. Narazili jsme však na nemalé problémy – například ten-tyž pojem bývá často jinak zařazen mezi filmovými badateli a jinak mezi filmovými tvůrci. Pro některé pojmy nemáme v češtině adekvátní výrazy, pro jiné naopak lze najít zavedených termínů hned několik. Mnohé profese, o nichž se autoři v publikaci zmiňují, v našem prostředí zkrátka neexistují. Zde bylo nezbytné uchylovat se ke kompromisům. Často jsme byli nuceni volit z množství možných překladů, abychom se vyhnuli dlouhému soupisu synonym či krkolomným opisům. V některých případech jsme použili novotvar (např. *okrajové osvětlení*), v jiných (zejména v případech u nás neznámých nebo vůbec neexistujících profesí) jsme prostě nechali anglický termín (např. *third man*).

V oddílech Kam dál, jež uzavírají každou z dvanácti kapitol, uvádějí autoři odbornou literaturu pro další studium. Několik málo z těchto publikací bylo přeloženo do češtiny, v tom případě uvádíme odkaz pouze na český překlad. Jestliže byla česky přeložena pouze část knihy, případně jiné eseje autora či editora související s probíraným tématem, odkazujeme na ně v následujících poznámkách k jednotlivým kapitolám. Někde uvádíme odkazy i na relevantní překlady do slovenštiny.

Ve všech oddílech Kam dál autoři rovněž doporučují velké množství bonusů, jež lze nalézt na DVD k probíraným filmům. I v těchto případech uvádíme jako první český název. V naprosté většině jsme přeložili název původní, neboť i když šlo o bonusy k filmům vydaným na DVD v České republice, tyto bonusy na nich buď zcela chybí, nebo pokud tam přece jen jsou, pouze zřídka bývají opatřeny titulky a českým názvem. Bylo-li to možné dohledat či určit, nechybí u bonusů rok jejich výroby.

Za konzultací odborné terminologie i faktické připomínky k textu děkujeme Liboru Alexovi, Tomáši Baldýnskému, Anně Batistové, Jaromíru Blažejovskému, Janu Buštovi, Lucii Česákové, Martinu Čihákovi, Aleši Danielisovi, Jiřímu Fialovi, Jiřímu Flíglvi, Bohumilu Fořtovi, Tereze Frodlové, Františku Fukovi, Pavlu Horáčkovi, Zdeňku Hudcovi, Jakubu Klímovi, Adéle Kokešové, Aleši Merenusovi, Ondřeji Nekvasilovi, Aleši Němcovi, Františku A. Podhajskému, Ondřeji Sládkovi, Andree Slovákové, Petru Steinerovi, Petru Szczezanikovi, Pavlu Tomeškovi, Jakubu Václavkovi, Michalu Večeřovi a Martinu Witoszekovi.

Překlad knihy byl v mnohém náročný a výrazně nám při něm pomohla vstřícnost její spoluautorky, Kristin Thompsonové, která byla ochotná s námi o nastalých překladatelských problémech sáhodlouze diskutovat. Bez její pomoci by byl pro nás překlad ještě o něco složitější a možná na některých místech i ne zcela přesný.

Na závěr bychom rádi poděkovali Evě Blahové, Jarce a Katce Indrové, Leoně Lukešové, Zdeně Pavelkové, Gitě Šindelářové a především Lídě Stejskalové a Františku Trávníčkovi za jejich pomoc při hlídání naší dcery Luisy. Bez jejich ochoty a trpělivosti by tato kniha zůstala ještě dlouho jen v našich představách.

Petra Dominková, Václav Kofroň

Poznámky k jednotlivým kapitolám

kapitola 1

¹ Video na vyžádání je alternativa k videopůjčovnám; zákazník si přes internet objedná film, který mu je poté nějakým způsobem doručen.

² Autoři neuvádějí přesný zdroj citátu. V česky vydaných *Poznámkách o kinematografu* (Praha, Dauphin 1998) Roberta Bressona lze na s. 20 nalézt pasáž, která se s uvedeným citátem částečně kryje: „*Můj film se rodí v mé hlavě, umírá na papíru; je přiveden k životu živými lidmi a skutečnými předměty, které užívám a kteří jsou usmrceni filmem, ale začlenění v jistém řádu a promítnutí na plátno ožijí jako květiny ve vodě.*“

³ iMovie je softwarová aplikace pro počítače firmy Apple, umožňující stříh domácích videí.

⁴ Balíčkový systém (*package-unit system*) je způsob výroby, který se rozvinul v Hollywoodu v polovině padesátých let po dezintegraci klasických studií a jenž nahradil sériovou interní produkci studií sestavovaným jednorázových „balíčků“ finančních zdrojů, pracovních sil a výrobních prostředků (námet, herci, aparatura, ateliérové prostory atd.) pro každý filmový projekt zvlášť.

⁵ *Filmový architekt* má v tomto kontextu mnohem širší význam než v našem jazykovém prostředí. U nás se toto označení pro pracovníka, který vykonává funkci, jež by v amerických produkcích byla označena termínem *production designer*, již vílo, a proto ho zde užíváme i my. Je však třeba upozornit, že zde zmiňovaný *filmový architekt* zodpovídá za celkovou vizuální podobu filmu a s architektem, jak jej obecně chápeme, nemá příliš společného.

⁶ Vzhledem k tomu, že se anglická zkratka CGI zavedla jako označení pro počítačové generování obrazu i v českém prostředí, budeme ji ve zbytku knihy používat i my.

⁷ Tyto údaje platí pro distribuci v USA, v dalších zemích platí pro rozdělování tržeb jiná pravidla.

⁸ Na rozdíl od České republiky se dnes v USA většina víček od nápojů neotevívá otvírákem, nýbrž pouhým otočením.

⁹ Protože mnohé odkazy na webové stránky, které autoři ve své knize uvádějí, nebyly již při práci na překladu funkční, kde to bylo možné, nahradili jsme je odkazy jinými, jež na zmíněné články vedou také. Vzhledem k nestálé povaze internetové sítě ovšem nejsme schopni zaručit, že zde budou k dispozici i po vydání knihy.

¹⁰ Pracovník, který při práci na loutkovém filmu vyměňuje ústa nebo zobáky postav tak, aby ladily s promluvy.

¹ Na následujících stránkách se autoři podrobně věnují filmu *Čaroděj ze země Oz*. Rozhodli jsme se veškeré názvy postav, míst, písní apod. uvádět podle toho, jak zazněly při premiérovém vysílání filmu v České televizi 2. ledna 2000.

Postavy, s nimiž se Dorotka setkává, než začne svou pouť k čaroději ze země Oz, tedy nazýváme „Munchkinové“, nikoli „Mlaskalové“, jak se obvykle uvádí v překladech knihy *Čaroděj ze země Oz* Lymana Franka Bauma, která je předlohou filmu. Nezdál se nám ovšem vhodný fonetický přepis, který se ve zmíněné premiéře objevil v titulcích k jedné písni („Mančkinové“), a proto dáváme přednost anglické podobě. Ponecháváme i nepřesné označení „zámek“ pro sídlo Zlé čarodějnice.

² *Slasher* je označení pro horory, v nichž jsou systematicky vyvražďováni lidé, obvykle teenageři. Vrah většinou používá řeznou zbraň, proto bývá tento podžánr takto označován – *slash* znamená řezat nebo sekat. U nás se pro *slasher* vžil označení *vyvražďovačka*.

³ Zde nejsou autoři zcela přesní – Dorotka pronese tato slova předtím, než se potká se Zbábělým lvem, a jsou tedy cílena pouze Strašákovi a Plecháčkovi.

⁴ Ve verzi *Čaroděje ze země Oz* vysílané v České televizi 2. ledna 2000 byla tato věta, kterou Glinda pronese jako reakci na Dorotčin dotaz „Jak najdu Smaragdové město?“ dosti volně přeložena: „Neboj se, tobě se to jistě podaří.“

⁵ Film *Kiss Me Deadly* dosud nebyl uveden v české distribuci. Jeho literární předloha, román Mickeye Spillaneho, vyšla v češtině pod názvem *S polibkem přijde smrt* (Praha, Beta 2001), a proto lze zmíněný film někdy nalézt také pod tímto názvem.

⁶ V češtině k tomu viz Maya Derenová, „Kinematografie jako tvůrčí využití reality“, *Iluminace* 11, 1999, č. 3, s. 5–17.

⁷ Překlad části této knihy najdete: Noël Carroll, „Horor a napětí“, *Kino-Ikon* 10, 2006, č. 1, s. 131–152; dále také viz: Noël Carroll, „Podstata hororu“, *Iluminace* 5, 1993, č. 3, s. 53–63, a Ray Privett – James Kreul, „Podivný případ Noëla Carrola: Rozhovor s kontroverzním filosofem filmu“, *Iluminace* 14, 2002, č. 1, s. 89–113, kde se Carroll sám k problematice emocí ve filmu podrobně vyjadřuje.

⁸ Překlad částí této knihy najdete: Torben Grodal, „Lidé, roboti, monstra, psychopati a klauni“, *Kino-Ikon* 5, 2001, č. 1, s. 60–76.

⁹ Překlad částí této knihy najdete: Janet Staigerová, „Mody recepce“. In: Petr Szczepanik (ed.), *Nová filmová historie: Antologie současného myšlení o dějinách kinematografie a audiovizuální kultury*. Praha, Herrmann a synové 2004, s. 283–297.

¹ Podle kontextu zde pojem *story* překládáme jako *příběh*, podobně jako v některých jeho dalších výskytech. V ostatních případech se držíme ustáleného termínu *fabule*.

² Film je u nás uváděn též pod názvem *Konečně trhák!*

³ Cit. dle *Rozhovory Hitchcock – Truffaut*. Praha, ČSFÚ 1987, s. 43.

⁴ Informace, že Kane koupí deník, je zavádějící. Společnost jeho poručníka Thatcher & spol. získala deník jako náhradu za nesplacený dluh. Thatcher dříve Kaneově matce přislíbil, že jeho banka bude do Kaneových pětadvaceti let spravovat jmění, jež mu náleželo. Až poté mu ho předal. Thatcher tedy posílá Kaneovi soupis jeho majetku, přičemž Kane projeví zájem zejména o deník.

⁵ Kniha nebyla vydána v češtině, ale k dispozici jsou překlady některých článků editora a dvou dalších příspěvůatelů do sborníku, které se týkají blízkých témat: David Herman, *Přírozený jazyk vyprávění*. Brno – Praha, Ústav pro českou literaturu AV ČR 2005; David Herman, „Nové směry naratologických zkoumání: rozhovor s Davidem Hermanem“, *Česká literatura* 56, 2008, č. 3, s. 390–399; Marie-Laure Ryanová, „Možné světy v soudobé teorii literatury“, *Česká literatura* 45, 1997, č. 6, s. 570–599; Marie-Laure Ryanová, „Narativní prostor“, *Aluze* 14, 2010, č. 3, s. 38–46; Marie-Laure Ryanová, „Fikce, nefaktuální a princip minimální odchylky“, *Aluze* 9, 2005, č. 3, s. 105–118; Uri Margolin, *Kognitivní věda, činná mysl a literární vyprávění*. Brno – Praha, Ústav pro českou literaturu AV ČR 2008.

⁶ V českém překladu je k dispozici Braniganův článek „Zvuk a epistemologie ve filmu“, *Iluminace* 6, 1994, č. 2, s. 5–22.

⁷ Esej Thomase Elsaessera, k němuž zde autoři odkazují, vyšel v češtině: Thomas Elsaesser, „Zrcadlovost a pohlčení: Francis Ford Coppola a Dracula“. In: Petr Szczepanik (ed.), *Nová filmová historie*. Praha, Herrmann a synové 2004, s. 323–341.

⁸ V českém překladu je k dispozici Bordwellova studie „Zesílená kontinuita. Vizuální styl v současném americkém filmu“ z knihy *The Way Hollywood Tells It, Iluminace* 15, 2003, č. 1, s. 5–28; a dále texty „Konvence, konstrukce a filmové vidění“, *Iluminace* 19, 2007, č. 2, s. 25–45; „Cinefilní hrátky“, *Cinepur* 16, 2008, č. 60, s. 26–28. Viz též „Bordwell o Bordwellovi. Rozhovor Jakoba Isaka Nielsena s Davidem Bordwellem“, *Aluze* 12, 2008, č. 2 a č. 3. K dispozici na: www.aluze.cz.

¹ Cit. dle André Bazin, *Co je to film?* Praha, ČSFÚ 1979, s. 126.

² V českém kontextu tento typ osvětlování nebývá nijak speciálně označen. Termín, který je zde navržen, je novotvarem.

³ V českém překladu je též k dispozici část Bazinova textu zabývající se podobnou tematikou „Filmové plátno. a realistické působení prostoru“, *Film a doba* 7, 1961, č. 4, s. 253–257.

⁴ V českém překladu je k dispozici výběr z knihy, který vyšel pod názvem *Teorie filmu. Studijní materiály dramaturgie II*. Praha, SPN 1968. Překlad třetí kapitoly vyšel jako „Znárodnění fyzické reality“, *Film a doba* 40, 1994, č. 4, s. 202–207.

¹ V češtině se lze o myšlenkách Dziga Vertova dočíst například v knize Antonína Navrátila *Dziga Vertov: Revolucionář dokumentárního filmu*. Praha, ČSFÚ 1974.

² Cit. dle André Bazin, *Co je to film?* Praha, ČSFÚ 1979, s. 18.

¹ Cit. dle Antonín Navrátil, *Dziga Vertov: Revolucionář dokumentárního filmu*. Praha, ČSFÚ 1974, s. 181.

² V českém kontextu se významy těchto střihových postupů zásadně liší – zatímco paralelní montáž *spojuje* akce odehrávající se na různých místech a v různém čase, křížový střih *rozděluje* jednu akci, odehrávající se na různých místech – srov. Jan Kučera, *Střihová skladba ve filmu a televizi*. Praha, AMU 2002, s. 153–155. Kučera zde vysvětluje, že: „Křížový střih a paralelní vazbu nesmíme zaměňovat. Při křížovém střihu rozčleníme, či rozštěpíme jeden křížový proud na dvě linie. Paralelní skladba naopak soustavně a postupně slučuje, splétá dva relativně samostatné proudy v jeden tok. Křížového střihu užíváme jen pro pohybové, vnějškové, poměrně krátké a psychologicky prosté výjevy. Paralelní skladba vyžaduje naopak značně složitých vztahů jak prostorových a časových, tak psychologických a dramatických.“ (s. 155)

³ Při uvedení filmu v České televizi byla postava přejmenována na slečnu Wonderlyovou.

⁴ V anglickém kontextu se termín *crosscutting* (což je originální název této podkapitoly) používá pro dva různé typy střihu: křížový střih a paralelní montáž (o rozdílu mezi nimi viz pozn. 2 této kapitoly). Proto zde v závorce uvádíme oba pojmy, byť se v této podkapitole hovoří

výhradně o křížovém střihu. V dalším textu překládáme termín *crosscutting* s ohledem na kontext buď jako křížový střih, nebo jako paralelní montáž. Pokud z kontextu není zřejmé, o jaký typ střihu jde, používáme souhrnný termín příčný střih.

⁵ V tomto kontextu by byl zřejmě přesnější termín „hustota záběrů“ (viz Jan Kučera, *Filmová tvorba amatéra*. Praha, Orbis 1961, s. 90–94), ovšem vzhledem k tomu, že triáda pořádek-frekvence-trvání je již definována v kapitole 3 a v naratologickém kontextu jde o ustálené pojmy, přiklonili jsme se i zde k těmto termínům, třebaže mohou být v diskusi o střihu poněkud zavádějící.

⁶ Na DVD, které bylo vydáno v České republice (Levné knihy 2006), je zavádějící překlad „bochník chleba“, „půl bochníku“, byť v originále je použito slovo *fun*, tedy libra. Ačkoli se při překladu snažíme držet českých verzí dialogů a titulků – pokud existují –, zde to není možné, jelikož by nevyzněla pointa věty.

⁷ Překlad části této knihy najdete v Barry Salt, „Praktická filmová teorie“ a „Filmový styl a filmová technika v letech 1895–1900“, *Iluminace* 7, 1995, č. 1, s. 17–25 a 27–41.

⁸ V českém překladu je k dispozici publikace Peter Kubelka, *Peter Kubelka*. Olomouc, Pastiche Filmz 2008. Několik Kubelkových textů vyšlo ve slovenštině nebo češtině ve sborníku *Hladné oko*. Bratislava, Sorosovo centrum současného umenia 2001, s. 32–77.

⁹ Kniha se částečně překrývá se slovenskou publikací Vsevolod Pudovkin, *Film, scénár, režie, herec. Vlastnosti filmového umenia*. Bratislava, Tatran 1982. Do češtiny byla též přeložena útlá publikace Vsevolod Pudovkin, *Vývoj sovětské filmové režie*. V Karlíně, Levá fronta, nedatováno.

¹⁰ V českém kontextu viz např. Lev V. Kulešov, *Základy filmové režie I*. Praha, SPN 1978, s. 24–25, kde Lev Kulešov popisuje své experimenty (jde o překlad z časopisu *Film Culture*, č. 44, jaro 1967).

¹¹ V českém překladu je k dispozici výběr z knihy: Karel Reisz, *Umění filmové skladby*. Praha, SPN 1972.

¹² V češtině k tomu viz Bordwellova studie „Zesílená kontinuita. Vizuální styl v současném americkém filmu“, *Iluminace* 15, 2003, č. 1, s. 5–28.

¹³ V češtině byly publikovány následující sbírky esejů Sergeje Ejzenštejna: *Kamerou, tužkou i perem* (Praha, Orbis 1961), *O stavbě uměleckého díla* (Praha, Československý spisovatel 1963); a ve slovenštině dvoudílná publikace *Umenie mizanscény* (Bratislava, Divadelný ústav 1998 a 1999). Dále jsou v českém překladu k dispozici *Paměti* (Praha, Odeon 1987) a ve slovenštině *Scénár*

mého života (Bratislava, SVKL 1961). O Sergeji Ejzenštejnovi byla v češtině publikována například kniha Viktor Šklovskij, *Ejzenštejn* (Praha, Odeon 1983).

¹⁴ Viz poznámka 1 ke kapitole 5.

kapitola 7

¹ Slovenský překlad části této knihy najdete: Rick Altman, „Úvod: Zvuk/dejiny“, *Kino-Ikon* 7, 2003, č. 2, s. 45–58. Od tohoto autora vyšlo v češtině několik studií, z nichž některé se zabývají zvukem: Rick Altman, „Filmový zvuk – se vším všudy“. In: Petr Szczepanik (ed.), *Nová filmová historie*. Praha, Herrmann a synové 2004, s. 359–375. Dále pak „Zvuk s velkou hloubkou ostrosti: Občan Kane a rozhlasová estetika“, *Illuminace* 18, 2006, č. 3, s. 5–42; „Film a populární píseň: ztracená tradice“, *Illuminace* 19, 2007, č. 3, s. 35–44. Odkazy na české překlady Altmanových textů o filmovém žánru najdete v poznámce 4 ke kapitole 9.

² Ve slovenštině je k dispozici esej jednoho z autorů: Jay Beck, „Zviditeľnenie zvuku: Rozhovor, Výbuch a mytologická ontológia zvukovej stopy vo filme sedemdesiatych rokov“, *Kino-Ikon* 7, 2003, č. 2, s. 97–109.

³ Nakladatelství AMU připravuje k vydání knihu Michela Chiona *Hlas ve filmu*. Ve slovenštině je k dispozici esej: Michel Chion, „Odhalenie hlasu“, *Kino-Ikon* 7, 2003, č. 2, s. 85–96.

⁴ Jedna kapitola ze dvou, na něž zde autoři odkazují (*Dokument a používání zvuku*), byla přeložena do češtiny: Karel Reisz, *Umění filmové skladby*. Praha, SPN 1972, s. 133–140.

⁵ Část knihy je k dispozici v českém překladu: Siegfried Kracauer, *Studijní materiály dramaturgie 2. Teorie filmu*. Praha, SPN 1968.

⁶ Překlad části této knihy najdete: James Lastra, „Standardy a praktiky. Estetická norma a technologická inovace v americké kinematografii“. In: Petr Szczepanik (ed.), *Nová filmová historie*. Praha, Herrmann a synové 2004, s. 376–400. Další část knihy byla přeložena do slovenštiny: James Lastra, „Všetko možné: Zvuk a obraz pred zvukovým filmom“, *Kino-Ikon* 7, 2003, č. 2, s. 59–84.

⁷ Část knihy byla publikována v češtině: Jeff Smith, „Zvuky obchodu. Marketing populární filmové hudby“, *Illuminace* 19, 2007, č. 3, s. 45–94.

kapitola 8

¹ Ačkoli oficiální český distribuční titul je *Ani stín podezření*, jde o nepřesný překlad, který by v uvedené větě nedával smysl. *Shadow of a Doubt* totiž znamená *Stín podezření*.

² „Rough Riders“ se říkalo kavalerii, která byla roku 1898 vyslána na Kubu během americko-španělské války.

³ V češtině vyšly následující eseje: Monroe C. Beardsley, „Estetická definice umění“. In: Tomáš Kulka – Denis Čiporanov (eds.), *Co je umění? Texty angloamerické estetiky 20. století*. Červený Kostelec, Pavel Mervart 2010, s. 237–254, a William K. Wimsatt – Monroe C. Beardsley, „Intencionální klam“, *Revolver Revue*, 2004, č. 55, s. 151–162.

⁴ Jiná díla dvou autorů, jejichž eseje jsou zahrnuty do sborníku, vyšla česky: Hayden White, *Tropika diskursu*. Praha, Karolinum 2010; Hayden White, „Modernistická událost“, *Illuminace* 11, 1999, č. 4, s. 5–21; Seymour Chatman, *Dohodnuté termíny. Rétorika narativu ve fikci*. Olomouc, Univerzita Palackého 2000; Seymour Chatman, *Příběh a diskurs. Narativní struktura v literatuře a filmu*. Brno, Host 2008.

kapitola 9

¹ Filmy jsou u nás uváděny též pod názvy *Války hvězd naruby* a *Kosmíči*.

² Myšleny jsou především hranice Spojených států amerických, které se v době dobývání Západu postupně rozšiřovaly.

³ Románová předloha je u nás též známa pod počeštěnými názvy *Drákula* nebo *Drakula*.

⁴ Od autora bylo v češtině publikováno několik studií. Uvedme zde ty, které se zabývají žánrem (odkazy na studie o filmovém zvuku naleznete v poznámce 1 ke kapitole 7). Rick Altman, „Sémanticko-syntaktický přístup k filmovému žánru“, *Illuminace* 1, č. 1, 1989, s. 17–29; Rick Altman, „Obaly na vícero použití. Žánrové produkty a proces recyklace“, *Illuminace* 14, č. 4, 2002, s. 5–40.

⁵ Viz poznámka 7 ke kapitole 2.

⁶ Od autorky byla v češtině publikována kniha a jedna studie, obojí se ovšem týká jiné problematiky: Cynthia A. Freelandová, „Vznešeno ve filmu“, *Illuminace* 14, č. 3, 2002, s. 5–21; Cynthia Freelandová, *Teorie umění*. Dokořán, Praha 2011.

kapitola 10

¹ Začátek a závěr motta jsou citovány z Geoffrey Chaucer, *Canterburské povídky*. Praha, Odeon 1970, s. 20. V tomto překladu Františka Vrby zcela chybí zmínka o mezeře mezi zuby. Po první větě „Dost zkušeností měla ze svých poutí“ následuje verš: „neb byla chlípná jest mi podotknouti“. Vzhledem k tomu, že citát v českém překladu by v tomto kontextu nedával žádný smysl, dovolili jsme si ho takto upravit.

² „Gap power“ odkazuje na slogan „black power“, který byl používán především na sklonku šedesátých a v sedmdesátých letech černošskou komunitou v boji za jejich práva.

³ Filmy využívající tuto formu bývají též označovány jako absolutní.

⁴ Prisma (též optický hranol) je obvykle trojboký hranol, který láme dopadající světlo.

⁵ V češtině je k dispozici rozhovor: Lucie Česálková, „Příběhy z vlastního dvorečku. Rozhovor s Michaelem Renovem“, *Illuminace* 21, 2009, č. 2, s. 171–177.

⁶ Jde o sedmidílný dokument, jehož jednotlivé díly jsou známy pod tituly: *Začátek války, Nacistický úder, Rozděluj a panuj, Bitva o Británii, Bitva o Rusko, Bitva o Čínu a Začátek války v Americe*. U nás soubor vyšel také pod souhrnným názvem *Druhá světová válka* (BMS Company). V tomto vydání mají některé z dokumentů jiné názvy, chybí *Bitva o Čínu*, a naopak jsou do série přidány další dva dokumenty.

⁷ Na DVD byly v České republice uvedeny následující filmy: *Grizzly Man* (H.C.E.; Blesk), *Ptačí svět* (SPI Films), *Super Size Me* (X Publishing; FilmX), *Nanuk – člověk primitivní* (Levné knihy).

⁸ Film *Andaluský pes* byl uveden na DVD i v České republice (Levné knihy).

⁹ *Multiplane camera* je speciální kamera, která se používá při animaci: jednotlivé vrstvy obrazu se pohybují v různých rychlostech a různých vzdálenostech od kamery, a tím je docílen třidimenzionální efekt.

¹⁰ Viz též dokument *Jiří Trnka* (1969; rež. Jiří Lehovec).

kapitola 11

¹ Anglické slovo „criticism“ neodpovídá plně českému slovu „kritika“, které může v našem kontextu odkazovat i k povrchním „kritikám“ v denících, je to však běžně užívaný pojem, proto jsme ho zde zvolili i my, byť se v některých výskytech spíše blíží pojmu „teorie“.

² Film je u nás též znám pod chybným názvem *Pověstný muž*.

³ Film je u nás též znám pod názvem *Tréma*.

⁴ Dva ze sněhuláků určitě nemají předobraz ve členech rodiny Smithovy: jeden z nich má být Lonova přítelkyně

Lucille Ballardová (jak poznamená Tootie) a další připomíná vojáka. Není ani zřejmé, zda další tři sněhuláci mají odkazovat na členy rodiny. Interpretace, kterou zde autoři vyvozují z chybného předpokladu, je tedy poněkud zavádějící.

⁵ V originále „to see“, což je v tomto kontextu nepřeložitelná slovní hříčka. Znamená jak „vidět“, tak i „chápat“.

⁶ Jedna kapitola z jiné autorovy knihy, *Theorizing the Moving Image*, vyšla česky: Noël Carroll, „Definování pohyblivého obrazu“, *Illuminace* 13, 2001, č. 2, s. 5–32.

⁷ Tři kapitoly z této knihy vyšly česky: Kristin Thompsonová, „Neoformalistická filmová analýza: Jeden přístup, mnoho metod“, *Illuminace* 10, 1998, č. 1, s. 5–36; „Realismus ve filmu: Zloději kol“, *Illuminace* 10, 1998, č. 2, s. 69–86; „Estetika diskrepance: Pravidla hry“, *Illuminace* 10, 1998, č. 3, s. 65–91.

⁸ British Film Institute nedávno sloučil tyto dvě edice do jedné, která má název „BFI Film Classics“.

⁹ V češtině vyšlo několik titulů ze zmíněných sérií, všechny v nakladatelství Casablanca: Dana Polan: *Pulp Fiction* (2007); Robert Bird, *Andrej Rublev* (2007); Joshua Clover, *Matrix* (2008); Thomas Elsaesser, *Metropolis* (2008); Laura Mulveyová, *Občan Kane* (2009); Jonathan Rosenbaum, *Mrtvý muž* (2010); Melvyn Bragg, *Sedmá pečeť* (2010).

¹⁰ V České republice byly vydány na DVD následující filmy: *Jeho dívka Pátek* (Levné knihy 2010), *Na sever Severozápadní linkou* (Warner Home Video 2001 a MagicBox 2007), *U konce s dechem* (FilmX 2009), *Setkáme se v St. Louis* (Warner Home Video 2004 a MagicBox 2009), *Zuřící býk* (Bonton 2005).

kapitola 12

¹ Siegfried Kracauer, *Dějiny německého filmu: od Caligario k Hitlerovi. Psychologické dějiny německého filmu*. Praha, SPN 1958.

² Viz poznámku 10 ke kapitole 6.

³ Viz poznámku 13 ke kapitole 6.

⁴ V češtině je k dispozici kniha pod názvem *Jean-Luc Godard: Texty a rozhovory*. MFDJ Jihlava – FAMU 2005.

s.
638–639

Poznámky
překladatelů

Slovník vybraných pojmů

americký plán (americký záběr) medium long shot, plan américain Velikost rámování (záběru), při níž objekt přibližně 120 až 150 cm vysoký zaplňuje na výšku většinu obrazu. Americký plán (*plan américain*) označuje rámování zobrazující postavy od kolen k hlavě. Pokud záběr nezobrazuje postavy, je označován jako *medium long shot*; pro tento termín však čeština nemá synonymum.

animace animation Jakýkoli proces, při němž je vytvořen umělý pohyb postupným nasnímáním série kreseb (viz *animace na ultrafánech*) či objektů nebo pomocí CGI. Malé změny pozice, natočené okénko po okénku, vytvářejí iluzi pohybu.

animace na ultrafánech cel animation Animace, která používá série kreseb na celuloidových fóliích. Nepatrné změny mezi kresbami vytvářejí iluzi pohybu.

auteur Předpokládaný nebo skutečný autor filmu, většinou ztotožňovaný s režisérem. Pojem je také někdy užíván i v hodnotícím smyslu k rozlišení dobrých filmařů (*auteurs*) od těch špatných.

celek long shot Velikost rámování (záběru), při níž je měřítko zobrazovaného objektu malé. Stojící lidská postava zabírá takřka celou výšku obrazu.

celek velký extreme long shot Velikost rámování (záběru), při níž je měřítko zobrazovaného objektu velmi malé; obraz zaplňují budova, krajina nebo davy lidí.

CGI (obrazy generované počítačem) CGI (Computer-generated imagery) Použití digitálních softwarových systémů k vytvoření postav, prostředí nebo čehokoli jiného v obrazu.

clona irisová iris Kulatá pohyblivá maska, která se může: 1. uzavřít k ukončení scény nebo k zdůraznění určité podrobnosti, 2. otevřít, aby scénu začala anebo vytvořila více prostoru kolem určitého objektu.

čas projekce viewing time Délka sledování filmu promítaného standardní rychlostí.

dabing dubbing Proces nahrazení některých nebo všech hlasů ve zvukové stopě kvůli opravě chyb nebo novému záznamu dialogů. Viz též *postsynchron*.

detail close-up Velikost rámování (záběru), při níž je měřítko zobrazovaného objektu poměrně velké. Nejčastěji detail ukazuje lidskou hlavu od krku nahoru nebo objekt podobné velikosti, jenž zaplňuje většinu obrazu.

detail velký extreme close-up Velikost rámování (záběru), při níž je měřítko zobrazovaného objektu velmi velké; nejčastěji ukazuje malý předmět nebo část těla.

diegeze diegesis V narativním filmu: svět filmového příběhu. Do diegeze patří i ty události, o nichž pouze předpokládáme, že se odehrály, i akce a místa, jež nejsou ukázány v obraze. Viz též *vsuvka nediagetická, zvuk diegetický, zvuk nediagetický*.

distribuce distribution Jedno ze tří odvětví filmového průmyslu, proces obchodování s filmy a dodávání filmových kopií na místa, kde budou promítány veřejnosti. Viz též *produkce, uvádění*.

efekty zvláštní (triky) special effects Obecný pojem pro různé fotografické manipulace, které vytvářejí iluzorní prostorové vztahy v záběru, jako *expozice vícenásobná, maska putující a zadní projekce*.

elipsa ellipsis V narativním filmu: zkrácení *syžetu* vynecháním některých částí *fabule*. Viz též *čas projekce, stříh eliptický*.

expozice (osvit) exposure Nastavení kamery tak, aby bylo možné kontrolovat, kolik světla dopadne na každé okénko filmu probíhajícího skrze okeničku.

expozice vícenásobná (např. dvojexpozice) superimposition Expozice více než jednoho obrazu na stejném místě filmového pásu nebo v tomtéž záběru.

fabule (příběh) story V narativním filmu: všechny události, které vidíme a slyšíme, a navíc všechny ty, které vyvozujeme a předpokládáme, že se staly. Jsou uspořádány v předpokládaných kauzálních vztazích, chronologickém pořádku, trvání, frekvenci a místním určení. Protiklad k *syžetu*, který je přímou prezentací událostí *fabule* ve filmu. Viz též *čas projekce, elipsa, frekvence, pořádek, prostor, syžet, trvání*.

film noir Pojem byl poprvé použit francouzskými kritiky pro typ amerického filmu, obvykle v detektivním žánru nebo thrilleru, s *low-key osvětlováním* a ponurou atmosférou.

filtr filter Sklo nebo fólie umístěné před objektivem kamery nebo kopírky, jež umožňují upravovat vlastnosti nebo kvalitu světla dopadajícího na filmový pás.

flashback Změna vyprávěcího pořádku, při níž se *syžet* vrací zpět, aby ukázal události, které ve *fabuli* předcházely událostem již ukázaným.

flashforward Změna vyprávěcího pořádku, při níž se *syžet* posune dopředu k budoucím událostem *fabule*, načež se vrací zpět do současnosti.

forma form Celkový systém vztahů mezi jednotlivými částmi filmu.

forma abstraktní abstract form Druh uspořádání filmu, v němž se k sobě jednotlivé části vztahují na základě opakování a variace vizuálních vlastností, jako jsou tvar, barva, *rytmus* a směr pohybu.

forma asociativní associational form Druh uspořádání filmu, v němž jsou jeho jednotlivé části seřazeny tak, aby upozornily na podobnosti, kontrasty, koncepty, emoce a výrazové vlastnosti.

forma kategorická categorical form Druh uspořádání filmu, v němž jednotlivé části pojednávají o různých současech jednoho tématu. Například film o Spojených státech amerických může být složen z padesáti částí, z nichž každá je věnována jednomu státu.

forma narativní narrative form Druh uspořádání filmu, v němž se jednotlivé části k sobě vztahují na základě série kauzálně propojených událostí, které se odehrávají v určitém čase a *prostoru*.

forma rétorická rhetorical form Druh uspořádání filmu, v němž jednotlivé části vytvářejí a podporují argumentaci.

formát aspect ratio Poměr výšky filmového rámu vzhledem k jeho šířce. Standardní *klasický formát* je v současné době 1 : 1,85.

formát klasický academy ratio Standardizovaný rozměr filmového rámu byl ustanoven americkou Akademií filmového umění a věd (The Academy of Motion Picture Arts and Science). Původní formát filmového rámu byl 1 1/3krát širší, než byla jeho výška (1 : 1,33); později se normalizoval poměr výšky k šířce na 1 : 1,85.

frekvence frequency V narativním filmu: aspekt manipulace s časem. Označuje počet opakování konkrétní události *fabule* v *syžetu*. Viz též *pořádek, trvání*.

funkce function Úloha nebo účel jakéhokoli prvku v rámci filmové formy.

hloubka pole depth of field Vzdálenost mezi nejbližším a nejvzdálenějším plánem před *objektivem* kamery, v níž bude vše ostré. Například hloubka pole od dvou do pěti metrů znamená, že všechno blíže než dva metry a dále než pět metrů bude rozostřené.

hloubka pole malá shallow focus Omezená *hloubka pole*, kdy je ostrý pouze jeden plán, opak *hloubky pole velké*.

hloubka pole velká deep focus Užití takového *objektivu* kamery a osvětlování, které umožňují zachovat ostré objekty jak v blízkých, tak i ve vzdálených plánech.

ideologie ideology Relativně soudržný soubor hodnot, přesvědčení nebo myšlenek, sdílený nějakou společenskou skupinou. Často je považován za přirozenou a nevyvratitelnou pravdu.

intermediát digitální digital intermediate Filmový pás, který je vyvolán a okénko po okénku naskenován, čímž se

vytvoří digitální kopie *sekvence* nebo celého filmu. Digitální kopie se upravuje na počítači a poté se opět okénko po okénku zaznamená zpět na negativní film, který bude použit na výrobu kopií k promítání v kinech.

interpretace interpretation Divákova aktivita, při níž analyzuje implicitní a symptomatické významy naznačené ve filmu. Viz též *význam*.

jetí (záběr) take Při tvorbě filmu jde o záběr vytvořený nepřerušným chodem kamery. Jeden záběr v hotovém filmu může být vybrán z několika jetí téže akce.

jízda tracking shot Pohyblivé rámování; kamera se při jízdě pohybuje *prostorem* dopředu, dozadu nebo do strany. Viz též *panoráma, švenk vertikální, záběr z jeřábu*.

kamera ruční handheld camera Užití kameramanaova těla jako opory kamery, přičemž kameraman ji buď drží rukou, nebo používá opěrku.

kontrast contrast Rozdíl mezi nejjasnějšími a nejtmavšími místy v rámu.

linearita (přímočarost) linearity Jasně motivovaná série příčin a následků ve vyprávění, která se vyvíjí bez významných odboček, zdržení nebo nepodstatných akcí.

maska mask Neprůhledná clona umístěná v kameře nebo kopírce, která mění tvar snímaného obrazu a blokuje část obsahu rámu, jež zůstává v jedné barvě. Masky na plátně jsou většinou černé, mohou být však také bílé nebo jinak barevné.

maska putující matte shot Druh *trikového záběru*, v němž jsou rozdílné oblasti obrazu (obvykle herci a prostředí) nasnímány zvlášť a zkombinovány v laboratoři.

maskování masking Pásky černé látky, které při projekci rámuji projekční plátno. Maskování může být přizpůsobováno *formátu* filmu, který má být promítán.

materiál filmový (surovina) film stock Pás materiálu, na němž je zachycena řada statických fotografií. Je tvořen čirou podložkou, která je z jedné strany pokryta světlocitlivou emulzí.

mix (mixáž, míchání zvuku) mixing Smíchání dvou nebo více zvukových stop jejich přepisem do jedné zvukové stopy.

mizanscéna mise-en-scene Všechny prvky umístěné před kamerou, které mají být natočeny: prostředí, rekvizity, osvětlování, kostýmy, masky a figury.

monochromatické barevné provedení monochromatic color design Barevné ladění filmu zdůrazňující omezenou škálu odstínů jedné barvy.

montáž montage 1. Synonymum pro *stříhovou skladbu*. 2. Přístup ke stříhu, který rozvinuli sovětská filmaři ve dvacátých letech 20. století. Sovětská montáž klade důraz na dynamické, často diskontinuální vztahy mezi záběry.

Klade vedle sebe různé obrazy, a tak vytváří myšlenky, které nenaznačuje žádný ze záběrů sám o sobě. Viz též *montáž intelektuální, skladba střihová diskontinuální*.

montáž intelektuální *intellectual montage* Série vedle sebe seřazených obrazů, jejichž spojení vytváří abstraktní myšlenku, kterou ani jeden z obrazů sám o sobě nenaznačuje.

motiv *motif* Důležitý prvek ve filmu, který se opakuje.

motivace *motivation* Ospravedlnění přítomnosti nějakého prvku ve filmu. Může to být odvolání se na divákovu znalost reálného světa, k žánrovým konvencím, narativní kauzalitě nebo stylistickému vzorci patrnému ve filmu.

můstek zvukový *sound bridge* 1. Na začátku scény krátce zazní zvuk z předchozí scény, než je slyšet zvuk, který k této scéně náleží. 2. Na konci scény je již slyšet zvuk ze scény následující, která se záhy objeví.

narace *narration* Proces, pomocí něž *syžet* sděluje nebo zatajuje informace o *fabuli*. Narace může být více či méně omezená na vědění postavy a může do větší či menší hloubky přibližovat její vnímání a myšlenky.

návaznost akce *match on action* Kontinuální střih, který spojuje dva různé *záběry* téže akce v tomtéž momentě, takže to vypadá, že pokračuje bez přerušení.

návaznost kompoziční *graphic match* Dva po sobě jdoucí *záběry* jsou spojeny tak, aby vykazovaly značnou podobnost mezi svými kompozičními prvky, jako je barva nebo tvar.

návaznost pohledu *eyeline match* Střih podřízený pravidlu *osy akce*, přičemž první *záběr* ukáže postavu hledící jedním směrem mimo obraz a druhý ukáže to, co osoba vidí. Pokud se osoba dívá doleva, následující *záběr* by měl naznačovat, že tato osoba je vpravo mimo obraz.

objektiv (čočky) *lens* Tvarovaný kus průhledného materiálu (obvykle skla) s jednou nebo oběma zaoblenými stranami tak, aby zachytil a soustředil paprsky světla. Většina kamer i promítacích strojů je opatřena sérií čoček v kovové tubě, z nichž se skládá objektiv.

objektiv normální *normal lens* Objektiv, který ukazuje objekty bez zásadního zvýraznění či redukce hloubky plánu scény. Při natáčení na 35mm film je ohnisková délka normálního objektivu 35 až 50 mm. Viz též *objektiv širokoúhlý, teleobjektiv*.

objektiv širokoúhlý *wide-angle lens* Objektiv s krátkou *ohniskovou vzdáleností*, který ovlivňuje perspektivu scény deformací přímků na okrajích rámu a zvětšením vzdáleností mezi předními a zadními plány. Při filmování na 35mm formát má širokoúhlý objektiv 35 mm nebo méně. Viz též *objektiv normální, teleobjektiv*.

ohnisko *focus* Vyjadřuje míru sbíhavosti světelných paprsků vycházejících z jedné části objektu. Ty se skrže

různé části *objektivu* sbíhají do téhož bodu na *filmovém okénku*, kde vytvářejí ostré obrysy a zřetelné textury.

okénko filmové (rám) *frame* Jednotlivý obraz na filmovém pásu. Když je série obrazů promítána na plátno v rychlém sledu, divák vidí iluzorní pohyb.

osa akce *axis of action* V *kontinuální střihové skladbě* jde o pomyslnou linii, která prochází z jedné strany na druhou „skrz“ hlavní herce a určuje prostorové vztahy všech prvků ve scéně napravo nebo nalevo od ní. Kamera by neměla osu akce překročit a tyto prostorové vztahy obrátit. Viz též *pravidlo osy*.

osvětlení ostré *hard lighting* Osvětlování vytvářející jasně vymezené stíny.

osvětlení rozptýlené *soft lighting* Osvětlování, jež se vyhýbá výrazně ohraničeným světlým a tmavým oblastem, spíše mezi nimi vytváří postupný přechod.

osvětlení tříbodové *three-point lighting* Obvyklý způsob osvětlování, při němž je scéna osvětlena ze tří směrů: zpoza objektů (*zadní světlo*), z jednoho jasného zdroje (*hlavní světlo*) a z méně jasného zdroje (*doplňkové světlo*), které vyrovnává hlavní světlo.

osvětlování high-key *high-key lighting* Osvětlování, které vytváří poměrně slabý kontrast mezi světlými a tmavými oblastmi obrazu. Stíny nejsou zřetelné a jsou prosvětlené *doplňkovým světlem*.

osvětlování low-key *low-key lighting* Osvětlování, které vytváří výrazný kontrast mezi světlými a tmavými oblastmi obrazu, s hlubokými stíny a slabým *doplňkovým světlem*.

panoráma *pan* Pohyb kamery, při němž se kamera otáčí zprava doleva, nebo naopak. Výsledkem v obraze je horizontální snímání *prostoru*.

perspektiva vzdušná *aerial perspective* Naznačení hloubky filmového obrazu tím, že se objekty v dálce zobrazí méně zřetelně než objekty v popředí.

perspektiva zvuková *sound perspective* Dojem umístění zvuku v prostoru vyvolaný hlasitostí, barvou, výškou a při vícekanálovém reprodukčním systému stereofonní informací.

pixilace *pixillation* Druh animace, při němž se zdá, že se trojrozměrné objekty, často lidé, trhavě pohybují. Vzniká pomocí pookénkového snímání.

podsvícení (dolní světlo) *underlighting* Osvětlování postav nebo předmětů ze spodu.

pohled čelní (frontální) *frontality* Při inscenování jde o umístění figur čelem k divákům.

polocelek *medium shot* Velikost rámování (záběru), při níž je měřítko zobrazovaného objektu střední. Postava zabírá od pasu nahoru vyplní většinu obrazu.

polodetail *medium close-up* Velikost rámování (záběru), při níž je měřítko zobrazovaného objektu dosti velké. Postava zabírá od prsou nahoru zaplňuje většinu obrazu.

pořádek *order* V narativním filmu: aspekt manipulace s časem; označuje pořadí, v jakém jsou události *fabule* (které jsou vždy v chronologickém pořádku) prezentovány v *syžetu*. Viz též *frekvence, trvání*.

postsynchron *postsynchronization* Proces, při němž je zvuk připojen k obrazům až poté, co byly natočeny a sestříhány. Může zahrnovat jak *dabing* hlasů, tak přidání diegetické hudby nebo ruchů. Tento postup je opakem *kontaktního zvuku*.

postup *technique* Jakýkoli aspekt filmového média, který se dá během tvorby filmu zvolit a využít.

práce kamery / vyvolávání filmu *cinematography* Obecný pojem pro veškeré zacházení s filmovým pásem jak v kameře během natáčení, tak v laboratoři při vyvolávání.

pravidlo osy 180° *system* V případě *kontinuální střihové skladby* má kamera zůstat na jedné straně akce tak, aby byly mezi dvěma po sobě následujícími záběry zajištěny neměnné prostorové vztahy mezi předměty. Viz též *osa akce, skladba střihová kontinuální, uspořádání scény prostorové*.

produkce (výroba) *production* Jedno ze tří odvětví filmového průmyslu, proces výroby filmu. Viz též *distribuce, uvádění*.

projekce přední *front projection* Trikový proces, při němž to, co se má objevit v pozadí *záběru*, je promítáno zepředu na plátno. Společně s pozadím jsou natáčeny i figury v popředí umístěné před plátnem. Opakem přední projekce je *projekce zadní*.

projekce zadní *rear projection* Postup kombinující akci v popředí s dříve natočenou akcí v pozadí. Popředí je natočeno ve studiu před plátnem, na nějž je ze zadu promítán obraz. Tento postup je opakem *projekce přední*.

prolínáčka *dissolve* Přechod mezi dvěma *záběry*, během něhož první obraz postupně mizí, zatímco se postupně objevuje druhý. Na okamžik se tyto dva obrazy překrývají ve *vícenásobné expozici*.

prostor *space* Každý film ukazuje přinejmenším dvojrozměrný prostor, plochou kompozici obrazu. Ve filmech, které zobrazují rozpoznatelné objekty, postavy a místa, je prezentován i trojrozměrný prostor. V každém momentě může být trojrozměrný prostor buď přímo zobrazován jako prostor viditelný v obraze, nebo naznačen jako *mimoobrazový prostor*. V narativním filmu můžeme také rozlišovat mezi prostorem *fabule*, což jsou místa v rámci celku příběhu (ať jsou ukázána, nebo ne), a prostorem *syžetu*, což jsou místa viditelná a slyšitelně prezentovaná v jednotlivých *scénách* filmu.

prostor hluboký *deep space* Uspořádání prvků *mizanscény* tak, aby mezi plánem nejbližší ke kameře a plánem od ní nejvzdálenějším byla výrazná vzdálenost. Zaostřený přitom může být jakýkoli z těchto plánů, případně všechny z nich. Viz též *prostor mělký*.

prostor mělký *shallow space* Způsob inscenování akce v relativně malé hloubce, opak *prostoru hlubokého*.

prostor mimoobrazový *offscreen space* Šest oblastí, které nejsou vidět v obraze, ale i tak jsou součástí prostoru scény; jde o prostor vedle rámu, nad a pod ním, za pozadím a za kamerou. Viz též *prostor*.

předsádka anamorfotická *anamorphic lens* Objektiv pro natáčení širokoúhlých filmů s využitím běžného *klasického formátu filmového okénka*. Objektiv kamery s anamorfotickou předsádkou široký obraz při snímání stlačí do velikosti běžného *filmového okénka* a promítací stroj s anamorfotickou předsádkou jej pak roztáhne na velikost širokoúhlého plátna.

překrývání *overlap* Naznačení hloubky filmového obrazu tím, že se bližší objekty umístí částečně před objekty vzdálenější.

překrývání dialogu *dialogue overlap* Postup užívaný při střihu *scény*, kdy je část dialogu z předchozího *záběru* slyšet i v *záběru* následujícím, který ukazuje jinou postavu nebo jiný prvek scény.

přeostření *racking focus* Posunutí zaostřené oblasti v průběhu trvání *záběru* z jednoho plánu do druhého; výsledkem v obraze se také říká přeostření.

přerámování *reframing* Užití krátkých *panorám* nebo *vertikálních švenků* či jiných pohybů kamery k udržení pohybujících se postav či předmětů v obraze nebo v centru rámu.

rám pohyblivý *mobile frame* Zdání pohybu kamery na plátně způsobené *transfokací* či některým ze *zvláštních efektů* nebo skutečná změna rámování ve vztahu k právě snímanému materiálu. Viz též *jízda, panoráma, švenk vertikální, záběr z jeřábu*.

rámování *framing* Využití okrajů filmového rámu k výběru a uspořádání toho, co má být viditelné v obraze.

rámování nakloněné *canted framing* Pohled, při němž rám není rovnoběžný s horizontem, ale jeho pravá nebo levá strana je níže než ta druhá, takže objekty na scéně vypadají nahnuté.

rotoskop *rotoscope* Přístroj, který promítá záznam živé akce okénko po okénku na kreslicí desku, aby animátor mohl obkreslit figury. Cílem je dosáhnout realističtějšího pohybu v kresleném filmu.

roztmívačka *fade-in* Černý obraz se postupně s tím, jak se zjevuje *záběr*, projasňuje.

rychlost poměrná rate Při natáčení: počet okének exponovaných za vteřinu; při projekci: počet okének promítaných na plátno za vteřinu. Pokud jsou obě tyto rychlosti stejné, pak se rychlost akce jeví normální, pokud se liší, dochází tím k jejímu zpomalení nebo zrychlení. Standardní rychlost u zvukového filmu je 24 okének.

rytmus rhythm Vnímatelná rychlost a pravidelnost zvuků, série záběrů a pohybů v záběrech. Rytmičké faktory zahrnují metrum (neboli pulzaci), důraz (čili přízvukně a nepřízvukně doby) a tempo (neboli rychlost).

řízení pohybu motion control Počítačová metoda umožňující plánování a opakování pohybů kamery v miniatu-
rách, modelech a během *trikových záběrů*.

scéna scene Část narativního filmu, která se odehrává ve stejném čase a *prostoru* nebo ukazuje prostřednictvím *příčného střihu* dvě či více současně probíhajících akcí.

segmentace segmentation Rozčlenění filmu do jednotlivých částí, které je užitečné pro jeho analýzu.

sekvence sequence Termín běžně užívaný pro středně dlouhou část filmu obsahující jednu ukončenou akci. V narativním filmu je to často ekvivalent *scény*.

sekvence montážní montage sequence Část filmu, která shrnuje určité téma nebo zhustí nějaký časový úsek do několika symbolických či příznačných obrazů. K jejich spojování jsou často užívány *expozice vícenásobné, prolí-
načky, stíračky, roztmívačky a zatmívačky*.

skladba střihová (střih, montáž) editing
1. Výběr a spojování *záběrů* nasnímaných kamerou během natáčení. 2. V hotovém filmu soubor *postupů*, který řídí vztahy mezi *záběry*.

skladba střihová diskontinuální discontinuity editing
Všechny alternativní způsoby spojení záběrů s využitím *postupů*, které neodpovídají pravidlům *kontinuální střihové skladby*. Patří mezi ně nevhodná spojení časových a prostorových vztahů, narušení *osy akce* a soustředění se na kompoziční vztahy. Viz též *montáž intelektuální, návaznost kompoziční, střih eliptický, střih poskočný, střih s přesahem, vsuvka nediegetická*.

skladba střihová kontinuální continuity editing
Systém střihové skladby, který zachovává kontinuální a zřetelnou narativní akci ve filmu. Kontinuální střih spoléhá na odpovídající si prostorové uspořádání scény, postavení osob i objektů a časové vztahy mezi záběry. K specifickým postupům kontinuálního střihu viz *návaznost akce, návaznost pohledu, osa akce, střih na detailnější rámování, střih příčný, uspořádání scény prostorové, záběr/protizáběr, záběr ustavující, záběr znovuustavující*.

soudržnost unity Určuje, do jaké míry spolu jednotlivé části filmu souvisejí a nakolik motivují všechny prvky obsažené ve filmu.

sound over Jakýkoli zvuk, který není prezentován jako přímo slyšitelný v prostoru a čase obrazů na plátně. Zahrnuje *interní diegetické zvuky, nediegetické zvuky a nesimultánní zvuky*.

stíračka wipe Přejít mezi dvěma *záběry*, při němž napříč obrazem prochází linie, která postupně „maže“ první záběr a nahrazuje ho dalším.

storyboard Užívá se při plánování filmové výroby; připomíná komiks, protože je tvořen kresbami jednotlivých *záběrů* nebo jejich částí, s vysvětlujícími popiskami pod každou z nich.

strh whip Mimořádně rychlý pohyb kamery ze strany na stranu, který způsobí krátké rozmazání obrazu do nezřetelných horizontálních linií. Často jsou dva strhy spojeny nepostřehnutelným střihem, který vytváří rafinovaný přechod mezi scénami.

střih cut 1. Při tvorbě filmu spojení dvou filmových pásů dohromady slepkou. 2. V hotovém filmu náhlá změna jednoho *rámování* v jiné. Viz též *střih poskočný*.

střih eliptický elliptical editing Střih, jenž vypustí části události, což způsobí *elipsu* v trvání *syžetu*.

střih na detailnější rámování (nástřih) cut-in Náhlý přechod ze vzdáleného *rámování* k detailnějšímu pohledu na některou část téhož prostoru.

střih podvodný cheat cut Druh střihu při *kontinuální střihové skladbě*, který zachovává souvislost času mezi dvěma záběry, ale narušuje pozice postav nebo objektů.

střih poskočný jump cut *Eliptický střih*, který působí jako přerušování jediného *záběru*. Buď se zdá, že se náhle pohnuly postavy na konstantním pozadí, nebo že se najednou proměnilo pozadí, zatímco postavy zůstaly na místě. Viz též *elipsa*.

střih příčný crosscutting Střihový skladebný postup střídající *záběry* ze dvou nebo více dějových linií, které se odehrávají na různých místech, většinou souběžně. Mezi příčný střih patří křížový střih a paralelní montáž.

střih s přesahem overlapping editing *Střihy*, které opakují části akce nebo akcí celou, a tak prodlužují její *trvání* na plátně.

styl style Systematické a charakteristické užívání filmových *postupů* typické pro jeden film nebo skupinu filmů (například tvorba režiséra nebo filmového hnutí).

světlo boční (postranní, stranové, laterální) side lighting
Světlo přicházející z jedné strany postavy nebo objektu. Využívá se obvykle k docílení dojmu objemnosti, k zdůraznění vlastností povrchu nebo k osvětlení oblastí zastíněných vlivem světla z jiného zdroje.

světlo doplňkové fill light Osvětlení vycházející z méně intenzivního zdroje, než je *hlavní světlo*; používá se k zjemnění hlubokých stínů na scéně. Viz též *osvětlení tříbodové*.

světlo hlavní key light V tříbodovém systému osvětlení nejintenzivnější zdroj světla dopadajícího na natáčený prostor. Viz též *osvětlení tříbodové, světlo doplňkové, světlo zadní*.

světlo horní top lighting Světlo vycházející ze zdroje umístěného nad osobou nebo předmětem. Většinou slouží k zdůraznění horní části postavy či předmětu nebo k jejich zřetelnějšímu oddělení od pozadí.

světlo přední (čelní, frontální) frontal lighting Osvětlení z místa vedle kamery.

světlo zadní (protisvětlo) backlighting Osvětlení zaměřené na osoby na scéně z opačné strany, než je umístěna kamera, většinou kolem nich vytváří tenký světelný obrys.

syžet plot V narativním filmu: všechny události, které jsou přímo uvedeny, včetně jejich kauzálních vztahů, chronologického *pořádku, trvání, frekvence* a místního určení. Oproti *syžetu* je *fabule* pouze konstrukt v divákově mysli: zahrnuje všechny události v rámci vyprávění (i ty, které nejsou přímo uvedeny *syžetem*). Viz též *čas projekce, elipsa, fabule, frekvence, pořádek, trvání*.

šířka (formát) gauge Šířka filmového pásu měřená v milimetrech.

ševk vertikální tilt Pohyb kamery, při němž se kamera umístěná na nehybném podstavci otáčí nahoru a dolů, čímž se vytváří pohyblivé *rámování*, které snímá prostor vertikálně.

teleobjektiv telephoto lens *Objektiv* s velkou *ohniskovou vzdáleností*, který působí na perspektivu scény zvětšením vzdálených plánů a jejich zdánlivým přiblížením k plánům v popředí. Při natáčení na 35mm formát je teleobjektiv nejméně 75 mm dlouhý. Viz též *objektiv normální, objektiv širokoúhlý*.

transfokátor (transfokace) zoom lens *Objektiv* s proměnlivou *ohniskovou vzdáleností*, která může být během *záběru* změněna. Posun k dlouhoohniskovému rozsahu (nájezd transfokací) přibližuje obraz a zplošťuje jeho plány, což vyvolává dojem zvětšeného prostoru scény, zatímco posun k širokoúhlému rozsahu (odjezd transfokací) způsobuje opak: vzdaluje obraz a jednotlivé plány od sebe zdánlivě odděluje. Viz též *objektiv širokoúhlý, teleobjektiv*.

trvání duration V narativním filmu: aspekt manipulace s časem. Zahrnuje jak časový úsek prezentovaný *syžetem*, tak i předpokládaný časový úsek, který proběhne ve *fabuli*. Viz též *frekvence, pořádek*.

tyč mikrofonová (tágo, bidlo) boom Tyč, na kterou lze zavěsit mikrofon. Dá se s ním pak pohybovat nad právě filmovanou scénou podle toho, jak se akce přesouvá.

typáž typage Inscenační postup sovětského montážního filmu. Vzhled herců a jejich chování odpovídají představě o určité sociální nebo jiné skupině.

úhel rámování (rakurs) angle of framing Pozice rámu vzhledem k zobrazovanému objektu: nad ním – směruje dolů (nahled), horizontální – na stejné úrovni (přímý pohled), pod ním – vzhlíží nahoru (podhled).

uspořádání scény prostorové screen direction Prostorové vztahy na scéně, zavedené *ustavujícím záběrem* a určité pozicí postav a objektů v rámu, směry pohybů a pohledů postav. *Kontinuální střihová skladba* se pokouší udržet konzistentní uspořádání scény mezi záběry. Viz též *návaznost pohledu, osa akce a pravidlo osy*.

uvádění exhibition Jedno ze tří odvětví filmového průmyslu, proces předvedení hotového filmu divákům. Viz též *distribuce, produkce*.

uzavřenost closure Určuje, do jaké míry závěr narativního filmu odhaluje následky veškerých příčinných událostí a řeší (neboli „uzavírá“) všechny dějové linie.

variace variation V rámci filmové formy je variace návrat nějakého prvku s patrnými změnami.

velikost rámování (záběru) distance of framing Zdánlivá vzdálenost rámu od prvků *mizanscény*. Viz též *americký plán, celek, celek velký, detail, detail velký, polocelk, polodetail*.

velikost relativní size diminution Naznačení hloubky filmového obrazu tím, že se objekty, které jsou vzdálenější, ukáží jako menší než objekty v popředí.

vozik kamerový (jízda) dolly Kamerový vozík na kolečkách, který se používá pro *jízdy*.

vsuvka nediegetická nondiegetic insert Záběr nebo série záběrů vložené do *sekvence*, jež ukazují objekty, které jsou prezentovány jako existující mimo svět příběhu.

výška rámování height of framing Vzdálenost kamery od země, bez ohledu na *úhel rámování*.

význam meaning 1. *Referenční význam*: Narážka na jednotlivé znalosti ze světa mimo filmovou *fabuli*, o nichž se předpokládá, že je divák rozezná. 2. *Explicitní význam*: Zřetelně prezentovaný smysl uvedený většinou slovně a často na začátku nebo na konci filmu. 3. *Implicitní význam*: Nevyjádřený smysl, který divák objeví až při analýze nebo reflexi filmu. 4. *Symptomatický význam*: Smysl, jež film prozrazuje, často nezáměrně na základě svých historických a společenských souvislostí.

vzdálenost ohnisková focal length Vzdálenost od středu objektivu k bodu, v němž se světelné paprsky setkávají v zaostření. Určuje perspektivní vztahy prostoru reprezentovaného na plochem plátně. Viz též *objektiv normální, objektiv širokoúhlý, teleobjektiv*.

záběr shot 1. Během natáčení jeden nepřerušovaný běh kamery, který má exponovat souvislou řadu *filmových okének*. Známy také jako *jeté*. 2. V hotovém filmu jeden nepřerušovaný obraz se statickým nebo pohyblivým rámováním.

záběr dlouhý long take Záběr, který trvá neobvykle dlouhou dobu, než je vystřídán dalším záběrem.

záběr hlediskový point-of-view (POV) shot Záběr snímáný kamerou umístěnou zhruba ve výši očí postavy, který ukazuje přibližně totéž, co vidí postava. Většinou mu předchází nebo po něm následuje záběr na dívající se postavu.

záběr sledovací following shot Záběr, jehož rámování se mění tak, aby pohybující se postava neustále zůstávala v obraze.

záběr trikový process shot Jakýkoli záběr vyžadující opětovné nasnímání, aby bylo možné sloučit dva nebo více obrazů do jednoho, případně vytvořit zvláštní efekt (trik). Viz též *efekty zvláštní (triky), maska putující, projekce přední, projekce zadní*.

záběr ustavující establishing shot Záběr většinou využívaný vzdálenější *rámování*, který ukazuje, jaké prostorové vztahy panují na scéně mezi důležitými postavami, předměty a prostředím.

záběr z jeřábu crane shot Záběr, v němž je změny *rámování* dosaženo pomocí toho, že nad objektem je umístěna kamera, která se pohybuje vzduchem nahoru, dolů nebo do stran.

záběr znovuustavující reestablishing shot Návrat k pohledu na celý *prostor* po sérii detailnějších záběrů následujících po *ustavujícím záběru*.

záběr/protizáběr (pohled/protipohled) shot/reverse shot Dva nebo více záběrů sestřihaných dohromady, ve kterých se střídají postavy, obvykle při rozhovoru. Při *kontinuální střihové skladbě* se postavy v jednom *rámování* dívají doleva a v druhém doprava. Běžně se při *záběru/protizáběru* využívá *rámování* přes rameno.

záběr-sekvence plan-séquence Termín pro *scénu*, která je natočena v jediném záběru, většinou jde o *dlouhý záběr*.

zatmívačka fade-out Záběr postupně mizí, až zcela zčerná. Příležitostně se zatmívačka rozjasní do čistě bílé (vyšisování) nebo do barvy.

zvuk asynchronní asynchronous sound Zvuk, jenž časově neodpovídá pohybům objevujícím se v obraze, například promluva není sjednocena s pohyby rtů.

zvuk diegetický diegetic sound Jakýkoli hlas, hudební pasáž nebo ruch, jejichž zdroj pochází ze světa filmového příběhu. Viz též *zvuk nediegetický*.

zvuk externí diegetický external diegetic sound Zvuk, který je prezentován jako přicházející z hmotného zdroje uvnitř prostoru příběhu a o kterém předpokládáme, že ho slyší také postavy v dané scéně. Viz též *zvuk interní diegetický*.

zvuk interní diegetický internal diegetic sound Zvuk, který je prezentován jako přicházející z myslí postavy nacházející se v prostoru příběhu. Předpokládáme, že zatímco tato postava a my zvuk slyšíme, ostatní postavy ho neslyší. Viz též *zvuk externí diegetický*.

zvuk kontaktní direct sound Hudba, ruchy a řeč zaznamenané v okamžiku natáčení, opak *postsynchronu*.

zvuk mimoobrazový offscreen sound Simultánní zvuk ze zdroje, který sice nevidíme v obraze, ale předpokládáme, že se přesto vyskytuje v prostoru scény.

zvuk nediegetický nondiegetic sound Zvuk, který je prezentován jako vycházející ze zdroje mimo svět filmového příběhu, například náladová hudba nebo komentář vypravěče.

zvuk nesimultánní nonsimultaneous sound Diegetický zvuk, jehož zdroj se vyskytuje dříve nebo později než obrazy, které doprovází.

zvuk simultánní simultaneous sound Diegetický zvuk, který je prezentován jako vyskytující se v tomtéž čase *fabule* jako obrazy, které ho doprovázejí.

zvuk synchronní synchronous sound Zvuk, který je časově sladěn s pohyby odehrávajícími se v obrazech, třeba když promluva odpovídá pohybům rtů.

žánry genres Různé typy filmů, které diváci a filmoví tvůrci rozpoznávají podle jejich zaběhnutých narativních konvencí. Mezi běžné žánry patří muzikály, gangsterky nebo sci-fi filmy.

Rejstřík

Při tvorbě rejstříku jsme vycházeli z jeho anglické předlohy, proto zůstává pouze výběrový, přičemž zahrnuje kapitoly 1 až 12. Rejstřík obsahuje české názvy filmů, v případě filmů avantgardních a experimentálních názvy původní (k tomu blíže viz Poznámky překladatelů), jména osob, kromě těch, jež jsou pouze součástí názvů filmů nebo označují filmové postavy. Výjimku tvoří několik postav animovaných

„co kdyby“ vyprávění, 120

„vyrob si sám“ produkce (DIY), 52, 56, 78

„Wilhelmův výkřik“, 353

...a co dál, *doktore?*, 618

16mm (film), 32, 33

2001: *Vesmírná odysea*, 236, 323, 425

23rd *Psalm Branch*, 54

2K oozlišení, 36–37, 52

300: *Bitva u Thermopyl*, 427

35mm (film), 32, 33

formáty, 247

srovnání s HD, 34–37

36. *komnata Shaolinu*, 624

3D, 34, 63, 66, 199–201, 397, 451

42. *ulice*, 204, 205, 299, 330, 440, 441, 610

451 *stupňů Fahrenheita*, 343, 617

4K rozlišení, 36–37

50x a stále poprvé, 433

70mm (film), 32, 33

8½, 50, 125, 130, 166, 169, 378

zvukový můstek, 378

8. *míle*, 344, 442

A

A co dále, Balthazare, 191

A Movie, 300, 301, 328, 357, 364, 472, 485–492, 558

hudební doprovod, 485, 486, 488, 489, 490

jako asociativní forma, 485–491, 491

očekávání, 486, 488, 490

opakování/variace, 490, 492

střih, 487, 487, 488

symbolika, 488, 489

vliv symfonické básně *Římské pinie*, 485, 486, 489

vzorce, 485, 492

A Study in Choreography for Camera, 471

Absolvent, 232

abstraktní forma, 292, 471. Viz též experimentální filmy,

experimentální filmy, 471–482

kritika, 475

Mechanický balet jako příklad, 476–483

témata v abstraktní formě, 474–476

ACE (American Cinema Editors), 46

Ace Ventura: Zvířecí detektiv, 426

AD. Viz první asistent režie

Adamovo žebro, 206, 207

Adams, Randall, 552–559, 577

filmů. Mezi další položky rejstříku patří jména některých institucí či společností, ale především hlavní pojmy, s nimiž autoři knihy při svém výkladu pracují. Číselné údaje vyznačené *kurzivou* odkazují na popisky pod obrázky, **tučně** označené údaje na stránky textu, kde je daný pojem definován nebo přesněji vysvětlen. Červeně uvedené pojmy lze nalézt v Slovníku vybraných pojmů.

ADR. Viz postsynchron

Achbar, Mark. *Hledání konsenzu: Noam Chomsky a média*, 56

akční scény

automobilové havárie, 28

coverage, 44

Akeelah, 62

Akermanová, Chantal. *Jeanne Dielmanová, Obchodní nábřeží 23, 1080 Brusel*, 203, 204

Aleksandra, 356

Alenka v kreslené říši, seriál, 498

Alexander Veliký, 321, 427

Alexandr Něvský, 362, 393

Allen, Woody, 53, 91, 422

Annie Hallova, 619

Co dál, tygřice Lily?, 375, 376

Hana a její sestry, 138, 139, 189, 582, 619

herectví v jeho filmech, 187

Interiéry, 619

Láska a smrt, 432

Manhattan, 619

Match Point – Hra osudu, 59

Seber prachy a zmiz, 432

Spáček, 432

Tajemná vražda na Manhattanu, 432

Zelig, 125

Almendros, Nestor, 175

Almodóvar, Pedro, 132

Ženy na pokraji nervového zhroutení, 133

Altman, Robert, 57, 159

Dlouhé loučení, 619

Hráč, 39, 433

M*A*S*H, 618

McCabe a paní Millerová, 619

Nashville, 153, 525, 542, 619

Prostřihy, 542, 619

Svatba, 619

Tři ženy, 619

Zítřka nehrajeme!, 619

amatérské kamery, 34

Amélie z Montmartru, 175, 179

American Cinema Editors (ACE), profesní asociace, 46

americká noc, 226, 229

Americká noc, 24, 50, 255

Americké graffiti, 80, 220, 342, 354, 419, 525, 618

zvuková stopa, 354

Americký film, 451

americký plán, 252
Americký přítel, 378
Američan, 594
Amistad, 400
analýza
dokumentárních filmů, 548–559
forma eseje, 399–406, 572–577
Chungking Express, 542–547
Jednej správně, 524–529
Jeho dívka Pátek, 513–517
Král komedie, 578–581
Muž s kinoaparátem, 548–552
Na sever Severozápadní linkou, 518–524
Příběh z Tokia, 536–542
příprava na analýzu, 572–573
psaní analýzy, 399–406, 574–577
segmentace syžetu jako část analýzy, 523–524
Setkám se v St. Louis, 559–566, 561, 563, 565
Tenká modrá čára, 552–559
teze analýzy, 572–573
U konce s dechem, 530–436
uspořádání analýzy, 399–406, 574–577
výjimečné příklady k všimnutí, 574
Zuřící býk, 566–571
Andaluský pes, 509, 603–604
Andělská tvář, 73
Anderson, Paul Thomas. *Viz též Magnolie*
Hříšné noci, 260
Magnolie, 69, 81, 153, 372, 525, 542, 619
Andersová, Allison, 620
Angelopoulos, Theo. *Odyseův pohled*, 262, 263
Anger, Kenneth. *Scorpio Rising*, 88, 364, 472, 473, 485
Anglický pacient, 342, 356
Angličan, 623
Ani stín podezření, 402–406
filmový styl, 402–406
animatics, 40
anime, 496, 507–508
animovaný film, 56, 472
barva, 198
Fuji, 500–503
Industrial Light & Magic, 496
jako experimentální film, 500–503
jako muzikál, 442
Kačeří amok, 498–500
kresba, 493–494
loutkový film, 494
narativní forma, 498–500
omezená (částecná) animace, 493
osvětlování, 178–179
Pixar, 180, 496, 507, 510
pixilace, 496
plastelína, 494
plná animace, 493
plošková (papírková) animace, 494
pohyblivé rámování, 262, 263
pookénková animace, 182, 183, 238, 494, 496, 551
ultrafány, 493–494
versus filmy s živými objekty, 493

vliv CGI, 496
Walt Disney, 498
Warner Bros., 498–500
Annaud, Jean-Jacques. *Medvěd*, 191
Annie Hallová, 619
Anthony Adverse, 140, 610
Antonioni, Michelangelo
Dobrodružství, 138, 190, 192–194, 196, 198, 204, 206, 208
Kronika jedné lásky, 614
mizanscéna, 190–192
Výkřik, 194, 195
Zatmění, 126
Apokalypsa, 45, 49, 342, 372, 375
Apollo 13, 452
Araki Gregg. *Konec se blíží*, 622
art director, 40
Asfaltová džungle, 172, 173, 174, 429
asistent stavby, 46
asistent střihu, 44
asistent vrchního osvětlovače, asistent vedoucího kamerové techniky, 46
asistenti produkce (PAs), 42
asociativní forma
A Movie jako příklad, 485–491
experimentální film, 482, 484–491
Koyaanisqatsi, 482, 484–485
symbolika, 482, 484, 488–489
vzorce, 485
associate producer, 38
Astaire, Fred, 87, 348, 360, 610
muzikály, 440–445
asynchronní zvuk, 375
Ať žije svoboda!, 299
Auta, 180, 181
auteuři
francouzská nová vlna, 614–617
režiséři, 57
automobilové havárie, 28
autorství a filmová produkce, 57
avantgardní film. *Viz experimentální filmy*
Až si vydechnu, 61
B
Babel, 351
Baillie, Bruce. *Mass for the Dakota Sioux*, 470
Bale, Christian, 381
Bamboozled, 36
Banderas, Antonio, 622
Barton Fink, 622
Baruchello, Gianfranco. *La Verifica incerta*, 473
barva
animovaný film, 198
barevné motivy v *Tenké modré čáře*, 558
emulze barevného filmu, 32
Hitchcock, 292
jako motiv, 204
monochromaticnost, 195
obrazový prostor a barevný kontrast, 194–196
omezené palety, 196
osvětlování, 178–180

prostředí, 164, 168
překrývání, 198–200
ruční kolorování, 224
barva zvuku (témbr), 350, 352
Bass, Saul. *Rada a souhlas*, 133
Batman, 60, 619
Batman začíná, 427
Bauer, Jevgenij. *Umírající labuť*, 195, 206
Bazin, André, 74, 162, 216, 218, 219, 270, 274, 286, 342, 392, 630
Beattie, Stuart, 25
Beebe, Dion, 26, 42
Beetlejuice, 439, 619
Begone, Dull Care, 199
Berge, François, 597
Berger, Christian, 37
Bergman, Ingmar. *Lesní jahody*, 225
Berkeley, Busby, 440
42. ulice, 204, 205, 299, 330, 440, 441, 610
Přehledka v záplavě světla, 299, 330
Slečinky, 330, 610
Zlatokopové roku 1933, 330, 610
Zlatokopové roku 1935, 330
Berlín, symfonie velkoměsta, 550
Bertolucci, Bernardo
Poslední tango v Paříži, 236, 237, 245
Strategie pavouka, 190, 191
Betty Boop, 493, 507
Bez střechy i bez zákona, 82, 235, 247
Bezstarostná jízda, 618
Běžin luh, 175, 177
Bílá loď, 611, 612
Bílý žár, 180, 183
Biograph, 590
Bird, Brad. *Úžasňákovi*, 493, 510
Bitva v bezové roklí, 318, 321
Blade Runner, 178, 430
Blanchettová, Cate, 48
Blank, Les. *Viz též Ženy s mezerou mezi zuby*
Česnek se vyrovná deseti matkám, 455
Ženy s mezerou mezi zuby, 454–462, 573, 575
Bláznivá střela: Z archivů policejního oddělení, 374
Bláznivý Petříček, 334, 337
Blinkety Blank, 494, 495
Blízká setkání třetího druhu, 234, 618
Block, Mitchell. *Nic než pravda*, 452
boční světlo, 174
Bogart, Humphrey, 57
Bogdanovich, Peter
...a co dál, doktore?, 618
o velikosti plátna, 71
Bojovnice z Pekingské opery, 624, 625
Bojovník s tyčí osmi trigramů, 624
Bonnie a Clyde, 536
Boorman, John, 303, 307
Borthwick, Dave. *Tajná Palečková dobrodružství*, 496
Bourneovo ultimátum, 428
Bouře nad Asii, 606, 608
Bouřlivá dvacátá léta, 328
Boyle, Danny. *Milionář z chatrče*, 52, 59, 89, 130, 131, 135

Brakhage, Stan
23rd Psalm Branch, 54
Dog Star Man, 54, 470
Mothlight, 494
pracovní postup, 54
Reflections on Black, 224, 227
The Riddle of Lumen, 55
Window Water Baby Moving, 54
Brando, Marlon, 159, 182, 452
Kmotr, herecký výkon, 187
Bratrance, 615
Bratřičku, kde jsi?, 432
Breer, Robert. *Viz též Fuji*
Fist Fight, 328, 331, 470
Fuji, 472, 493, 494, 500
Bresson, Robert, 38, 188, 221, 391, 587, 614
A co dále, Balthazare, 191
Čtyři noci jednoho snílka, 361
herectví, 188, 191
K smrti odsouzený uprchl, 18, 353
Kapsář, 173, 221, 256, 257
Lancelot od jezera, 203, 204, 289
Peníze, 164, 165, 168, 198, 200
Breton, André, 602, 604
Brooks, Mel
Dějiny světa: Část I, 432
Vesmírná tělesa, 432
Závrať, 432
Žhavá sedla, 371, 373, 432
Broughton, James. *Mother's day*, 473
Bugsy Malone, 425
Buiceová, Susan. *Čtyřoká monstra*, 56
Bullocková, Sandra, 173
Buñuel, Luis
Andaluský pes, 509, 603–604
Kráska dne, 130, 604
Nenápadný půvab buržoazie, 161, 604
Ten tajemný předmět touhy, 116
Zlatý věk, 509, 603
Burch, Noël, 219, 248, 582
Burns, Robert, 484
Burton, Tim
Batman, 60, 619
Beetlejuice, 439, 619
Ed Wood, 283
Mars útočil, 193
Mrtvá nevěsta Tima Burtona, 56
Ospalá díra, 619
Střihoruký Edward, 118
Ukradené Vánoce, 494, 497
Burt, Ben, 353, 354
Byl jsem lynčován, 254, 257, 316, 335
Byl lásky čas, 140, 329
Byli obětováni, 251
Bylo jednou zelené údolí, 350, 378
Byrne, David. *Tak to bylo*, 292, 293, 424
C
cabaretera, žánr, 423
Cabiriiny noci, 178, 181

Cameron, James, 64
Propast, 288, 496
Terminátor, 330, 619
Terminátor 2: Den zúčtování, 48, 81, 166, 217, 288, 619
Titanic, 52, 73, 619
Vetřelci, 113, 155, 190, 193, 196, 197, 293, 433-434, 435

Cameron, Paul, 25, 42

Campionová, Jane. *Portrét dámy*, 400

Cantor, Eddie, 442

Caouette, Jonathan. *Zatracený*, 38

Carax, Leo
Když chlapec potká dívku, 201, 235
Zlá krev, 178, 179

Carpenter, John
Halloween, 618
Přepadení 13. okrsku, 618, 330

Carrey, Jim, 182, 187, 425
Carrie, 439

Carroll, Noël, 93, 108, 154, 344, 445-446, 504, 582
Casablanca, 57, 225, 347
Casanova, 171, 178, 196, 200

Cavalcanti, Alberto. *Jen hodiny*, 550

celek, 252-254

centrální perspektiva, 200

Cesta do fantazie, 58
Cesta na Měsíc, 160, 161

CGI, 42, 48, 236, 238-241, 262, 287, 288, 426, 496, 504, 506-508, 510
Jackson, Peter, 36, 62, 81, 240, 241, 447
Pán prstenů: Dvě věže, 240, 241
Pán prstenů: Návrat krále, 61, 240, 241
Pán prstenů: Společenstvo prstenu, 240, 241

Cimino, Michael. *Lovec jelenů*, 568

cinéma vérité, 260, 451, 452

Cissé, Souleymane
Světlo, 247
Vlár, 166, 169

Civilizace, 593

Clair, René, 392, 628
Ať žije svoboda!, 299
Mezihra, 257
Milion, 125, 299, 330, 363

Clarke, Arthur C., 39

click track, 49

Co dál, tygřice Lily?, 375-376

Coenové, Ethan a Joel, 52, 98. *Viz též Potíže s Arizonou*
Barton Fink, 622
Bratříčku, kde jsi?, 432
Fargo, 98, 429, 430
filmový styl, 622
Muž, který nebyl, 431
Potíže s Arizonou, 98, 358, 621, 622
Tahle země není pro starý, 364
Záskok, 99, 183
Zbytečná krutost, 98, 431

Cohn, Norman, 54, 55

Collateral, 18, 25-29, 36, 37, 42, 51, 74, 85, 89, 220, 287, 428
hudební doprovod, 28, 29

osvětlování, 26-29
použití HD techniky, 36
práce kamery, 26
scénář, 25
střih, 28
umělecké volby při natáčení filmu, 25-29
vodítka, 85

Comingoreová, Dorothy, 43

Conner, Bruce, 506. *Viz též A Movie*
A Movie, 300, 301, 328, 357, 364, 471, 472, 485-492, 558
Cosmic Ray, 328
Report, 304, 328

Coolidgeová, Martha, 620

Coppola, Francis Ford, 392, 619. *Viz též Rozhovor; Kmotr*
Apokalypsa, 45, 49, 342, 372, 375
Dracula, 162, 165, 228, 439, 620
Dravé ryby, 178, 239, 620
filmový styl, 620
Kmotr, 155, 187, 220, 302, 303, 322, 342, 356, 357, 390, 424, 427, 452, 618
Kmotr II, 618
Kmotr III, 171
práce s rychlostí pohybu, 228
Rozhovor, 232, 233, 380, 619
Tucker: Člověk a jeho sen, 620

Coppolová, Sophia. *Ztraceno v překladu*, 347

Cosmic Ray, 328

Cotten, Joseph, 403

Coutard, Raoul, 287, 530, 533, 535

coverage, 43-44

Craig, Stuart, 167

Crash, 619

Critical Mass, 471

Cronenberg, David, 52
Dějiny násilí, 430, 431, 582
Moucha, 172, 173, 620
Mrazení, 620
Mrtvá zóna, 620, 621
Příliš dokonalá podoba, 382
Východní přísliby, 582

Crowe, Cameron. *Jerry Maguire*, 184, 185, 320, 323

Cruise, Tom, 25, 27, 220

Crumb, 451

Crumley, Arin. *Čtyřoká monstra*, 56

Cukor, George, 609
Adamovo žebro, 206, 207

Curtis, Adam. *Moc nočních můr aneb Vzestup politiky strachu*, 56

Curtis, Tony, 231

Curtiz, Michael. *Útok lehké kavalerie*, 201

cvičitel zvířat, 42

Č

Čaroděj ze země Oz, 86, 88-94, 96, 97, 100-106, 109, 110, 112, 125, 138, 182, 282, 352, 442, 447, 564, 619
explicitní význam, 92, 93
hodnocení, 95, 96
implicitní význam, 93, 94
konvence, 89, 90

motivace, 97, 100
motivy, 100, 102
narrativní forma, 86
očekávání, 88
pocity, 91
referenční význam, 92, 93
segmentace syžetu, 103-105
soudržnost/nesoudržnost, 105, 106
symptomatický význam, 94, 95
vývoj filmové formy, 103-105
vzorec záhady, 103

čas vyprávění, 118-123
frekvence, 123
Jeho dívka Pátek, 515
mizanscéna, 204-208
narrativní forma, 111
Návrat do budoucnosti, 121
Občan Kane, 119, 143-146
pohyblivé rámování, 266
pořádek, 118, 119
Příběh z Tokia, 536-538
Pulp Fiction: Historiky z podsvětí, 119
střih, 300-304
trvání, 119, 123
Zakázané ovoce, 120
zvuk, 375-380

čas. *Viz čas vyprávění*
časoběrné natáčení (metoda), 228
časová diskontinuita, 330-336
časová kontinuita, 322-328
Maltézský sokol, 322
montážní sekvence, 323

časovač, 47
jeho umělecké volby, 47

časové elipsy, 322

časové vztahy: frekvence, 123, 300-304, 322
časové vztahy: pořádek, 118, 119, 300-304, 322
časové vztahy: trvání, 119, 123, 300-304, 322

Čelisti, 80, 117, 126, 234, 264, 328, 348, 439, 618, 620
montážní sekvence, 328
zvuk, 348

Čerkasov, Nikolaj, 170, 188, 189

Černá Máry, 589

Černočerná tma, 432

Česnek se vyrovná deseti matkám, 455

Číňanka, 43, 174, 177, 198, 200, 335

Činžák v Trubné ulici, 607

Čtyři noci jednoho snílka, 361

Čtyřoká monstra, 56

D

da Vinci, Leonardo, 24

dabing, 48. *Viz též postsynchron*

Dalí, Salvador, 603

Damned If You Don't, 470

Dannyho partáci, 429

Dannyho partáci 2, 429

Dannyho partáci 3, 429

Darmošlapové, 614

Dashová, Julie, 622

Dassin, Jules. *Obnažené město*, 135, 548

David, Arvind Ethan, 71

Davies, Terence. *Vzdálené hlasy, klidné životy*, 119

Davisová, Bette, 175

Dcera prokletého lesa, 610

de Chirico, Giorgio, 603-604

De Mille, Cecil B. *Podvod*, 173, 593-595, 600

De Niro, Robert, 566, 568, 569

de Noailles, Charles (vikomt), 604

De Palma, Brian, 234, 620
Carrie, 439
filmový styl, 620
Mission: Impossible, 619
Neúplatní, 76, 235
Oblečen na zabíjení, 618
Ohňostrojná marnost, 260
Posedlost, 618
Sestry, 248
Výstřel, 50

De Sica, Vittorio, 612, 614
Děti ulice, 612
Umberto D., 614
Zloději kol, 194, 195, 612-615

Debussy, Claude, 358

Decla, 597

dějiny filmu, 587-627
od jedné kamery k více kamerám, 43, 44
střih, 45
umění versus zábava, 23, 24
začátky, 23, 24

Dějiny násilí, 430, 431, 582

Dějiny světa: Část I, 432

dějová linie
Chungking Express, 542, 546
Jeho dívka Pátek, 514, 515
Na sever Severozápadní linkou, 518, 520, 522

dělený obraz, 248, 249

Delerue, Georges, 358

Demme, Jonathan
Mlčení jehňátek, 81, 118, 159, 289, 364, 377, 400, 401, 403, 424, 447
o hudebním doprovodu, 359
Rachel se vdává, 375

Den hněvu, 202, 203, 204, 206, 406, 452, 582

Den noc den noc, 135

denní práce na videu, 44, 45

denní práce, 44, 45

Derenová, Maya, 78, 108, 506, 510, 602
A Study in Choreography for Camera, 471
diskontinuální střih, 336-340
Odpolední osídla, 54, 55, 108
rámování, 254
trvání, 123

Desátá symfonie, 600

Deset dní, které otřásl svět, 89, 123, 138, 254, 255, 304, 330, 336-340, 398, 400, 552, 606

detail, 252-254

Detektiv, 73

Děti ulice, 612

devocionální filmy, žánr, 423

Dezertér, 608

DI. *Viz digitální intermediát*, 48

Diagonální symfonie, 597
dialog
    Dokonalý trik a matoucí dialog, 383
    Jeho dívka Pátek, rytmus dialogu, 360, 391
    Hawks o dialogu, 515
    Setkáme se v St. Louis, 564
    zvuk, 353
dialogový háček, 383
dialogue coach, 41
Dickson, W. K. L., 588, 589
    vývoj kamer, 242, 243
diegetický vypravěč, 135–136
diegetický zvuk
    externí, 370
    interní, 370
    Jackie Brownová, 366–369
    Občan Kane, 412
    Přepadení, 365
    Tahle země není pro starý, 364
    versus nediegetický zvuk, 363, 364, 370–372
    zdroj v obraze/zdroj mimo obraz, 370
    zvuková perspektiva, 372, 374
diegeze, 113
Dietrichová, Marlene, 174, 175, 176, 350
digitální efekty, 166
digitální intermediát (DI), 48–49
digitální korekce barev, 48, 224, 241, 287
digitální média, 34–37
digitální projekce, 31, 64
direct-cinema dokument, 451
diskontinuální střih, 294
    časový, 330–336
    Deset dní, které otřásly světem, 336–340
    prostorový, 330–336
    Řeka, 465, 466
    U konce s dechem, 332–333
Disney, Walt, 111, 360, 442, 493, 496, 498, 501, 507, 508
distribuce. Viz filmová distribuce
distribuční kopie, 50
Dívka z údolí, 620
Dívka ze Západu, 432
Divoká banda, 435
Divoký a zmatený, 594
Divotvůrkyně, 174, 177
DIY filmový festival, 67
DIY. Viz „vyrob si sám“ produkce
Dlouhé loučení, 619
dlouhé záběry, 274
    Dotek zla, 278, 280–281
    Jancsó, Miklós, 276
    Jediný syn, 274, 275
    Jednej správně, 527, 528
    My Hustler, 272, 278
    pohyblivé rámování, 278–281
    Provaz, 98, 276, 278
    Ruská archa, 277, 278
    Sestry z Gionu, 278, 279
    Slon, 276, 277
    Spielberg, Steven o využití dlouhých záběrů,
    278
Dobrá země, 610

Dobré ráno, 330, 331, 401
    filmový styl, 330, 331, 401
Dobrodružství, 138, 190, 192–194, 196, 198, 204, 206, 208
    frontalita, 206–208
    mizanscéna, 190–193
Dobrodružství prince Achmeda, 495
Dobrodružství Sherlocka Holmese, 610
Dobytelé ztracené archy, 42, 116, 125, 298, 353
    vlastnosti postavy, 116
dodatečné záběry, 46
Dog Star Man, 54, 470
Dogma, 622
Dokonalý trik, 380–389, 392, 398, 406, 407, 577
    dialogový háček, 383
    fabule, 380–382
    flashbacky, 382
    hudební doprovod, 382, 383
    matoucí dialog, 383
    mimoobrazový/obrazový zvuk, 387
    narace, 384–387
    zvuk v úvodu, 387–389
    zvukové efekty, 383, 384
    zvukové motivy, 387–389
Doktor Živago, 618
dokumentární film
    analýza, 548–559
    cinéma vérité, 451, 452
    definice, 449, 450
    direct-cinema, 451
    filmový portrét, 451
    kategorická forma, 453–455
    přírodovědný, 451
    psaní scénáře, 449
    rétorická forma, 462–464
    rozhovor, 450, 451
    Řeka, 464–470
    srovnání s fikčními filmy, 452, 453
    stříhový, 450
    syntetický, 452
    typy dokumentárního filmu, 450–452
    Ženy s mezerou mezi zuby, 454–462
Don Juan, 608
Donnie Darko, 68, 122
Doom, 432
Dopis třem manželkám, 182
Dopis ze Sibíře, 348, 349, 366, 391
doplňkové světlo, 174
Dopolední strašidlo, 597
Doručovací služba slečny Kiki, 508
Dotek zla, 177, 266, 278, 280, 281, 285, 294, 295, 406,
    408
    dlouhé záběry, 278, 280, 281
    stříh, 294, 295, 406, 408
doznívání zrakového vjemu, 30
Dracula (1931), 438
Dracula (1992), 162, 165, 228, 439, 620
    rychlost pohybu, 228
Dragnet, 71
Dragon Inn, 623
Dravé ryby, 178, 239, 620
Dreyer, Carl Theodor, 139, 275

Den hněvu, 202, 203, 204, 206, 406, 452, 582
Slovo, 259
Utrpení Panny orleánské, 170, 171, 199, 252,
    254, 255, 256, 257, 300, 616, 617
druhý asistent režie, 41
druhý štáb, 45
Dryburgh, Stuart, 400
Duch, 139
Duch krásné dívky, 624
Dulacová, Germaine, 600, 601, 603
    Škeble a kněz, 603
Duna, 370
duplikační kopie, 49
duplikátní negativ, 49
Dva vremena u jednom prostoru, 472
Dvanáct rozhněvaných mužů, 108, 123
DVD (digital video discs)
    bonusy, 68
    filmové skládky rozšířené díky DVD, 122
    letterbox, 70
    pirátství, 60, 61
    zisky, 65–67
Dvě nebo tři věci, které o ní vím, 372
Dvočata Falls z *Idaha*, 50
Dvoji obvinění, 427, 428

E
E.T. – Mimozemšťan, 436
Eastman, George, 588
Eat, 88, 289, 470
Ed Wood, 283
Edison, Thomas A., 244, 284, 588–592
Eggeling, Viking, 597
Eiga-zuke, 470
Ejchuchul, 427, 442
Ejzenštejn, Sergej, 138, 139, 219, 244, 323, 342, 344,
    347, 391, 393, 458, 552, 605, 606, 608
    Alexandr Něvský, 362, 393
    Běžin luh, 175, 177
    Deset dní, které otřásly světem, 89, 123, 138,
    254, 255, 304, 330, 336–340, 398, 400, 552,
    606
    Generální linie, 336
    Ivan Hrozný, 162, 165, 166, 169, 170, 171, 174,
    178, 181, 188, 189, 258, 260, 261, 350, 351,
    Křižník Potěmkin, 138, 224, 289, 336, 606
    o střihu, 605
    Stávka, 138, 189, 304, 305, 334, 336, 338, 606
    vliv, 604, 605
El Dorado, 601
El Mariachi, 52, 345, 622
elektronické press kity, 43
eliptický střih, 302
    Příběh z Tokia, 538–540
emoce. Viz pocity
Empire, 289
Empire II, 54–55
emulze. Viz filmová emulze
Erice, Victor, 178, 179
Everest, 451
Exodus, 124, 125

experimentální filmy, 470
    abstraktní, 472–476
    animovaný film jako experimentální film,
    500–503
    asociativní, 482, 484–491
    důvody pro natáčení, 470
    found footage, 472, 485, 505
    Fuji, 500–503
    hudební klipy, 472
explicitní význam, 92, 93
    Muž s kinoaparát, 550, 551
    Tenká modrá čára, 554
exploatační filmová produkce, 52
expoze
    filtry, 226
    kamera, manipulace, 224, 226
expoze (úvod), 124, 125
expresionismus, 596–599
externí diegetický zvuk, 370

F
fabule, 113–114
    Dokonalý trik, 380–382
    Chungking Express, 542, 543, 546
    Občan Kane, 141
    Setkáme se v St. Louis, 560
    U konce s dechem, 530, 532, 534
    v narativní formě, 113, 114
    versus syžet, 113, 114
    Zuřící býk, 568
Fahrenheit 9/11, 451
Fairbanks, Douglas, 593–596, 600, 605
Falešná hra s králem Rogerem, 238, 239, 282, 498, 506,
    619
    triková práce s maskou, 238, 239
fantasy s přemístěním, 427
Fantom opery, 438
Fargo, 98, 429, 430
Farrowová, Mia, 189
Fassbinder, Rainer Werner, 132
Faust, 598
fekální komedie, 424
Fellini, Federico. Viz též 8 ½
    8 ½, 50, 125, 130, 166, 169, 378
    Cabiriiny noci, 178, 181
    Casanova, 171, 178, 196, 200
    Darmošlapové, 614
    o osvětlování, 175
Feuillade, Louis, *Upříti*, 162, 165
film noir, 106, 178, 226, 530, 532–534, 556, 557, 575,
    599, 602, 626
Film o ženě, která..., 471
filmová distribuce, 57
    internet, 66–68
    Majors/Minors, 59
    postupná distribuce, 60
    pro ostatní trhy, 65–67
    široká distribuce, 60
    umělecké důsledky, 68–73
    vliv na filmový styl, 68–71
    využití webových stránek, 67

filmová emulze
barva, 32
seškrabání, 31, 32
filmová forma, **83**. Viz též narativní forma
funkce filmové formy, 85–87
hodnocení, 95, 96
jako systém, 85, 86
konvence, 89–90
motivy, 100, 102
očekávání, 87–89
pocity, 90–92
principy, 96–106
soudržnost/nesoudržnost, 105, 106
společenská ideologie, 95
variace, 102
versus obsah, 86, 87
vývoj ve filmové formě, 103–105
význam, 92–96
vzorce, 86, 87
zvuk, 357–359
filmová hnutí. Viz klasický hollywoodský film; francouzský
impresionistický film; francouzská nová vlna;
francouzský surrealistický film; německý
expresionistický film; hongkongský film;
Nový Hollywood; sovětská montážní škola;
surrealistický film
filmová produkce
autorství, 57
 fáze, 38–50
financování, 39
kompromisy, 50, 51
mody produkce, 51–57
období natáčení, 40–45
pójmy a profese, 46, 47
postprodukce, 44–50
předprodukce, 38–40
psaní scénáře, 38, 39
umělecké důsledky, 56, 57
filmové festivaly
dějiny, 64–65
festivalové uvádění, 64, 65
filmové materiály, 223–226
filmové skládky, 122
filmové subžánry, 424
fantasy s přemístěním, 427
fekální komedie, 424
film o loupeži, 429
magické komedie, 427
subžánry hororových filmů, 438, 439
filmové umění, 587–627
filmový architekt, 40
filmový marketing
merchandising, 62, 63, 68, 153
vzájemná marketingová podpora, 62
Záhada Blair Witch, 62
filmový pás, 30–34
filmový portrét, 451
filmový styl, **25, 397**
Ani stín podezření, 402–406
Coenové, Joel a Ethan, 622
Coppola, Francis Ford, 620

De Palma, Brian, 620
Dobré ráno, 330, 331, 401
filmaři, 397–398
Frigo, oběť krevní msty, 208, 210–214
charakteristické postupy, 399, 400, 406
Jednej správně, 527, 528
Kabinet doktora Caligariho, 597–599
Král komedie, 578–581
Maltézský sokol, 400, 406
Mechanický balet, 476
Mlčení jehňátek, 400, 401, 403
Můj strýček z Ameriky, 397
Občan Kane, 407–417
organizační struktura, 399
Příběh z Tokia, 536, 537
Řeka, 466
Scorsese, Martin, 620
Setkáme se v St. Louis, 559, 562, 564
Tenká modrá čára, 554
U konce s dechem, 533–536
Velká iluze, 401
vliv filmové distribuce/filmového uvádění,
68–71
vliv televize, 70, 72, 73
význam, 406
vzorce, 400, 401, 406
vztah diváka ke stylu, 398
Ženy s mezerou mezi zuby, 454–462
filmový žánr. Viz též western
analyzování, 425, 426
cabaretera, 423
cykly, 427
definice, 423, 424
dějiny, 426–433
devocionální filmy, 423
Heimatfilm, 423
horory, 52, 60, 118, 172, 173, 178, 348,
422–425, 427, 430, 432, 436–440, 442, 446,
447, 451, 566, 569, 598, 599, 602, 610, 620
Chungking Express a změny v žánru, 546
ikonografie, 425
konvence, 425, 426
kriminální thriller, 428–431
míšení, 427
muzikály, 87, 89, 114, 115, 139, 140, 216, 221,
246, 266, 283, 299, 330, 352, 360, 371, 372,
375, 394, 422–427, 432, 433, 440–444, 446,
447, 564, 610, 618
mytologické filmy, 423
reflexivní chápání žánru, 433, 434
společenské funkce, 433, 434
subžánr, 424
technika, 423, 433, 438
western, 97, 160, 246, 256, 264, 265, 307, 395,
422–427, 432, 438, 440, 442, 445–447, 593,
594, 596, 618, 625
filmy bílých telefonů, 611, 612
filmy o loupeži, 429
filtry, 226
financování filmové produkce, 39
Fincher, David

Klub rváčů, 76, 623
Podivuhodný případ Benjamina Buttona, 48
Sedm, 132, 178, 251, 429
Úkryt, 428, 429
Zodiak, 82, 288, 364
Fisherová, Carrie, 189
Fist Fight, 328, 331, 470
Fitzhamon, Lewin. *Pes zachránce*, 592, 593
Flákači, 622
flashbacky
Dokonalý trik, 382
Hirošima, má láska, 302, 303
Občan Kane, 144, 145, 147, 149–150
střih, 302, 303
Tenká modrá čára, 553
tradice, 145
Zuřící býk, 567–568
flashforward
Kmotr, 302, 303
střih, 302, 303
zvuk, 377, 378
Flirtování s katastrofou, 623
Folman, Ari, *Valčík s Bašírem*, 493, 495
Fonda, Henry, 186
Fong Sai-Yuk, 300, 301
Fong, Allen, 624
Ford, John, 57, 285. Viz též *Přepadení*
Bylo jednou zelené údolí, 350, 378
Měla žlutou stužku, 159, 361
Mladý Lincoln, 196, 199
Můj miláček Klementina, 435
Před puškami cowboyů, 435, 436, 437
Přepadení, 90, 318, 321, 365, 370–372, 538,
582
Stopaři, 229, 436, 437, 446
Tichý muž, 136
western, 434–436
forma. Viz filmová forma
formát
anamorfotický, **246**
klasický, 244
pro 35mm film, 245
širokoúhlý, 244, 246
Forrest Gump, 619
Fosterová, Jodie, 259, 291
fotograf, 47
fotografie z natáčení, 79
found footage film, 472, 485, 505
Fox Film Corporation, 592
Foxy, Jamie, 25, 220
Frampton, Hollis, 482
Critical Mass, 471
Lemon, 172
Zorns Lemma, 89, 582
francouzská nová vlna, 614–617. Viz též *U konce s dechem*;
Nikdo mě nemá rád; Godard, Jean-Luc; Truffaut,
François
nejednoznačnost, 616
práce s kamerou, 615
francouzský impresionistický film, 299, 330, 593,
598–604, 606, 628

francouzský surrealistický film, 602–604
Frankenstein, 438, 439, 610
Frankův film, 494, 495
Friedkin, William, *Vymítač ďábla*, 132, 425, 436, 439, 618
Friedrichová, Su. *Damned If You Don't*, 470
Frigo, oběť krevní msty, 208–214, 234, 258, 397, 398, 406,
594
filmový styl, 406
herectví, 211
inscenování, 210
kompozice do hloubky prostoru, 211, 214
kostýmy, 210
mizanscéna, 212–214
motivy, 212–214
narace, 210
narativní forma, 594, 595
osvětlování, 210, 211
prostředí, 208, 210
rámování, 258
syžet, 210
vzorce putování, 214
frontalita, 206–208
Dobrodružství, 190–193
Rebel bez příčiny, 206, 208, 209
Fuji, 472, 493, 494, 500
experimentální a animovaný film, 500–503
rotoscoping, 501
full frame, formát (plné okénko), 70
Fuller, Samuel, 284, 615
Nahý polibek, 263, 285
G
Galapágy 3D, 451
Galeta, Ivan. *Dva vremena u jednom prostoru*, 472
Gallardo, Carlos, 52
Gance, Abel, 299, 600
Desátá symfonie, 600
Kolo života, 248, 249, 330, 600, 601, 603
Napoleon, 243, 244, 286, 602
Peníze, 602, 603
Žaluji, 285–286
Gaudreault, André, 591
Gauneři, 127, 353, 622
Gehr, Ernie, *Serene Velocity*, 232–234
Generální linie, 336
Geography of the Body, 470, 471
Gladiátor, 44, 427
Glass, Philip, 552, 555
Glen, John, 305
Go, 120
Godard, Jean-Luc. Viz též *U konce s dechem*
Bláznivý Petříček, 334, 337
Číňanka, 43, 174, 177, 198, 200, 335
Detektiv, 75
Dvě nebo tři věci, které o ní vlm, 372
jako kritik, 614
Karabiniéři, 223, 225, 583, 616
Pohrdání, 287, 378, 617
U konce s dechem, 89, 188, 191, 332, 333, 431,
513, 519, 530–536, 571, 575, 576, 583, 615,
616

Vášeň, 177, 617
Zdravas, Maria, 617
Golden Harvest, 623
Goldfinger, 132, 135
Goldman, William, 85
Gondry, Michel, 472
Goofy, 493
Goslingová, Maureen, 455
graphic artist, 40
Greenaway, Peter
Prosperovy knihy, 248, 249
The Falls, 472
Umělcova smlouva, 196, 197, 200
greenery man, 46
Griffith, David Wark, 342, 343, 587, 591, 592, 596, 605
Bitva v bezové roklí, 318, 321
Intolerance, 162, 163, 248, 249, 266, 299, 300, 592–593, 605
Mušketyři ze špinavé uličky, 250, 251
Odvaha telegrafistky, 631
Venkov proti městu, 594
Zrození národa, 87, 92, 127, 128, 166, 169, 289, 592
Grooms, Red. Tappy Toes, 472, 473
Gyllenhaal, Jake, 182
Gymnopédies, 358
H
Halloween, 618
Hamilton, Guy. Goldfinger, 132, 135
Hamlet, 370
Hana a její sestry, 138, 139, 189, 582, 619
Haneke, Michael. Utajený, 37, 118, 130, 334, 335
Hanson, Curtis. Viz též L.A. – přísně tajné
8. míle, 344, 442
L.A. – přísně tajné, 117, 324, 325–327, 429
Hark, Tsui, 624, 625
Harlan, 54, 55, 78, 505
Harris, David, 552–558
Harrisová, Leslie. Prostě jen další holka v metru, 53, 620
Hart, William S., 160, 434, 593, 600
Úzká cesta, 594
Hartley, Hal
Prostí lidé, 234, 235
Vzájemná důvěra, 621, 622
Hawks, Howard, 285, 317, 391, 615. Viz též Jeho dívka
Pátek
Hluboký spánek, 57, 127, 128, 130, 135, 136, 139, 159
Jeho dívka Pátek, 138, 140, 149, 166, 169, 231, 255, 264, 265, 360, 365, 391, 513–518, 524, 536, 537, 542, 572, 573, 575, 583
Leopardí žena, 133, 314, 315, 316, 618
o dialogu, 515
o rámování, 255
Rio Bravo, 618
Zjizvená tvář, 328
Haynes, Todd. Safe, 350
HD. Viz kamery s vysokým rozlišením
Headová, Edith, 57

Heckerlingová, Amy, 620
Kdopak to mluví, 620
Zlaté časy na Ridgemont High, 620
Heimatfilm, žánr, 423
Hepworth, Cecil, 590, 592
herecké obsazení, 41. Viz též herectví
herectví
filmy Roberta Bressona, 188, 191
filmy Woodyho Allena, 187
Frigo, oběť krevní msty, 208, 210–214
masky a líčení, 170, 171, 172, 173
mizanscéna, 180–190
motivace, 187, 188
osvětlování, 178
postupy práce s kamerou, 188–193
realismus, 182, 186
stylizace, 182, 186
typáž, 187, 189, 606, 608
typecasting, 187
výraz tváře, 188–190
Zuřící býk, 568–569
zvířata, 190
herectví zvířat, 190
Herrmann, Bernard, 350, 393, 418, 518
Herzog, Werner. Lekce temnoty, 256, 257
hierarchie vědění v naraci, 127–135
high-key, osvětlování, 174, 178
Hill, Walter, 87
Hindle, Will. Letní pastorála, 266
Hirošima, má láska, 130, 302, 303
flashbacky, 302, 303
Hirsch, Paul, 301
Hitchcock, Alfred, 128, 130, 132, 299, 330, 422, 596, 602, 615, 616. Viz též Ptáci; Na sever Severozápadní linkou; Ani stín podezření
Ani stín podezření, 402–406
barva, 292
Hrůza na jevišti, 518
Mladý a nezkušený, 264
Muž, který věděl příliš mnoho, 116, 117, 582
Na sever Severozápadní linkou, 17, 71, 80, 90, 113, 114, 116, 119, 124–130, 136, 139, 149, 210, 254, 255, 363, 424, 428, 513, 518–524, 536, 537, 542, 572–574, 576, 583
o omezené naraci, 128, 129
Okno do dvora, 98, 318, 319, 334, 366, 408, 428
Pochybná žena, 518
Provaz, 98, 276, 278
Psycho, 77, 129, 266, 268, 267, 350, 424, 430, 438, 518, 618
Ptáci, 41, 256, 290–292, 294, 296–299, 302, 304, 308, 316, 406, 408
Rodinné spiknutí, 430
Třicet devět stupňů, 362, 428
Vertigo, 77, 237, 264
hlasitost, 350
hlavní světlo, 174
hlavní záběr, 43
Hledá se Čan, 620
Hledání konsenzu: Noam Chomsky a média, 56

hlediskové záběry, 254
Na sever Severozápadní linkou, 519, 521, 522, 523, 524
narace, 256
pohyblivé rámování, 260
Zuřící býk, 570
hloubka pole, 234–236
Hluboký spánek, 57, 127–128, 130, 135, 136, 139, 159
narace, 127, 128, 130, 135, 136, 139
omezená narace, 127, 128, 130, 135, 139
Hněv bohů, 224, 225
hnutí Kíno, 67, 80
hnutí. Viz filmová hnutí
Hodné holky, 615, 616
hodnocení filmové formy, 95, 96
hodnotící soud, 95, 96
Hodný, zlý a ošklivý, 87, 395, 419, 435, 446
Hoffman, Dustin, 194
Holičství, 432, 433
hollywoodský film. Viz klasický hollywoodský film
Holmová, Celeste, 182
Homér, 90
Hon na ponorku, 35, 48, 354–356, 361, 364, 372
překrývání dialogu, 354, 355
hongkongský film, 623–627
Hoop Dreams, 112, 125, 135, 451
paralelismus, 112
Hopper, Dennis. Bezstarostná jízda, 618
Hora Shu, 624
Horečka sobotní noci, 442, 447
horní světlo, 174
horory, 52, 60, 118, 172, 173, 178, 348, 422–425, 427, 430, 432, 436–440, 442, 446, 447, 451, 566, 569, 598, 599, 602, 610, 620
ikonografie, 436, 438, 439
nezávislé filmové produkce, 52
použití masek, 172, 173
studiová filmová produkce, 60
subžánry hororu, 438, 439
Horší to už nebude, 623
Hoří, 449, 450, 451
Hoří!, 592
Hou Hsiao-hsien, 275
Léto u dědy, 257
Město smutku, 206, 209
Šanghajské květiny, 71
House Party, 442, 620
Howard, James Newton, 28, 29
Howard, Ron
Apollo 13, 452
Rodičovství, 315
Šifra mistra Leonarda, 65, 82, 155, 220
Howitt, Peter. Srdcová sedma, 120–123, 427, 623
Hra v pyžamech, 442
Hráč, 39, 433
Hráčské doupě, 431
Hrozba společnosti, 427, 620
hrubý sestřih, 45
Hrůza na jevišti, 518
Hříšné noci, 260

Hu, King, 626
Dragon Inn, 623
Stateční, 245, 623
Hubený muž, 71
hudební doprovod
A Movie, 485, 486, 488–490
Collateral, 28, 29
Demme, Jonathan, 359
Dokonalý trik, 382–383
fabule, 114
Jules a Jim, motivy, 358, 359
Lynch, David, 355
Občan Kane, 414–416
Potíže s Arizonou, 358
Setkáme se v St. Louis, 562, 564
Tenká modrá čára, 555
hudební klipy, 61, 330, 472, 527
hudební skladatel, 49
Hudlin, Reginald, 620
Hughes, Albert, 620
Hughes, Allen, 620
Hui, Ann, 624
Huilletová, Danièle
Kronika Anny Magdaleny Bachové, 200, 201, 242, 243, 251, 283
Neusmíření aneb Tam, kde panuje násilí, pomáhá pouze násilí, 139
Humphrey, Hubert, 111, 126, 449
Hunter, Tim, Na břehu řeky, 377
Huston, John. Viz též Maltézský sokol
Asfaltová džungle, 172, 173, 174, 429
Maltézský sokol, 57, 254, 257, 291, 308–314, 316, 322, 400, 406, 530
Huttonová, Lauren, 458, 459
hvězdy, 41. Viz též herectví
Hvězdy na čepicích, 264, 266
CH
Chabrol, Claude
Bratrance, 615
Hodné holky, 615, 616
Ofélie, 616
Chaloupka strýčka Toma, 426
Chamtivost, 162, 163, 259
Chan, Jackie, 304, 305, 624
Police Story, 305, 322, 624
Chaplin filmovým hercem, 427
Chaplin, Charlie, 87, 258, 476, 477, 482, 596, 600
Chaplin filmovým hercem, 427
Moderní doba, 353
Světla velkoměsta, 184, 185, 186, 353
charakteristické postupy, 400
Che Guevara, 36
Che Guevara: partyzánská válka, 36
Cheh, Chang, 624, 625
chiaroscuro, 178, 593
Chlapci ze sousedství, 427, 620
choreograf, 42
Chow Yun Fat, 624, 626
Chungking Express, 89, 397, 431, 513, 542–547, 572, 575, 576, 583, 626

analýza, 542–547, 545, 547
dějová linie, 542, 546
motivy, 544, 546
narativní forma, 543
syžet typu „síť života“, 542
syžet/fabule, 542, 543; 546
změna v žánru, 546

Chuť makrel, 202–204, 330, 331
Chyť mě, když to dokážeš, 73, 132, 135
Chytilová, Věra. *O něčem jiném*, 112

I

Identita, 122
ideologie. Viz společenská ideologie
ikonografie
filmový žánr, 425
horory, 436, 438, 439
western, 434–436

Imax systém, 32, 33, 35, 63, 66, 288, 289, 451
implicitní význam, 93, 94
Muž s kinoaparátem, 550, 551
Tenká modrá čára, 556

impresionistický film, 299, 330, 593, 598–604, 606, 628
lňáritu, Alejandro González. *Babel*, 351
Ince, Thomas H., 593
Indiana Jones a Království křišťálové lebky, 354, 399
Industrial Light & Magic, 496, 620
Ingeborg Holmová, 289
inscenování
Frigo, oběť krevní msty, 210
mizanscéna, 180–190
Insider: Muž, který věděl příliš mnoho, 182, 228

internet
filmová distribuce, 68
neveřejné uvádění, 63

interní diegetický zvuk, 370
interpretace a význam, 93–95
Intolerance, 162, 163, 248, 249, 266, 299, 300, 592–593, 605
irisová clona, 248, 262
Iron Man, 45, 82, 288, 426, 427
Ital, 593
italský neorealismus, 611–614. Viz též Antonioni, Michelangelo; Fellini, Federico
Itami, Juzo. *Tampopo*, 164, 165, 168, 294, 295
Ivan Hrozný, 162, 165, 166, 169, 170, 171, 174, 178, 181, 188, 189, 258, 260, 261, 350, 351
kostýmy, 166, 169
Ivens, Joris, 449

J

Já a Ty a všichni ostatní, 53, 245, 619
Jackie Brownová, 366–369, 429, 430
diegetický zvuk, 366–369
mixáž zvuku, 368
zvuk v obraze/zvuk mimo obraz, 366, 368

Jackman, Hugh, 381
Jackson, Peter, 62, 81, 241, 447
CGI, 240, 241
King Kong, 41, 62, 81, 108, 287–288
Pán prstenů: Dvě věže, 17, 48, 62, 81, 217,

240–242, 287, 288, 344, 357, 394, 427, 447, 496
Pán prstenů: Návrat krále, 17, 48, 61, 62, 81, 217, 240, 242, 287, 288, 344, 357, 394, 427, 447, 496
Pán prstenů: Společenstvo prstenu, 17, 48, 62, 81, 217, 226, 227, 238–242, 287, 288, 344, 357, 394, 427, 447, 496
Překročit linii, 36

Jacobs, Ken
Little Stabs at Happiness, 470
Tom, Tom the Piper's Son, 229

Jacquot, Benoît, 235

Jancsó, Miklós
dlouhé záběry, 276
Hvězdy na čepicích, 264, 266

Jarman, Derek, 63, 472
Válečné requiem, 364

Jarmusch, Jim, 53
Mimo zákon, 620
Podivnější než ráj, 620, 621

Jazzový zpěvák, 440, 608
Jeanne Dielmanová, Obchodní nábřeží 23, 1080 Brusel, 203, 204

Jeden pokoj ve městě, 245
Jediný syn, dlouhé záběry, 274, 275
Jednej správně, 149, 304, 322, 513, 524–529, 572, 583, 620
analýza, 524–529
dlouhý záběr, 527, 528
filmový styl, 527, 528
konflikt, 526
motivy, 525
narativní forma, 525, 526
nejednoznačnost, 527
prostředí, 524, 525
stříh, 304
syžet, 524, 525
záběry/protizáběr, 527
zvuková stopa, 528

Jednoduchý plán, 429, 430
jednookénkové filmy, 328
Jednoruký šermíř, 624
Jeho dívka Pátek, 138, 140, 149, 166, 169, 231, 255, 264, 265, 360, 365, 391, 513–518, 524, 536, 537, 542, 572, 573, 575, 583
analýza, 513–517
čas vyprávění, 515
dějová linie, 514, 515
mizanscéna, 516
obrazový prostor, 516
pohyblivé rámování, 265, 516
překryvání dialogu, 516, 517, 517
příčina a následek, 513–515
rytmus dialogu, 360, 391
zvuk, 516

Jen hodiny, 550
Jen si to představ, 427
Jenkins, Henry, 69
Jennings, Humphrey. *Hoří*, 449–450, 451
Jentl, 432
Jerry Maguire, 184, 185, 320, 323
příčný stříh, 320

Jeřábi táhnou, 231
Jezebel, 175, 177, 248, 251, 264, 266, 316, 317
mimoobrazový prostor, 248, 250
podvodné stříhy, 316, 317

JFK, 453
Jih, 178, 179
Jih proti Severu, 87, 159, 619
Jim, Rio, 593, 600
jízdy, 46, 258, 260, 264–266, 268, 270, 275, 278, 286, 401, 568, 622
Velká iluze, 268–271

Jobs, Steve, 496
Jones, Chuck, 393, 507. Viz též *Kačeř amok*
Kačeř amok, 498–500
Žába za všechny peníze, 198, 199, 234
Jonze, Spike. *V kůži Johna Malkoviche*, 424, 623
Jsou rodiče lidé?, 594, 595
Jules a Jim, 132, 135, 136, 334, 358–360
motivy v hudebním doprovodu, 358, 359
Julien kluk-osel, 36, 262
Julyan, David, 382, 383, 392
Julyová, Miranda. *Já a Ty a všichni ostatní*, 53, 245, 619
Junebug, 53
Jurský park, 33, 40, 45, 81, 217, 288, 354, 356, 357, 496, 619, 621
mixáž zvuku, 356, 357
zvuk, 354, 356
zvukové efekty, 354

K

K smrti odsouzený uprchl, 18, 353
Kabinet doktora Caligariho, 139, 160, 161, 188, 191, 438, 597–599
filmový styl, 597, 598, 599
kačer Daffy, 182, 353, 493, 498–501
Kačeř amok, 498–500
mimoobrazový prostor, 500
narativní forma, 498–500
tok času, 499, 500

kadeřníci, 42
Kalatozov, Michail. *Jeřábi táhnou*, 231
kameraman. Viz též práce kamery
kamerová služba, 46
kamery s vysokým rozlišením (HD)
Collateral, 36
Panavision Genesis, 35
rozlišení, 36, 37
srovnání s 35mm, 34–37
úspora rozpočtu, 36
výhody, 36, 37

Kanály, 178, 179
Kapsář, 173, 221, 256, 257
Kar Leung, Lau, 624
Karabiniéři, 223, 225, 583, 616
práce kamery, 223–224, 225

Kasba, 226, 227
kaskadéři, 42
kategorická forma
dokumentární film, 453–462
Ženy s mezerou mezi zuby, 454–462

Katzenberg, Jeffrey, 64
Kazan, Elia. *Viva Zapatal*, 397

Kdo s koho, motivy, 166, 167
Kdopak to mluví, 620
Když chlapec potká dívku, 201, 235
Kean, 330
Keaton, Buster, 87, 90, 211, 591, 596. Viz též *Frigo, oběť krevní msty*
Frigo, oběť krevní msty, 208, 210–214

Keelerová, Ruby, 440
Kellová, Susan, 455
Kelly, Gene, 57, 266, 375, 441, 498
Kelly, Richard. *Donnie Darko*, 68, 122
Kennedy, John F., 111, 304, 377, 449, 453
Kershner Irvin. *Star Wars: Epizoda V – Impérium vrací úder*, 116, 618
Kchaj-ke, Čchen. *Zpívat si při chůzi*, 193, 194, 230
Kiarostamí, Abbás, 65
Pod olivovníky, 250, 251
Kidmanová, Nicole, 98, 108, 447
Kieślowski, Krzysztof
Náhoda, 121
Tři barvy: Červená, 397

Kill Bill, 237
Killer, 625
kinetoskop, 588, 589
King Kong, 41, 62, 81, 108, 287, 288
King, Stephen. *Vzpouza strojů*, 319
Kino-pravda, 605
Kirchberger, Michael, 347, 394
Kitano, Takeši. *Sonatina*, 135, 267
klapka, 43, 46
klasický formát, 244
klasický hollywoodský film. Viz též *Občan Kane*; *Setkáme se v St. Louis*; *Na sever Severozápadní linkou*, *Čaroděj ze země Oz*
narace, 139, 140
narativní forma, 138–140
osvětlování, 175–178
příčina a následek, 138
syžet, 138, 139
uzavřenost, 139
vývoj, 590–596, 608–611, 618–623
vývoj zvuku, 608–611
zadní projekce, 236–238, 413, 610

Klub rváčů, 76, 623
Klub šťastných žen, 620–622
Kluci nepláčou, 76
Kmotr, 155, 187, 220, 302, 303, 322, 342, 356, 357, 390, 424, 427, 452, 618
Brandův herecký výkon, 187
flashforwardy, 302
mixáž zvuku, 356, 357

Kmotr II, 618
Kmotr III, 171
Kočičí lidé (1942), 436, 438, 439
Kočičí lidé (1982), 439
koherence, 96
kolektivní produkce, 54
Kolo života, 248, 249, 330, 600, 601, 603
komparz, 41
komplexnost, 96

kompozice do hloubky prostoru, 200, 234
Frigo, oběť krevní msty, 211–214
Občan Kane, 410

kompozice v mělkém prostoru, 200

kompozice. *Viz též* obrazový prostor
hluboký prostor, **200**
Mamet, David, 195
mělký prostor, **200**
Občan Kane, 498–410
obrazový prostor, **194**
scénický prostor, **196**
vyváženost, 194–196

kompoziční návaznost, **292**
kompoziční vztahy, 292–297
Konec, 253
Konec se blíží, 622
konečný sestřih, 45
kontaktní kopírka, 31
kontinuální střihová skladba, **304**. *Viz též* diskontinuální
střih; pravidlo osy
časová diskontinuita jako alternativa, 330–336
časová kontinuita, 322–328
filmy Nového Hollywoodu, 620
finesy, 314–318
L.A. – přísně tajné, 324, 325–327
Leopardí žena, 314–316, 315
Maltézský sokol, 308
Mechanický balet, 478
možné kompoziční alternativy, 328–330
možné rytmické alternativy, 328–330
návaznost akce, 310, 311
návaznost pohledu, 308–310
nediegetické vsuvky, 332–334, 336
Ona to musí mít, 316
osa akce, 304, 306–308
podvodné střihy, 316, 317
prostorová diskontinuita jako alternativa,
330–336
prostorové uspořádání scény, 306–307
prostorové vztahy, 299, 300, 304–322
střih na hlediskový záběr, 316, 318
ustavující záběr, 308
vývoj raného filmu, 594
záběr/protizáběr, 308
znovuustavující záběr, 310

kontinuita, 41
kontrast, 223
obrazový prostor a barva, 194–196

konvence
Čaroděj ze země Oz, 89, 90
filmová forma, 89, 90, 98, 99
filmové žánry, 425, 426
muzikály, 440–444

koordinátor kaskadérů, 42
kopírka
kontaktní, 31
optická, 31
proces kopírování, 31
Koppleová, Barbara. *Harlan*, 54, 55, 78, 505
Korine, Harmony. *Julien kluk-osel*, 36, 262

kostýmy
Ivan Hrozný, 166, 169
Frigo, oběť krevní msty, 210, 212
mizanscéna, 166–168

Kouř, 620
Koyaanisqatsi, 228, 229, 231, 232, 482, 484, 485, 492,
509, 550
asociativní forma, 482, 484, 485

Král komedie, 578–581
analýza, 578–581
filmový styl, 578–581
nejednoznačnost, 580
střih, 578–580
zvuk, 578–581

Kráska a zvíře, 116
Kráska dne, 130, 604
kreslený film, 493, 494
kriminální thriller, 428–431. *Viz též* film noir
kritická frekvence splývání, 30
Kronika Anny Magdaleny Bachové, 200, 201, 242, 243,
251, 283
Kronika jedné lásky, 614
Krotitelé duchů, 245
Křížník Potěmkin, 138, 224, 289, 336, 606
Kubelka, Peter. *Schwechater*, 328
Kubrick, Stanley
2001: Vesmírná odysea, 236, 323, 425
Osvícení, 70, 98, 99, 108, 117, 260
Spalující touha, 50
vzorce, 98, 99
Zabíjení, 136, 534

Kulešov, Lev, 300, 310, 330, 342, 343, 604–606
Papřsek smrti, 330, 606
*Podivuhodná dobrodružství Mr. Westa v zemi
bolševiků*, 605, 606, 607

Kulešovův efekt, 300, 301, 316, 318, 345, 488, 604
Kurasová, Ellen, 36
Kurosawa, Akira, 284, 587. *Viz též* *Dobré ráno; Sedm
samurajů*
o zvuku, 347
Rašómon, 178, 180, 181
Rudovous, 232, 233
Sandžúró, 246, 247
Sedm samurajů, 180, 183, 291, 292, 293,
356–357, 364, 372, 432
Tělesná stráž, 432

Kwon-Taek, Im. *Příběh o Čchunghjang*, 246, 247

L

L.A. – přísně tajné, 117, 324, 325–327, 429
kontinuální střihová skladba, 324, 325–327
příčina a následek, 117

La Motta, Jake, 566, 571
La Région centrale, 289
La Verifica incerta, 473
Labyrint lží, 431
Lancelot od jezera, 203, 204, 289
Lang, Fritz, 598
Byl jsem lynčován, 254, 257, 316, 335
Metropolis, 598, 599
Nibelungové, 597, 598

Vrah mezi námi, 166, 320, 598, 599
Závěť doktora Mabuse, 598

Langeová, Jessica, 194
Lapis, 496, 497
Láska přes internet, 325, 433
Laura, 264
Lawrence z Arábie, 374, 446
Lean, David. *Lawrence z Arábie*, 374, 446
Ledger, Heath, 182
Lee, Bruce, 623, 624
Lee, Spike. *Viz též* *Jednej správně*
Bamboozled, 36
Jednej správně, 149, 304, 322, 513, 524–529,
572, 583, 620
Malcolm X, 452, 620
o vztazích mezi etniky, 527
Ona to musí mít, 76, 316, 317, 527, 620

Léger, Fernand, 485. *Viz též* *Mechanický balet*
Mechanický balet, 328, 470, 476–482, 484,
486, 500, 505, 506, 542

Lekce temnoty, 256–257
Lemon, 172
Leone, Sergio, 395, 419, 447
Hodný, zlý a ošklivý, 87, 395, 419, 435, 446
Pro hrst dolarů, 432
Pro pár dolarů navíc, 435, 437
Tenkrát v Americe, 50
western, 395, 432, 435

Leopardí žena, 133, 314, 315, 618
kontinuální střihová skladba, 314–316, 315

Lepší zítřek, 624, 625
Lepší zítřek 2, 625
LeRoy, Mervyn. *Anthony Adverse*, 140, 610
Lesní jahody, 225
Leštit tágo, 623
Letní pastorála, 266
Léto u dědy, 257
letterboxing, 70
Lewton, Val. *Kočí lidé*, 436, 438, 439
Lhář, lhář, 423, 424
Líbej mne až k smrti, 106
Lilo & Stitch, 442
line producer, 42
lineární perspektiva, 200, 202, 218
Linklater, Richard. *Škola ro(c)ku*, 442
Lištičky, 219, 611
Little Stabs at Happiness, 470
Loktevová, Julia. *Den noc den noc*, 135
Lola běží o život, 121, 122, 153, 623
Lola Montès, 268
Loni v Marienbadu, 139, 264, 334, 337, 582
Lorentz, Pare. *Řeka*, 135, 463, 464–470. *Viz též* *Řeka*
Lost Highway, 431
loutková animace, 494
Lovec jelenů, 568
low-key osvětlování, 178
Lubitsch, Ernst, 597, 628, 632. *Madame du Barry*, 597
Lucas, George, 48, 284, 496, 619
Americké graffiti, 80, 220, 342, 354, 419, 525,
618
Industrial Light & Magic, 496, 620

Star Wars, franšiza, 60, 62, 68, 180, 375, 424,
427, 620
Star Wars: Epizoda I – Skrytá hrozba, 64, 166,
217, 619
Star Wars: Epizoda II – Klony útočí, 36, 49
Star Wars: Epizoda III – Pomsta Sithů, 36, 40,
60
Star Wars: Epizoda IV – Nová naděje, 239, 347,
353, 618
THX 1138, 168, 170, 171, 196

Lumet, Sidney. *Selhání vyloučeno*, 186, 187
Lumière, Auguste, 160, 242, 243, 244, 284, 588–590, 616,
631
Pokropený kropič, 162, 163, 590
Příjezd vlaku, 242, 243, 589
Rodinná snídaně, 243, 244
vývoj kamer, 242, 243

Lumière, Louis, 56, 160, 162, 242, 243, 244, 284,
587–590, 616, 631
Pokropený kropič, 162, 163, 590
Příjezd vlaku, 242, 243, 589
Rodinná snídaně, 243, 244
vývoj kamer, 242, 243

Lye, Len. *Rainbow Dance*, 224, 225, 283
Lynch, David
Duna, 370
Lost Highway, 431
Mazačí hlava, 620
Modrý samet, 355, 431, 620
Mulholland Drive, 431
o hudebním doprovodu, 355
Příběh Alvina Straighta, 52, 256

M

Maas, Willard. *Geography of the Body*, 470, 471
Mackendrick, Alexander, 77, 206
Maclaine, Christopher. *Konec*, 253
Macleanová, Alison. *Nehoda*, 183
Madagaskar, 449
Madame du Barry, 597
magické komedie, 447
magnetické zvukové stopy, 32
Magnolie, 69, 81, 153, 372, 525, 542, 619
syžet typu „sif života“, 542
zvuk, 372

Machmalbáf, Mohsen, 65
Makavejev, Dušan
*Milostný příběh aneb Tragédie pracovnice pošt
a telegrafů*, 139
Ohrožená nevinnost, 224, 227, 582

Malcolm X, 452, 620
Maldororová, Sarah. *Sambizanga*, 198, 199, 200
Malick, Terrence
Nový svět, 370
Tenká červená linie, 260, 352, 353, 370
Zapadákov, 536

malíř pozadí, 47
Maltézský sokol, 57, 254, 257, 291, 308–314, 316, 322,
400, 406, 530
časová kontinuita, 322
filmový styl, 400, 406

pravidlo osy, 308, 310, 311, 312, 314
rámování, 254, 257
záběr/protizáběr, 308, 310, 312
Malý krátek hrůz, 371
Malý Velký muž, 435
Mamet, David, 431
    Hráčské doupě, 431
    Labyrint lži, 431
    o kompozici, 195
    Velké trable malého města, 50
Mamoulian, Rouben
    Miluj mne dnes v noci, 228, 299, 330, 352
    Pro potlesk davu, 609
Man Ray, 603
Manhattan, 619
Mann, Anthony. *Vysoký cíl*, 125, 234, 235
Mann, Michael
    Collateral, 18, 25–29, 36, 37, 42, 51, 74, 85, 89,
    220, 287, 428
    Insider: Muž, který věděl příliš mnoho, 182, 228
    Nelítostný souboj, 171, 429
    Poslední Mohykán, 360, 361
Mann, Thomas, 89
Marcks, Greg, 68
Marey, Étienne-Jules, 588
Marker, Chris
    Dopis ze Sibíře, 348, 349, 366, 391
    Rampa, 362
marketing. Viz filmový marketing
Mars útočil, 193
Martin, Steve, 187, 300
M*A*S*H, 618
maskéři, 43
masky
    herectví, 170–173
    horory, 172, 173
    mizanscéna, 170–173
    muži a líčení, 170, 171
Mass for the Dakota Sioux, 470
Match Point – Hra osud, 59
Matka, 197
Matrix, 68, 69, 217, 432, 623, 626
Matrix Revolutions, 61
matte artist, 47
Maysles, Albert, 455
Mazací hlava, 620
Mazursky, Paul, 407
McCabe a paní Millerová, 619
McEwan, Ian, 137
McLaren, Norman, 493, 510
    Begone, Dull Care, 199
    Blinkety Blank, 494, 495
    Sousedí, 496
McTiernan, John
    Hon na ponorku, 35, 48, 354–356, 361, 364,
    372
    Smrtonosná past, 228, 247, 423, 428
Medvěd, 191
Mechanický balet, 328, 470, 476–482, 484, 486, 500,
    505, 506, 542
    filmový styl, 476

kontinuální střihová skladba, 478
motivy, 476–482
příklad abstraktní formy, 476–483
spolupráce, 476
témata, 476
Měl bys být u filmu, 498
Měla žlutou stužku, 159, 361
Méliès, Georges, 160, 162, 217, 283, 587, 590, 591
    Cesta na Měsíc, 160, 161
    mizanscéna, 160, 161
    Mořská panna, 160, 161
    Popelka, 590
    Star-Film studio, 160
Melville, Jean-Pierre. *Samuraj*, 429
Memento, 68, 122, 130, 430
Menichelliová, Pina, 185, 186
Menzel, Jiří. *Skrývanci na niti*, 196, 197
Menzies, William Cameron, 610
merchandising, 62, 63, 68, 153
Měsíc na dosah, 133
Měsíc na dosah ruky, 160, 161
Městečko Pleasantville, 427, 432
Město iluzí, 209
Město smutku, 206, 209
městská symfonie, 548, 550. Viz též *Koyaaniqatsi*; *Muž s kinoaparátem*
Metropolis, 598, 599
Mezihra, 257
MGM, 62, 97, 109, 440, 446, 447, 507, 509, 518, 559,
    564, 583, 592, 596, 609, 610, 619
Mickey Mouse, 116, 360, 493
Mickey-Mousing, 361
Michelangelo, 24
Michell, Roger. *Notting Hill*, 167, 275, 286
Mijazaki, Hajao
    Cesta do fantazie, 58
    Doručovací služba slečny Kiki, 508
    Můj soused Totoro, 508
    Princezna Mononoke, 496, 497
    Zámek v oblacích, 58
mikrofonista, 42
Mikrokosmos, 451
Milenec z Texasu, 611
Milestone, Lewis. *Na západní frontě klid*, 299
Milion, 125, 299, 330, 363
    nediegetický zvuk, 363
Milionář z chatrče, 52, 59, 89, 130, 131, 135
    subjektivita, 130, 131
Miller, George, 261
    Šílený Max pod Kopulí hromu, 42
    Šílený Max II – Bojovník silnic, 136–139, 151,
    261, 298, 318, 320, 321
Milostný příběh aneb Tragédie pracovnice pošt a telegrafů,
    139
Milovaná (Morrisonová, Toni), 111
Miluj mne dnes v noci, 228, 299, 330, 352
    zvuk, 352
Mimo zákon, 620
mimoobrazový prostor, 248
    Kačeří amok, 500
    Jezebel, 248, 250
    rámování, 248, 250

mimoobrazový/obrazový zvuk, 364
    Dokonalý trik, 387
    Jackie Brownová, 366, 368
Minnelli, Vincente. *Viz též Setkáme se St. Louis*
    Setkáme se v St. Louis, 94, 224, 225, 283, 433,
    440, 447, 513, 559–566, 571–576, 583
Minority Report, 430
Miramax, 59, 77, 622
Mission: Impossible, 619
Místní hrdina, 357, 358
mistr zvuku, 42
Mistrův syn, 624
mixáž zvuku, 48–50
    Jackie Brownová, 368
    Jurský park, 356, 357
    Kmotr, 356, 357
mizanscéna, 159
    Antonioni, Michelangelo, 190–193
    čas, 204–208
    definice, 159
    Dobrodružství, 190–193
    Frigo, oběť krevní msty, 208, 210–214
    herectví, 180–190
    inscenování, 180
    Jeho dívka Pátek, 516
    kostýmy, 166
    masky, 166
    Méliès, Georges, 160, 161
    osvětlování, 172
    prostředí, 162
    překrývání, 198–200
    Příběh z Tokia, 537
    realismus, 159–161, 182, 186–188
    Setkáme se v St. Louis, 561–563
    U konce s dechem, 533–534
    vodítka prostorové hloubky, 196–204
    začátky, 160, 161
Mizoguchi, Kendži
    Naniwská elegie, 208, 209
    Sestry z Gionu, 278, 279
    Správce Sanšo, 130, 131
Mladí muži za pultem, 53, 76
Mladý a nezkušený, 264
Mladý Lincoln, 196, 199
Mlčení jehňátek, 81, 118, 159, 289, 364, 377, 400, 401,
    403, 424, 447
    filmový styl, 400, 401, 403
    zvukový můstek, 377
Mlha války, 451
mluvčí, 47
Mnichov, 438
Moc a sláva, 140, 145
Moc nočních můr aneb Vzestup politiky strachu, 48
mockumenty, 453
modelář, 47
Moderní doba, 353
Modré uniformy, 435
Modrý expres, 233
Modrý samet, 355, 431, 620
Moje tlustá řecká svatba, 61–62
monofonní zvukové stopy, 32
monochromaticnost, 195

Monstra vs. vetřelci, 64
Monstrum, 129, 266, 267
montážní sekvence, 323
    časová kontinuita, 323
    Čelisti, 328
    Občan Kane, 146
    Spider-Man, 328, 329
Moore, Michael, 463
    Fahrenheit 9/11, 451
    Roger a já, 116, 124, 135, 450, 505
Mooreová, Julianne, 350
Morgan – případ zralý k léčení, 261
Morris, Errol. *Viz též Tenká modrá čára*
    Mlha války, 451
    Tenká modrá čára, 342, 453, 513, 552–559,
    572, 573, 575, 576, 583
Morris, Glenn, 455
Morrison, Phil. *Junebug*, 53
Morrisonová, Toni, 111
Mořská panna, 160, 161
Mother's Day, 473
Mothlight, 494
motion capture, 44, 178, 182, 217, 240, 241
Motion Picture Patents Company (MPPC), 590, 591, 608
motivace, 97
    Čaroděj ze země Oz, 97, 100
    herectví, 187, 188
motivy
    barva jako motiv, 204
    Čaroděj ze země Oz, 100, 102
    Dokonalý trik, zvuk, 380–389
    filmová forma, 100, 102
    Frigo, oběť krevní msty, 211–214
    Chungking Express, 544, 546
    Jednej správně, 525
    Jules a Jim, hudební doprovod, 358, 359
    Kdo s koho, 166, 167
    Mechanický balet, 476–482
    Na sever Severozápadní linkou, 519, 522
    Řeka, 469
    Setkáme se v St. Louis, 560, 561, 563, 564,
    565, 566
    Tenká modrá čára, barva, 558
    Ženy s mezerou mezi zuby, 458
Moucha, 172, 173, 620
Moulin Rouge, 343, 442, 443, 447
Mouris, Frank. *Frankův film*, 494, 495
Mozžuchin, Ivan, 604, 605
MPPC. Viz Motion Picture Patents Company
Mrazení, 620
Mrtvá nevěsta Tima Burtona, 56
Mrtvá zóna, 620, 621
Mrtví muži nenosí skotskou sukni, 300
Mrtvý muž přichází, 398
Můj bláznivý život, 620
Můj miláček Klementina, 435
Můj muž Godfrey, 100, 101, 117
    příčina a následek, 117
Můj soused Totoro, 508
Můj strýček z Ameriky, 330, 333
    prostorová kontinuita, 330

Můj strýček, 397, 398, 399
filmový styl, 397, 398
Mulholland Drive, 431
Mumie, 438, 439
Murdoch, Rupert, 59
Murch, Walter, 49, 341–343
o zvukové perspektivě, 372
Murnau, Friedrich Wilhelm, 628
Faust, 598
Poslední štace, 286
Upír Nosferatu, 218, 226, 227
Murphy, Dudley. *Viz též Mechanický balet*
Mechanický balet, 328, 470, 476–482, 484,
486, 500, 505, 506, 542
Murphy, J. J., 78
Print Generation, 102, 474, 475
Mušketýři ze špinavé uličky, 250, 251
Mutoskop, 31
Muybridge, Eadward, 588
muzikál ze zákulisí, 425, 440, 442–444
muzikály, 87, 89, 114, 115, 139, 140, 216, 221, 246, 266,
283, 299, 330, 352, 360, 371, 372, 375, 394,
422–427, 432, 433, 440–444, 446, 447, 564,
610, 618
animované filmy, 442
Astaire, Fred, 440–444
konvence, 440–444
revue, 440
Rogersová, Ginger, 440–445
ryzl, 440, 442
syžet, 440–444
ze zákulisí, 425, 440, 442–444
Muž s kinoaparátem, 228, 449, 451, 509, 513, 548–552,
583
analýza, 548–552, 549, 551
explicitní/implicitní významy, 550, 551
městská symfonie, 548
v opozici k narativní formě, 551
zvláštní efekty, 548
Muž, který nebyl, 431
Muž, který věděl příliš mnoho, 116, 117, 582
My Hustler, dlouhé záběry, 272, 278
mytologické filmy, 423

N
Na břehu řeky, 377
Na Hromnice o den více, 120, 121, 167, 424, 427
syžet, 121
Na rozbouřeném moři, 624
Na sever Severozápadní linkou, 17, 71, 80, 90, 113, 114,
116, 119, 124–130, 136, 139, 149, 210,
254, 255, 363, 424, 428, 513, 518–524,
536, 537, 542, 572–574, 576, 583
analýza, 518–524, 521, 523
dějová linie, 518, 520, 522
hlediskové záběry, 519, 521, 522, 523, 524
motivy, 519, 522
narativní forma, 113, 114, 519
příčný střih, 520, 522
rámování, 254, 254
syžet, 113, 114, 518–520, 522

trvání, 119, 123
vzorec putování, 125, 518
Na začátku léta, 266, 332, 333
Na západní frontě klid, 299
Náhoda, 121
Nahý polibek, 263, 285
náklady „nad čarou“, 39
náklady „pod čarou“, 39
nakloněné rámování, 252
Naniwská elegie, 208, 209
Naostro, 618
Napětí, 249
Napoleon, 243, 244, 286, 602
Napřič vesmírem, 440, 441
narace, 126
Dokonalý trik, 384–387
Frigo, oběť krevní msty, 208, 210–214
hierarchie vědění, 127–135
hlediskové záběry, 129
hloubka informací, 129–135
Hluboký spánek, 127, 128
klasický hollywoodský film, 139, 140
neomezená narace, 127–129
Občan Kane, 149–151
objektivita, 129–135
omezená narace, 127–129
Příběh z Tokia, 536, 537
rozsah informací, 127–129
Řeka, 465–469
Setkáme se v St. Louis, 560
subjektivita, 129–135
Šílený Max II – Bojovník silnic, 136, 137
Tootsie, 128
v titulkových sekvencích, 132–134
vševědoudnost, 127–129
vypravěči, 135, 136
Zrození národa, 127, 128
narativní forma. *Viz též příčina a následek*; klasický
hollywoodský film; syžet; fabule
animovaný film, 498–500
Čaroděj ze země Oz, 86
čas vyprávění, 118–123
definice, 111
expozice, 124, 125
fabule, 113–115
Frigo, oběť krevní msty, 208, 210–214
Chungking Express, 543
Jednej správně, 525, 526
Kačeří amok, 498–500
klasický hollywoodský film, 138–140
Muž s kinoaparátem v opozici k narativní formě,
551
Na sever Severozápadní linkou, 113, 114, 519
Občan Kane, 140–151
Ozu, Jasudžiró, 536
prostor, 123, 124
příčina a následek, 116–118
raný film, vývoj, 590
syžet, 113–115
Tenká modrá čára, 552, 553
U konce s dechem, 530, 531
vlastnosti postavy, 116

Wavelength, 272–274
Zuřící býk, 567–569
Nashville, 153, 525, 542, 619
následek. *Viz příčina a následek*
Naše městečko, 610
Natankovat, najíst se a vyspat, 620
návaznost akce, 310, 311
návaznost pohledu, 308–310
navěšování, 58
Návrat do budoucnosti, 70, 72, 121, 125, 159, 175, 179,
264, 432, 619
čas vyprávění, 121
osvětlování, 175, 179
Návrat do budoucnosti II, 121, 122
Návrat do budoucnosti III, 121
návrhář kostýmů, 40
Nebe nad Berlínem, 162, 165, 370, 373
interní diegetický zvuk, 370, 373
Nebezpečná rychlost, 166, 168, 173, 220, 221, 238, 242,
243, 287, 423
Něco na té Mary je, 424
nediegetická vsuvka, 332–334, 336
nediegetický materiál, 114
Přidej se k nám, 114, 115
nediegetický vypravěč, 135
nediegetický zvuk, 363
Milion, 363
versus diegetický zvuk, 363, 364, 370–372
negativ, 31
Nehoda Mary Jane, 592
Nejdelší noc, 626, 627
nejednoznačnost
francouzská nová vlna, 616
Jednej správně, 527
Král komedie, 580
Občan Kane, 527
Příběh z Tokia, 542
U konce s dechem, 530–533
Zuřící býk, 571
nelineární systémy, 45
Nelítostný souboj, 171, 429
Německo v roce nula, 162, 163, 612
německý expresionistický film, 596–599. *Viz též Kabinet
doktora Caligariho*
němý film. *Viz raný film*
Nenápadný půvab buržoazie, 161, 604
neomezená narace, 127–129
neorealismus, 611–614
NEP. *Viz nová ekonomická politika*
nepoužitý materiál, 43
nesimultánní zvuk, 376
Nesvatbovi, 433
Neúplatní, 76, 235
*Neusmíření aneb Tam, kde panuje násilí, pomáhá pouze
násilí*, 139
Neustálý rokenrol, 261
neveřejné uvádění, 63
hnutí Kino, 67, 80
internet, 66, 67
Nevěsta byla v černém, 259
nezávislá filmová produkce, 52, 53, 618–623

horory, 52
Nový Hollywood, 618–623
Nezdolný, 173
Nibelungové, 597, 598
Niblo, Fred. *Tři mušketýři*, 594, 595
Nic než pravda, 452
Nichols, Mike. *Absolvent*, 232
Nikdo mě nemá rád, 118, 119, 126, 615, 616
Noc a mlha, 294
Noc svatého Vavřince, 168, 170, 171
Noci v úplňku, 617
Noční let, 71
noční natáčení, 26
Nolan, Christopher. *Viz též Dokonalý trik*
Batman začíná, 427
Dokonalý trik, 380–390, 392, 398, 406, 407,
577
Memento, 68, 122, 130, 430
Nolan, Jonathan, 380
Notting Hill, 167, 275, 286
nová ekonomická politika (NEP), 605
Nový Hollywood. *Viz též Allen, Woody; Altman, Robert;*
Bogdanovich, Peter; Coppola, Francis Ford; De
Palma, Brian; Friedkin, William; Hopper, Dennis;
Lucas, George; Scorsese, Martin; Spielberg,
Steven
kontinuální střihová skladba, 620
nezávislá filmová produkce, 618–623
společenská ideologie, 618
Nový svět, 370
Nuñez, Victor. *Uleeovo zlato*, 53

O
O něčem jiném, 112
O'Connorová, Sandra Day, 460, 461
O'Gara, Sean Morijiro Sunada. *Eiga-zuke*, 470
Oatesová, Joyce Carol, 427
Občan Kane, 43, 119, 140–151, 154, 155, 166, 234, 235,
254, 255, 294, 352, 406–417, 418, 610, 611
čas vyprávění, 143–146
diegetický zvuk, 412
filmový styl, 407–417
flashbacky, 144, 145, 147, 149, 150
hudební doprovod, 414–416
kompozice, 408–410
kompozice do hloubky prostoru, 410
montážní sekvence, 146
motivace, 146, 147
narace, 149–151
narativní forma, 140–151
narativní očekávání, 140, 141
nejednoznačnost, 528
paralelismus, 147, 412–415
práce s hloubkou pole, 234, 235, 408, 610, 611
příčina a následek, 144
rámování, 254
segmentace syžetu, 141, 142
střih, 294
syžet/fabule, 141
šokující střihy, 416
trvání, 119

vývojové vzorce syžetu, 148, 149
vzorec záhady, 146
zvuk, 352

období natáčení, 38, 40
štáb kameramana, 42
štáb producenta, 38
štáb režiséra, 40
štáb trikového natáčení, 42
štáb zvukaře, 42

objektivy
hloubka pole, 234–236
normální, 230
ohnisková vzdálenost, 230–236
Scorsese, Martin o výběru objektivu, 235
širokouhlé, 230
teleobjektiv, 230–232
transfokace, 232
vliv na perspektivu, 229–236
Woo, John o výběru objektivu, 233

Oblečen na zabíjení, 618
Obnažené město, 135, 548

obrazový prostor, 194
barevný kontrast, 194–196
Jeho dívka Pátek, 516
kompozice, 194–196
pohyb, 196
Příběh z Tokia, 539–542

Obvyklí podezřelí, 123–125, 178, 431

očekávání
A Movie, 486, 488, 490
Čaroděj ze země Oz, 88
napětí, 88
Občan Kane a vyprávění, 140, 141
pocity z očekávání, 88–89
překvapení jako výsledek očekávání, 88
ve filmové formě, 87, 88

Od soumraku do úsvitu, 430
odkuk, 47
Odpolední osidla, 54, 55, 108
Odvaha telegrafistky, 631
Odyseia (Homér), 90
Odyseův pohled, 262, 263
Ofélie, 616

ohnisko. *Viz též práce s hloubkou pole*
objektivy, 230–236
přeostření, 236
zdůraznění akce, 234–236

ohnisková vzdálenost, 230–236
Ohňostroj marnosti, 260
Ohrožená nevinnost, 224, 227, 582

okénka
rychlost projekce v raném filmu, 30
za vteřinu, 30, 226, 228

Okno do dvora, 98, 318, 319, 334, 366, 408, 428
stříh na hlediskový záběr, 318

Olivier, Laurence. *Hamlet*, 370

Olmí, Ermanno, 614
Olympia, 454, 455

omezená (částečná) animace, 493
omezená narace, 127–129
Den noc den noc, 135

Hitchcock, Alfred o omezené naraci, 128, 129
Hluboký spánek, 127–129

Ona to musí mít, 76, 316, 317, 527, 620
kontinuální stříhová skladba, 316

Ondříček, Miroslav, 323
Onil, 438

opakované kopírování jednoho okénka, 228
opakování, 100–102
A Movie, 490, 492

Ophüls, Max. *Lola Montès*, 268

optická kopírka, 31
optické triky, 239, 242
optický záznam zvuku, 32

originalita, 96
originální negativ, 49

osa akce, 304
kontinuální stříhová skladba, 304, 306–308
překročení osy, 306–308
Příběh z Tokia, 538, 539
Šílený Max II – Bojovník silnic, 318, 320

Osobní strážce, 174, 177, 428

osobní vkus, 95
Ospalá díra, 619

ostatní trhy, 65–67
Osudový dotek, 68, 122

osvětlování. *Viz též práce s kamerou*
barva, 178–180
Collateral, 26–29
doplňkové světlo, 174
Fellini o osvětlování, 175
Frigo, oběť krevní msty, 210, 211
herectví a přizpůsobování se mu, 178
high-key osvětlování, 174, 178
hlavní světlo, 174
horní světlo, 174
kvalita, 172
low-key osvětlování, 178
mizanscéna, 172–180
Návrat do budoucnosti, 175, 179

panely s elektroluminiscenčními displeji, 26–28
podsvícení, 174
protisvětlo, 174
přední světlo, 174
Rembrandt lightning, 593
Setkáme se v St. Louis, 563–565
směr, 174
tříbodové osvětlení, 175–178
U konce s dechem, 533
v animovaném filmu, 178, 179
v klasickém hollywoodském filmu, 175–178
vlastní stíny, 172
vržené stíny, 172
vytvořené počítačem, 178–180
zdroje, 174–178

Osvícení, 70, 98, 99, 108, 117, 260
vzorce, 98, 99

Ottingerová, Ulrike. *Úchyl Orlando*, 166, 168, 169

Out 1: Nedotýkejte se mě, 617

Ozu, Jasudžiró, 138, 344. *Viz též Příběh z Tokia*
Chuť makrel, 202–204, 330, 331
Dobré ráno, 330, 331, 401

Jediný syn, 274, 275
Na začátku léta, 266, 332, 333
narativní forma, 536
Příběh z Tokia, 513, 536–542, 571, 583
rámování, 252
stříh, 330–332
Zápisky z nájemního domu, 196, 199

ozubené válečky, 32

P

Pacino, Al, 171
Padlí andělé, 252–253, 370
Paisà, 612
Palindromy, 116
Pan Arkadin – Důvěrná zpráva, 252
Pan Hulot na výstavě, 332
Pán prstenů (Tolkien), 90
Pán prstenů: Dvě věže, 17, 48, 62, 81, 217, 240–242, 287, 288, 344, 357, 394, 427, 447, 496
Pán prstenů: Návrat krále, 17, 48, 61, 62, 81, 217, 240, 242, 287–288, 344, 357, 394, 427, 447, 496
Pán prstenů: Společenstvo prstenu, 17, 48, 62, 81, 217, 226, 227, 238–242, 287, 288, 344, 357, 394, 427, 447, 496
CGI, 240, 241
zvláštní efekty, 240, 241

Panavision, 246
Panavision Genesis, 35
panely s elektroluminiscenčním displejem, 26–28
Páni v cylindrech, 442
panoráma, 258
Paprsek smrti, 330, 606
paralelismus, 100
Hoop Dreams, 112
Občan Kane, 147, 412–415
Zuřící býk, 570

Paranoid Park, 370, 374
Park, Nick, 495
Slepičí úlet, 494, 497, 510
Wallace & Gromit filmy, 56, 494, 507, 510

Paronnaud, Vincent. *Persepolis*, 201
Parsifal, 236, 237
Paříž nám patří, 615, 616
Past, 430
Pathé Frères, 590
Pátý element, 166–167
Paul, Robert William, 590
Paulina na pláži, 617
Payne, Alexander. *Kdo s koho*, 166, 167
van Peebles, Mario, 620
Peggy Sue se vdává, 427
Peklo zavazuje, 434, 435
Peníze (1928), 602, 603
Peníze (1983), 164, 165, 168, 198, 200
Peníze z nebe, 442
Penn, Sean, 398
Pennebaker, D. A. *Neustálý rokenrol*, 261
Pepík námořník, 507
Perry, Hart, 54
Persepolis, 201

perspektiva
v práci s kamerou, 229–236
vliv objektivů, 229–236

Perutě, 177
Pes zachránce, 592, 593
Peter Pan, 263
Pickfordová, Mary, 596, 605
Piková dáma, 605
Piráti z Karibiku – Truhla mrtvého muže, 183, 288
pirátství, 60–61
Píseň o Rolandovi, 600
Pitt, Brad, 48
Pixar, 180, 496, 507, 510
pixely, 36
pixilace, 496
plastelínová animace, 494
Playtime, 164, 204, 205, 257, 258, 332, 361
rámování, 258
zvuk, 361

plná animace, 493
plošková animace, 494
Pluto, 493
pocity
Čaroděj ze země Oz, 91
filmová forma, 90–92
z očekávání, 87–89

Pod olivovníky, 250, 251
Podivnější než ráj, 620, 621
Podivuhodná dobrodružství Mr. Westa v zemi bolševiků, 605, 606, 607
Podivuhodný případ Benjamina Buttona, 48
podložka filmového materiálu, 32
podobnost, 100–102
podsvícení, 174
Podvod, 133
Podvod, 173, 593–595, 600
Rembrandt lighting, 593

podvodné stříhy, 316, 317
Jezebel, 316, 317

Poe, Amos. *Empire II*, 54, 55
Pohrdání, 287, 378, 617
pohyb kamery. *Viz Pohyblivé rámování*
pohyb ruční kamery, 260
pohyb. *Viz též pohyblivé rámování*
jako vodítko prostorové hloubky, 200
obrazový prostor, 196

pohyblivé rámování, 258
čas, 266
dlouhé záběry, 274–281
funkce, 262–268
jako hlediskový záběr, 260
Jeho dívka Pátek, 265, 516
jízda, 258, 260
panoráma, 258
prostor, 264–266
přerámování, 264, 265
Psycho, 266–268
ruční kamera, 260, 262
sledovací záběr, 264
Steadicam, 260
v animovaném filmu, 262, 263

Velká iluze, 268–271
vertikální švenk, 258
vzorce, 266–268
Wavelength, 272–274
záběr z jeřábu, 258, 260
pohyblivý rám. Viz pohyblivé rámování
Pochybná žena, 518
Pochyby, 265
Pokropený kropič, 162, 163, 590
Police Story, 305, 322, 624
Polish, Mark. Dvojčata Fallsova z Idaha, 50
Polish, Michael. Dvojčata Fallsova z Idaha, 50
polocelek, 252–254
polodetail, 252–254
poloprofesionální kamery, 34
Poltergeist, 439
Pommer, Erich, 597, 298
pomocný zvuk, 48
pookénkově animované filmy, 182, 183, 238, 494, 496, 551
Popel, 224, 227
Popel a démant, 201, 202
Popelka (1899), 590
Popelka, 501
Popínava růže, 620
Porky, 426
Porter, Edwin S.
Velká vlaková loupež, 592, 593
Život amerického hasiče, 592
Portrét dámy, 400
Posedlost, 618
poskočné střihy, 332
U konce s dechem, 332, 333, 534, 535
Poslední dnešní vydání, 140
Poslední Mohykán (1920), 435
Poslední Mohykán (1992), 360, 361
Poslední štace, 286
Poslední tango v Paříži, 236, 237, 245
postprodukce, 44–50
postsynchron, 48
postupná distribuce, 60
Potíže s Arizonou, 98, 358, 621
hudební doprovod, 358
Powaqqatsi, 550
pozitivní kopie, 31
práce kamery, 223. Viz též formát; kompozice; práce s hloubkou pole; osvětlování; dlouhé záběry; pohyblivé rámování
americká noc, 226, 229
Collateral, 26
časoběrné natáčení (metoda), 228
definice, 223
francouzská nová vlna, 615
Karabiniéři, 223–224, 225
manipulace s expozicí, 224, 226
perspektiva, 229–236
rámování, 223–226
rychlost pohybu, 226–229
tonální rozsah, 223–226
vysokorychlostní záznam, 228
zvláštní efekty, 236

práce s maskou, 238, 244
Falešná hra s králem Rogerem, 238, 239
irisová clona, 248, 262
maskovaný formát, 244
práce s digitálními kamerami, 36
práce s hloubkou pole, 234–236
Občan Kane, 234, 235, 408, 610, 611
pracovní kopie, 45
pracovníci kamerové techniky, 42
Pravdivá romance, 536
Pravidla hry, 79, 102, 245
pravidlo 30°, 332
pravidlo osy, 304
Maltézský sokol, 308, 310, 311, 312, 314
podvodné střihy, 316, 317
porušování, 332
prostorové uspořádání scény, 306, 307
Příběh z Tokia, 538–540
U konce s dechem, 534
Prázdniny pana Hulota, 125, 314, 332, 354, 355, 362, 363
zvuk, 354, 355, 362, 363
prázdný rám, 302
Práci, práci, prácičky, 426
Preminger, Otto, 132, 615
Exodus, 124, 125
Laura, 264
Rada a souhlas, 73, 133
previzualizace, 40, 240
Prieto, Rodrigo, 321
Primárky, 111, 126, 135, 138, 260, 261, 449, 451
Princezna Mononoke, 496, 497
Print Generation, 102, 474, 475
Pro hrst dolarů, 432
Pro pár dolarů navíc, 435, 437
Pro potlesk davu, 609
prodej naslepo, 58
producent
během předprodukce, 38–40
typy, 38
úkoly, 38
produkce. Viz filmová produkce
projekce
digitální, 31, 64
přední, 236–238
zadní, 236–238, 242–243, 283, 413, 610
prolínačka, 289
Prolomit vlny, 224, 225, 623
promítací stroj, 30, 31
platter, 33
vývoj, 589, 590
Propast, 288, 496
Prosperovy knihy, 248, 249
Prostě jen další holka v metru, 53, 620
Prostí lidé, 234, 235
prostor ve filmu, 123
narativní forma, 123, 124
pohyblivé rámování, 264–266
zvuk, 363, 364
prostorová diskontinuita, 330–336
prostorová kontinuita, 304–322
prostorové uspořádání scény, 306, 307

prostorové vztahy, 299, 300
kontinuální střihová skladba, 304–322
střih, 299, 300
prostředí
barva, 164, 168
digitální efekty, 166
filmový styl, 162–166
Frigo, oběť krevní msty, 208, 210
Jednej správně, 524, 525
mizanscéna, 162–166
Setkáme se v St. Louis, 562
prostřih, 302
Prostřihy, 542, 619
Protazanov, Jakov, 605
Piková dáma, 605
protisvětlo, 174
Provaz, 98, 276, 278
dlouhé záběry, 98, 276, 278
prozatímní mix, 49
Prozřetelnost, 379, 380
první asistent režie (AD), 41
první kombinovaná kopie, 50
Před puškami cowboyů, 435–436, 437
přední projekce, 236–238
přední světlo, 174
předprodukce, 38–40
představitelé epizodních rolí, 41
představitelé vedlejších rolí, 41
Přehlídka v záplavě světla, 299, 330
Překročit linii, 36
překrývání
mizanscéna, 192
střih, 289
vytváření barvami, 198
překrývání dialogu, 354, 361, 391
Hon na ponorku, 354, 355
Jeho dívka Pátek, 516, 517
zvuk, 354–356
překvapení, 88
očekávání, 88, 89
přeostření, 236
Přepadení 13. okrsku, 618, 330
Přepadení, 90, 318, 321, 365, 370–372, 538, 582
diegetický zvuk, 365
přerámování, 264, 265
přerušovaný pohyb (ve filmu), 588
Příběh Alvina Straighta, 52, 256
Příběh o Čchunhjang, 246, 247
Příběh z Tokia, 513, 536–542, 571, 583
analýza, 536–542
čas vyprávění, 536–538
eliptický střih, 538–540
filmový styl, 536, 537
mizanscéna, 537
narace, 536, 537
návaznost akce, 538
obrazový prostor, 539–542
osa akce, 538, 539
pravidlo osy, 538–540
příčina a následek
Jeho dívka Pátek, 513–515

klasický hollywoodský film, 138
L.A. – přísně tajné, 117
Můj muž Godfrey, 117
Muž, který věděl příliš mnoho, 116, 117
narativní forma, 116–118
Občan Kane, 143
příčný střih (křížový střih, paralelní montáž)
Jerry Maguire, 320
Na sever Severozápadní linkou, 520, 522
ve střihové skladbě, 318–322
Vrah mezi námi, 320
Přidej se k nám, 114, 115, 442, 447
nediegetický materiál, 114, 115
Příjezd vlaku, 242, 243, 589
Příliš dokonalá podoba, 382
přírodovědný dokumentární film, 451
Příšerky s.r.o., 496
Příšerná chvíle, 438
psaní scénáře. Viz též dialog; scénáře
dokumentární filmy, 449
filmová produkce, 38–39
Psycho, 77, 129, 266, 267, 268, 350, 424, 430, 438, 518, 618
pohyblivé rámování, 266–268
zvuk, 352
Ptáci, 41, 256, 290–292, 294, 296–299, 302, 304, 308, 316, 406, 408
střih, 290–292, 294, 296–299, 302, 304, 308
Pudovkin, Vsevolod I., 342, 605
Bouře nad Asii, 606, 608
Dezertér, 608
Matka, 197
o střihu, 289
půjčování filmů, 37, 58, 66, 67
Pulp Fiction: Historky z podsvětí, 57, 59, 106, 119, 120, 123, 220, 294, 295, 542, 622, 623
čas vyprávění, 119
pořádek, 119
střih, 294, 295
Pummell, Simon, 499
Putování tučňáků, 449
putující maska, 238
Q
Queenan, Joe, 53
R
Rada a souhlas, 73, 133
Rachel se vdává, 375
Railroad Turnbridge, 472, 474, 475
Rainbow Dance, 224, 225, 283
Rainerová, Yvonne. Film o ženě, která..., 471
Ráj, Satjádžit, 614
Nezdolný, 173
Ramis, Harold. Na Hromnice o den více, 120, 121, 167, 424, 427
rámování. Viz též formát; pohyblivé rámování
Deset dní, které otrásl svět, 254
funkce, 254
Hawks o rámování, 255
Maltézský sokol, 254, 257

mimoobrazový prostor, 248
Na sever Severozápadní linkou, 254
Občan Kane, 254
Ozu, Jasudžiró, 252
Playtime, 258
rovina, 252
rozměry, 244
Třetí muž, 253
úhel, 252
Utrpení Panny orleánské, 199, 254, 255, 256, 257
v práci s kamerou, 242
velikost, 252
výška, 252
Rampa, 362
ramping, 228
raný film. Viz též vývoj kamer; klasický hollywoodský film; francouzský impresionistický film; francouzský surrealistický film; Griffith, D. W.
kontinuální střihová skladba během vývoje raného filmu, 594
Německo, 596–599
rychlost projekce, 30
sovětská montážní škola, 604–608
střih, 592–594
vývoj narativní formy, 590
záběr/protizáběr, 594
Rašómon, 178, 180, 181
Ray, Nicholas, 284, 615
Rebel bez příčiny, 206, 209
Reagan, Ronald, 450
realismus
herectví, 182, 187, 188
mizanscéna, 159–161, 182, 186–188
Zuřící býk, 568, 569
zvláštní efekty, 242
Rebel bez příčiny, 206, 209
Red Force 2, 624, 627
Red One, 36
Reed, Carol. *Třetí muž*, 252, 253
Reeves, Keanu, 173
referenční význam, 92
Reflections on Black, 224, 227
Reggio, Godfrey. Viz též *Koyaanisqatsi*
Koyaanisqatsi, 228, 229, 231, 232, 482, 484–485, 492, 509, 550
Powaqqatsi, 550
Reichardtová, Kelly. *Wendy a Lucy*, 162, 163, 329, 332
Reimann, Walter, 597
Reiner, Carl. *Mrtví muži nenosí skotskou sukni*, 300
Reiner, Rob. *Tohle je základní rytmus*, 453
Reisz, Karel. *Morgan – případ zralý k léčení*, 261
rekvizitář, 47
rekvizity, 166
relativní velikost, 200
Rembrandt lighting, 593
Renoir, Jean, 159, 188, 219, 275, 286, 290, 406, 611, 614.
Viz též *Velká iluze*
Pravidla hry, 79, 102, 245
Velká iluze, 17, 268–271, 274, 398, 401, 424
Zločin pana Langa, 91, 95, 264, 265, 266, 616
Report, 304, 328
rerecording mixer, 49
Resnais, Alain, 330
Hirošima, má láska, 130, 302, 303
Loni v Marienbadu, 139, 264, 334, 337, 582
Noc a mlha, 294
Prozřetelnost, 379, 380
Válka skončila, 262, 263, 334
Respighi, Ottorino, 357, 485
rétorická forma
argumenty zaměřené na diváka, 463, 464
argumenty zaměřené na téma, 463
argumenty ze zdroje, 463
dokumentární film, 462–464
Řeka, 464–470
typy, 462–464
režisér druhého štábu, 41
režiséři
během předprodukce, 39, 40
jako autoři, 57
období natáčení, štáb režiséra, 40, 41
umělecká rozhodování, 24, 25
Riefenstahlová, Leni. *Olympia*, 454, 455
Richardson, Tony. *Tom Jones*, 617
Richter, Hans, 597
Rimmer, David. *Watching for the Queen*, 196, 197
Rio Bravo, 618
Riskni to s Polly, 433
Ritchie, Guy. *Sbal prachy a vypadni*, 430
Rivette, Jacques, 614
Out 1: Nedotýkejte se mě, 617
Paříž nám patří, 615, 616
Robbins, Tim. *Mrtvý muž přichází*, 398
Rocky Horror Picture Show, 432
Rodičovství, 315
Rodinná snídaneň, 243, 244
Rodinné spiknutí, 430
Rodriguez, Robert, 37
El Mariachi, 52, 345, 622
Sin City – město hříchu, 36, 345
Roeg, Nicolas. *Ted se nedívej*, 229, 230
Roger a já, 116, 124, 135, 450, 505
věrnost realitě, 450
Rogersová, Ginger, 348, 360, 440, 442–444, 445, 610
v muzikálech, 440–445
Rohmer, Eric, 614, 617
Paulina na pláži, 617
Noci v úplňku, 617
Röhrig, Walter, 597
Rolf, Tom, 355
Romeo a Julie, 330
Romero, George. *Úsvit mrtvých*, 438
Roosevelt, Franklin Delano, 464, 470
Roosevelt, Theodore, 414, 480
Rossellini, Roberto, 160, 286, 548, 611, 614, 615, 630
Bílá loď, 611, 612
Německo v roce nula, 162, 163, 612
Paisà, 612
Řím, otevřené město, 548, 612, 613
rotoscoping, 501
Rouch, Jean. *Šílení mistrů*, 54, 78
rovina rámování, 252

rozhovor (v dokumentárním filmu), 450, 451
Rozhovor, 232, 233, 380, 619
zvuk, 380
rozpočet
automobilové havárie, 28
denní práce na videu, 44, 45
finanční úspora, 24
HD, finanční úspora, 36, 37
náklady „nad čarou“/náklady „pod čarou“, 39
výrobní náklady, 39
roztmívačka, 289
Rubin, Bruce Joel, 139
ruční kolorování, 224
Rudí dáblci, 605
Rudovous, 232, 233
ruchař, 46
Ruská archa, 277, 278, 286, 288
Russell, David O.
Flirtování s katastrofou, 623
Leštit tágo, 623
Tři králové, 206, 207, 623
Russell, Ken. *Zamilované ženy*, 168, 171, 400
Ruttman, Walter. *Berlín, symfonie velkoměsta*, 550
Ryderová, Winona, 118
Rydstrom, Gary, 363
rychlost pohybu
Dracula, 228
Coppola, Francis Ford, 228
práce kamery, 226–229
ramping, 228
Smrtonosná past, 228
zpomalený pohyb, 228
zrychlený pohyb, 226, 228
Rychlý běžec, 54, 55
rytmus
dialog ve filmu *Jeho dívka Pátek*, 360, 391
kontinuální střihová skladba, alternativa, 328–330
Rampa a zvuk, 362
rozdíly v rytmu obrazu a zvuku, 361, 362
střih, 298, 299
zvuk, 360–362
ryzí muzikál, 440, 442
Řeka, 135, 463–470
diskontinuální střih, 465, 466
dokumentární film, 464–470
filmový styl, 466
motivy, 469
narace, 465–469
příklade rétorické formy, 464–470
segmenty, 464
zvukové stopy, 464–466
řidiči, 42
Řím, otevřené město, 548, 612, 613
Římské pinie (Respighi), 357, 485, 486, 489
vliv na *A Movie*, 357, 485, 486, 489
Říše drog, 620
S
Sadoul, Georges, 598
Safe, 350
Sambizanga, 198, 199, 200

Samuraj, 429
San Francisco, 610
Sandžúró, 246, 247
van Sant, Gus, 63, 125, 276, 370
Paranoid Park, 370, 374
Slon, 17, 125, 276–278
Santa Claus, 591
Satie, Erik, 358
Gymnopédies, 358
Satrapiová, Marjane, 201. *Persepolis*, 201
Sawyerová, Sharlyn, 460
Sbal prachy a vypadni, 430
Sbohem, ptáčku zpěvákku, 248, 249
Scarlet Pumpernickel, 498
Scary Movie: Děsnej biják, franšiza, 440
scenárista, 38, 39
scénáře
Collateral, 25
fáze, 39
scénický prostor, 196
kompozice, 196–204
vodítka prostorové hloubky, 196–204
scénograf, 46
scény, 141
Scorpio Rising, 88, 364, 472, 473, 485
Scorsese, Martin, 57, 235, 246, 247, 261. Viz též *Král komedie; Zuřící býk*
filmový styl, 620
Král komedie, 578–581
o objektivěch, 235
Skrytá identita, 582
Špinavé ulice, 568, 618, 619
Taxikář, 182, 568, 618, 620
Zuřící býk, 40, 246, 247, 261, 513, 566–572, 574, 582–583, 618, 620
Scott, Ridley
Blade Runner, 178, 430
Gladiátor, 44, 427
Švindlíři, 332
Vetřelec, 80, 81, 118, 220, 256, 287, 427, 436
Sebergová, Jean, 188, 191, 198, 530–536
Sedaová, Dori, 459, 460–461
Sedm, 132, 178, 251, 429
Sedm samurajů, 180, 183, 291, 292, 293, 356, 357, 364, 372, 432
kompoziční návaznost, 292, 293
zvuk, 356, 357
Sedm statečných, 80, 419, 432
Sedmikrásky, 227, 243
segmentace. Viz segmentace syžetu
segmentace syžetu
Čaroděj ze země Oz, 103–105
Občan Kane, 141, 142
Tenká modrá čára, 553
využití v analýze, 573, 574
sekretariát produkce, 42
selektivní ostrost, 234
Selhání vyloučeno, 186, 187
Serene Velocity, 232–234
Serra, Richard. *Railroad Turnbridge*, 472, 474, 475
Sestry, 248

Sestry z Gionu, 278, 279
set decorator, 40
set dresser, 40
Setkáme se v St. Louis, 94, 224, 225, 283, 433, 440, 447, 513, 559–566, 571–576, 583
analýza, 559–566, 561, 563, 565
dialog, 564
filmový styl, 559, 562, 564
hudební doprovod, 562, 564
mizanscéna, 561, 562–563
motivy, 560, 561, 563, 564, 565, 566
narace, 560
osvětlování, 563, 564, 565
prostředí, 562
společenská ideologie, 559, 565
syžet/fabule, 562, 566, 560
Technicolor, 562
významy, 559, 565, 566
Shanley, John Patrick. *Pochyby*, 265
Shaw Brothers, 625
Shayamalan, M. Night
    Šestý smysl, 111, 135, 177, 376, 428, 623
    Znamení, 275
Sherová, Stacey, 57
Shrek 2, 62
Schindlerův seznam, 452
Schlesinger, Leon, 498
Schmidtová, Claudia, 458, 460, 461
Schrader, Paul. *Naostro*, 618
Schwarzbaumová, Lisa, 427
Schwechater, 328
Silent Möbius, 495
Simon, Chris, 456
simultánní zvuk, 376
Sin City – město hříchu, 36, 345
Singer, Bryan
    Obvyklí podezřelí, 123–125, 178, 431
    Superman se vrací, 35
Singleton, John, 620
Siu Tung, Ching, 624
Sjöström, Victor. *Ingeborg Holmová*, 289
skromné produkce, 53
Skrytá identita, 582
Skřivánci na niti, 196, 197
skupinový styl, 397
Skvělí Ambersonové, 218, 219, 248, 249, 363, 371–373, 377, 379
    zvuk, 363, 371–372, 373, 377, 379
Slečinky, 330, 610
Slečinky z Rochefortu, 82, 440, 441
sledovací záběr, 264
Sleep, 289
Slepičí úlet, 494, 497, 510
Slon, 17, 125, 276–278
    dlouhé záběry, 276, 277
Slovo, 259
Smalley, Phillips. *Napětí*, 249
Smith, G. Albert
    Nehoda Mary Jane, 592
    Santa Claus, 591
Smith, Chris. *Americký film*, 451

Smith, Kevin
    Dogma, 622
    Flákači, 622
    Mladí muži za pultem, 53, 76
Smith, Lee, 299
Smrtonosná past, 228, 247, 423, 428
Smrtonosná zbraň, 61, 427
Sněhurka a sedm trpaslíků, 110, 442, 493, 501
Snow, Michael. *Viz též Wavelength*
    La Région centrale, 289
    Wavelength, 232, 268, 272–274, 399, 506
Sny o zemi hraček, 496, 497
Sobociński, Piotr, 397
Soderbergh, Steven, 120, 344
    Angličan, 623
    Dannyho partáci, 429
    Dannyho partáci 2, 429
    Dannyho partáci 3, 429
    Che Guevara, 36
    Che Guevara: partyzánská válka, 36
    Zakázané ovoce, 120, 430
Sokurov, Alexandr
    Aleksandra, 356
    Ruská archa, 277, 278, 286, 288
Sólo pro dva, 187
Solondz, Todd. *Palindromy*, 116
Sonatina, 135, 267
souběžná distribuce, 61
Soumrak mrtvých, 440
sound designer (mistr zvuku), 42
sound over, 370
Sousedí, 496
South Park: Peklo na Zemi, 494
sovětská montážní škola, 604–608
Spalující touha, 50
Spheerisová, Penelope, 620
Spider-Man, 328, 329, 427
Spielberg, Steven, 57, 80, 234, 264, 278, 298, 356, 395, 399, 400, 618, 619, 620, 621, 630
    Amistad, 400
    Blízká setkání třetího druhu, 234, 618
    Čelisti, 80, 117, 126, 234, 264, 328, 348, 439, 618, 620
    Dobytelé ztracené archy, 42, 116, 125, 298, 353
    E.T. – Mimozemšťan, 436
    Chyt mě, když to dokážeš, 73, 132, 135
    Jurský park, 33, 40, 45, 81, 217, 288, 354, 356, 357, 496, 619, 621
    Minority Report, 430
    Mnichov, 438
    o dlouhých záběrech, 278
    Schindlerův seznam, 452
    Válka světů, 60, 81, 288, 424
    Zachraňte vojína Ryana, 48, 433
společenská ideologie, 95
filmová forma, 95
Nový Hollywood, 618
Setkáme se v St. Louis, 559, 565
Zuřící býk, 566–571
spotting, 48

Správce Sanšo, 130, 131
Srdcová sedma, 120–123, 427, 623
St. Clair, Malcolm. *Jsou rodiče lidé?*, 594, 595
Stalker, 224, 225
Stalling, Carl W., 353, 393
Star Wars, franšíza, 60, 62, 68, 180, 375, 424, 427, 620
Star Wars: Epizoda I – Skrytá hrozba, 64, 166, 217, 619
    digitální projekce, 64
Star Wars: Epizoda II – Klony útočí, 36, 49
Star Wars: Epizoda III – Pomsta Sithů, 36, 40, 60
Star Wars: Epizoda IV – Nová naděje, 239, 347, 353, 618
Star Wars: Epizoda V – Impérium vrací úder, 116, 618
Star Wars: Epizoda VI – Návrat Jediho, 362
Starý temný dům, 610, 611
Stateční, 245, 623
statická kamera, 262
Stávka, 138, 189, 304, 305, 334, 336, 338, 606
steadicamy, 260
    Zuřící býk, 261
stereofonní zvuková stopa, 32
von Sternberg, Josef, 172, 174, 175, 180
    Šanghajský expres, 177
Stewart, James, 187, 189, 352
stěžejní filmy, 60
střačka, 289
Stone, Oliver, 299
    JFK, 453
    o vlivu televize, 299
    W., 452
Stopaři, 229, 436, 437, 446
storyboard, 40
Strategie pavouka, 190, 191
Straub, Jean-Marie
    Kronika Anny Magdaleny Bachové, 200, 201, 242, 243, 251, 283
    Neusmíření aneb Tam, kde panuje násilí, pomáhá pouze násilí, 139
strh, 416
von Stroheim, Erich, 166
    Chamtivost, 162, 163, 259
Střelba, 626
Střelci na útěku, 626
střih (střihová skladba). *Viz též* kontinuální střihová skladba; diskontinuální střih; šokující střihy
A Movie, 487, 487, 488
během raného filmu, 592–594
Bláznivý Petříček, 334, 337
Collateral, 28
dějiny filmu, 45
Dotek zla, 294, 295, 406, 408
Ejzenštejn o střihu, 605
eliptický, 302
flashback, 302, 303
flashforward, 302, 303
Jednej správně, 304
kompoziční návaznost, 292
kompoziční vztahy, 292–297
Král komedie, 578–580
Kulešovův efekt, 300, 301
nelineární systémy, 45
Občan Kane, 294, 416

proces střihu, 44, 45
prolínáčka, 289
prostorové vztahy, 299, 300, 304–322
prostřih, 302
překrývání, 289
příčný střih, 318–322
Ptáci, 290–292, 294, 296–300, 302, 304, 308
Pudovkin o střihu, 289
Pulp Fiction: Historiky z podsvětí, 294
roztmívačka, 289
rytmické vztahy, 298–299
současný střih, 324–327
střačky, 289
střih s přesahem, 304
Tampopo, 294, 295
u Jacquesa Tatiho, 332
u Jasudžiróa Ozua, 332
U konce s dechem, 534
Válka skončila, 334
Vertov, Dziga, 299
zatmívačka, 289
střih na hlediskový záběr, 316, 318
střih s přesahem, 304
střihač, 44
střihač dialogů, 46
střihač zvuku, 46, 48
Střihoruký Edward, 118
střihový (kompilační) dokument, 450
Střílejte na pianistu, 616
studio Star-Film, 160
studiové filmové produkce, 51
    horory, 60
studiové produkce, 51
Stvoření pro lásku, 228
styl. *Viz* filmový styl
subžánry. *Viz* filmové subžánry
Super 8mm (film), 32, 33
Superman se vrací, 35
surrealistický film, 602–604
Svatba, 619
Svědék, 50, 51, 124, 343, 352
    zvuk, 352
Svět valčíků, 360, 443–446, 610
Světla velkoměsta, 184, 185, 353
Světlo, 247
Swanková, Hilary, 182
Syberberg, Hans-Jürgen. *Parsifal*, 236, 237
Symfonie Donbasu, 608
symptomatický význam, 94
synergie, 59, 60
synchronní zvuk, 375
syntetický dokumentární film, 452
syžet směřující k cíli, 124, 125
syžet typu „sif života“, 542
syžet, 113–115
    „co kdyby“, 120
    „sif života“, 542
Frigo, oběť krevní msty, 208, 210–214
Chungking Express, 542, 543, 546
Jednej správně, 524, 525
klasický hollywoodský film, 138, 139

Na Hromnice o den více, 121
Na sever Severozápadní linkou, 113, 114, 518,
519, 520, 522
Občan Kane, 141
Setkáme se v St. Louis, 562, 566
směřující k cíli, 124–125
U konce s dechem, 530, 532, 534
v muzikálech, 440–444
v narativní formě, 113, 114
versus fabule, 113–115
vývojové vzorce, 103–105, 124–126
Zuřící býk, 568

Š

Šahani, Kumar. Kasba, 226, 227
Šanghajské květiny, 71
Šanghajský expres, 177
Šermující kavalír, 375
Šestý smysl, 111, 135, 177, 376, 428, 623
Šifra mistra Leonarda, 65, 82, 155, 220
Šijan, Slobodan, 317
Šílení mistři, 54
Šílený Max pod Kopulí hromu, 42
Šílený Max II – Bojovník silnic, 136–139, 151, 261, 298,
318, 320, 321
narace, 136–137
osa akce, 318, 320

široká distribuce, 60
širokoúhlý formát, 244, 246
širokoúhlý objektiv, 230
širokoúhlý rám, 244
šířka filmového pásu, 32
šířka. Viz šířka filmového pásu
Škeble a kněz, 603
Škola ro(c)ku, 442
šokující střihy, 416
Špinavé ulice, 568, 618, 619
štáb kameramana, 42
štáb producenta, 38
štáb trikového natáčení, 42
štáb zvukaře, 42
švenkr, 42
Švindlíři (1990), 87
Švindlíři (2003), 332

T

Tahle země není pro starý, diegetický zvuk, 364
Tajná Palečkova dobrodružství, 496
Tak to bylo, 292, 293, 424
Talentovaný pan Ripley, 429
Tampopo, 164, 165, 168, 294, 295
střih, 294, 295
Tanec v temnotách, 36, 44, 221, 288
Tappy Toes, 472, 473
Tarantino, Quentin. Viz též Jackie Brownová; Pulp Fiction:
Historky z podsvětí
Gauneři, 127, 353, 622
Jackie Brownová, 366–369, 429, 430
Kill Bill, 237
Pulp Fiction: Historky z podsvětí, 57, 59, 106,
119, 120, 123, 220, 294, 295, 542, 622, 623

Tarkovskij, Andrej. Stalker, 224, 225
Tati, Jacques. Viz též Prázdniny pana Hulota; Playtime
Můj strýček, 397, 398, 399
Pan Hulot na výstavě, 332
Playtime, 164, 204, 205, 257, 258, 332, 361
Prázdniny pana Hulota, 125, 314, 332, 354,
355, 362–363
střih, 332
zvukové efekty, 354, 355, 362, 363
Tavernier, Bertrand, 353
Taxikář, 182, 568, 618, 620
Taymorová, Julie, 155, 440
Napříč vesmírem, 440, 441

Ted' se nedívej, 229, 230
technický scénář, 39
Technicolor
Setkáme se v St. Louis, 562
vývoj, 610–611

Tekuté zlato, 237
Telefonní budka, 374
teleobjektiv, 230–232
Tootsie, 231, 232

Tělesná stráž, 432
televize
letterboxing, 70
Stone, Oliver o vlivu televize, 299
širokoúhlá, 70, 73
uvádění filmů v televizi, 70, 72, 73
vliv na filmový styl, 70, 72, 73

témata, 93

Ten tajemný předmět touhy, 116
Tenká červená linie, 260, 352, 353, 370
Tenká modrá čára, 342, 453, 513, 552–559, 572, 573,
575–576, 583
analýza, 552–559
explicitní význam, 554
filmový styl, 554
flashbacky, 553
hudební doprovod, 555
implicitní významy, 556
jako film noir, 554, 555
motivy barev, 558
narativní forma, 552, 553
rekonstrukce, 553–557
segmentace syžetu, 553

Tenkrát v Americe, 50
Terminátor, 330, 619
Terminátor 2: Den zúčtování, 48, 81, 166, 217, 288, 619
The Atomic Café, 450, 451
The Fall of the House of Usher, 472
The Falls, 472
The Riddle of Lumen, 55
third man, 42
Thom, Randy, 352
THX 1138, 168, 170, 171, 196
Ti druzí, 438, 439
Tichý muž, 136
Titanic, 52, 73, 619
titulkové sekvence, 132–134
To, Johnnie, 305, 626
Tohle je základní rytmus, 453

Toland, Gregg, 43, 57, 418, 611
Tolkien, J. R. R., 90, 91, 240
Tom Jones, 617
Tom, Tom the Piper's Son, 229
tonální rozsah. Viz též filmové materiály
manipulace, 223–226
práce s kamerou, 223–226
tónování, 224
Tootsie, 128, 193, 194, 231, 232, 328
narace, 128
teleobjektivy, 231, 232
Toxický mstitel, 52

Toy Story: Příběh hraček, 81, 220, 345, 496, 497
trailer, 43
transfokace, 232
Odysseův pohled, 262, 263
pohyblivé rámování, 262
Rozhovor, 232, 233
Wavelength, 232, 272–274

Trauberg, Ilja, Modrý expres, 233
Travolta, John, 442
treatment, 39
Trh marnosti, 283
von Trier, Lars

Prolomit vlny, 224, 225, 623
Tanec v temnotách, 36, 44, 221, 288

trikové záběry, 236
Troja, 427
Trojka z mravů, 604

Troma Entertainment, 52, 76
Tron, 62, 496

Trosečník, 287, 352
Truffaut, François, 24, 50, 118, 128, 132, 139, 178, 259,
284, 334, 358, 530, 614–617, 630. Viz též
Jules a Jim
451 stupňů Fahrenheita, 343, 617
Americká noc, 24, 50, 255
jako kritik, 614
Jules a Jim, 132, 135, 136, 334, 358–360
Nevěsta byla v černém, 259
Nikdo mě nemá rád, 118, 119, 126, 615, 616
Střílejte na pianistu, 616
Uličníci, 616
Zelený pokoj, 178, 181

Truman Show, 187, 427, 432

tržby, 58, 59
třetí asistent režie, 41
Třetí muž, 252, 253
rámování, 253

Tři barvy: Červená, 397
Tři králové, 206, 207, 623
Tři mušketýři, 594, 595
Tři ženy, 619

tříbodové osvětlení, 175–178
Třicet devět stupňů, 362, 428
Tsotsi, 59
Tucker: Člověk a jeho sen, 620
Turková, Teresa, 552
Týgr a drak, 59, 626
Týgřice, 185, 186
Tykwer, Tom. Lola běží o život, 121, 122, 153, 623

typáž, 187, 189, 606, 608
typecasting, 187

U

U konce s dechem, 89, 188, 191, 332, 333, 431, 513, 519,
530–536, 571, 575–576, 583, 615, 616
analýza, 530–536
diskontinuální střih, 332, 333
filmový styl, 533–536
jako film noir, 530
mizanscéna, 533, 534
narativní forma, 530, 531
nejednoznačnost, 531–534
osvětlování, 533
poskočný střih, 332, 333, 534, 535
pravidlo osy, 534
střih, 534
syžet/fabule, 530, 532, 534
zvuk, 534

účetní, 42
úhel rámování, 252
Úchyl Orlando, 166, 168, 169
Ukradené Vánoce, 494, 497
Úkryt, 428, 429
Uleeovo zlato, 53
Uličníci, 616
ultrafány, 493, 494
Umberto D., 614
Umělcova smlouva, 196, 197, 200
umění

film jako umění, 23
filmová distribuce/uvádění, 68–73
mody filmové produkce, 56, 57
proces výroby filmu, 50, 51
versus dějiny filmu, zábava, 23, 24
zaujetí, 88

Umírající labuť, 195, 206
Upír Nosferatu, 218, 226, 227
Upíři, 162, 165
Uprchlík, 238, 302, 374, 428
Usměvavá paní Beudetová, 600
ustavující záběr, 298, 308
Úsvit mrtvých, 438
Utajený, 37, 118, 130, 334, 335
Útěk z ráje, 187, 189
Útok lehké kavalerie, 201
Utrpení Panny orleánské, 170, 171, 199, 252, 254, 255,
256, 257, 300, 616, 617
rámování, 199, 254, 255, 256, 257

uvádění, 57
na filmových festivalech, 64, 65
neveřejné, 63–65
umění, 68–73
v televizi, 68, 70
veřejné, 63–65
vliv na filmový styl, 68–71
vliv na velikost plátna, 60–70
uvedení v kinech, 63–65
zvuková perspektiva, 374, 375

Úzká cesta, 594
Úzasňákovi, 493, 510

V

- V pravé poledne, 223
 V přítavu, 159, 160, 182, 571
 V kůži Johna Malkoviche, 424, 623
 V roce Vepře, 451, 452, 509
 Valčík s Bašírem, 493, 495
 Válečné requiem, 364
 Válka skončila, 262, 263, 334
 střih, 334
 Válka světů, 60, 81, 288, 424
 Varda, Agnès
 Bez střechy i bez zákona, 82, 235, 247
 Všichni možní sběrači a já, 55, 235, 509
 Vášeň (1942), 611, 612
 Vášeň (1982), 177, 617
 Věčnost a den, 233
 vedoucí castingu, 46
 vedoucí kamerové techniky, 42
 vedoucí štábu trikového natáčení, 42
 Veidt, Conrad, 188, 598
 velikost plátna
 Bogdanovich, Peter, 71
 uvádění, 69–71
 velikost rámování (záběru), 250, 252, 264
 Velká iluze, 17, 268–271, 274, 398, 401, 424
 filmový styl, 401
 jízdy, 268–271
 pohyblivé rámování, 268–271
 Velká K & A vlaková loupež, 427
 Velká vlaková loupež, 592, 593
 Velké trable malého města, 50
 Velký, 427
 velký celek, 252–254
 velký detail, 252–254
 Velký zátah, 428
 Venkov proti městu, 594
 Věrné srdce, 330, 600, 601
 věrnost, 362
 Vertigo, 77, 237, 264
 vertikální švenk, 258
 Vertov, Dziga, 282, 344, 449, 604–606, 629. Viz též Muž s kinoaparátem
 Kino-pravda, 605
 Muž s kinoaparátem, 228, 449, 451, 509, 513, 548–552, 583
 Symfonie Donbasu, 608
 střih, 299
 Veřejný nepřítel, 245, 610
 Vesmírná tělesa, 432
 Věřelci, 113, 155, 190, 193, 196, 197, 293, 433–434, 435
 Věřelec, 80, 81, 118, 220, 256, 287, 427, 436
 vícenásobná expozice, 236
 Vidor, King, 595
 Vigo, Jean
 Trojka z mravů, 604
 Víper kamera, 37
 virážování, 224
 Visconti, Luchino. Země se chvěje, 612, 613
 Vít, 166, 169
 Viva Zapata!, 397
 vlastní stíny, 172
 vlastnosti postavy, 116
 vodítka prostorové hloubky, 196–204
 mizanscéna, 196–204
 pohyb, 200
 Volante, Tony, 375
 Volkoff, Alexandre. Kean, 330
 Vrah mezi námi, 166, 320, 598, 599
 příčný střih, 320
 Vrána, 330
 vrchní osvětlovač, 42
 vržené stíny, 172
 vsuvky, 45, 305
 vševědoucí narace, 127
 Zrození národa, 127, 128
 Všichni možní sběrači a já, 55, 235, 509
 Všichni prezidentovi muži, 162, 163
 Východní přísliby, 582
 výkonný producent, 38
 výkony. Viz herectví
 Výkřik, 194, 195
 Výlet do přírody, 255
 Vymítač ďábla, 132, 425, 436, 439, 618
 Vynález, 122
 Vyprahlé životy, 226, 227
 vypravěči, 135, 136
 výrobní náklady, 39
 vysokorychlostní záznam, 228
 Vysoký cíl, 125, 234, 235
 Výstřel, 50
 výška, 350
 výška rámování, 252
 vývoj kamer, 30, 31
 amatérské výrobky, 34
 bratři Lumièrové, 242, 243
 Dickson W. K. L., 242, 243
 digitální média, 34–37
 malé digitální video, 36, 37
 možnosti natáčení v noci, 26
 poloprofesionální výrobky, 34
 vyvrcholení, 126
 význam. Viz též explicitní význam; implicitní význam
 explicitní, 92, 93
 filmová forma, 95
 implicitní, 93, 94
 interpretace, 93–95
 referenční, 92
 Setkáme se v St. Louis, 559, 565, 566
 symptomatický, 94, 95
 Vzájemná důvěra, 621, 622
 vzájemná marketingová podpora, 62
 Vzdálené hlasy, klidné životy, 119
 vzdušná perspektiva, 200
 vzorce. Viz též vzorec putování; vzorec záhady
 A Movie, 485, 492
 filmový styl, 400, 401, 406
 Občan Kane a vývoj syžetu, 148, 149
 Osvícení, 98, 99
 v asociativní formě, 485
 ve filmové formě, 103–105
 vývoj syžetu, 103–105, 124–126

vzorec putování

- Frigo, oběť krevní msty, 210
 Na sever Severozápadní linkou, 125, 518

vzorec záhady

- Čaroděj ze země Oz, 103
 Občan Kane, 146

Vzpouza strojů, 319

W

- W., 452
 Waddell, Hugh, 353
 Wajda, Andrej
 Kanály, 178, 179
 Popel a démant, 201, 202
 Walk the Line, 442, 452
 Wallace & Gromit filmy, 56, 494, 507, 510
 Walt Disney (studio), 498
 Wang, Wayne
 Hledá se Čan, 620
 Klub šťastných žen, 620–622
 Kouř, 620
 Warhol, Andy
 Eat, 88, 289, 470
 Empire, 289
 My Hustler, 272, 278
 Sleep, 289

- Warm, Hermann, 57, 597
 Warner Bros. (studio), 498–500
 Watching for the Queen, 196, 197
 Wavelength, 232, 268, 272–274, 399, 506
 narativní forma, 272–274
 pohyblivé rámování, 272–274
 transfokace, 233, 272–274

Waynův svět, 427, 620

- Webber, Melville. The Fall of the House of Usher, 472
 webové stránky při propagaci filmů, 62
 Weir, Peter

- Svědek, 50, 51, 124, 343, 352
 Truman Show, 187, 427, 432

- Welles, Orson. Viz též Občan Kane; Skvělí Ambersonové
 Dotek zla, 177, 266, 278, 280, 281, 285, 294, 295, 406, 408
 Občan Kane, 43, 119, 140–151, 154, 155, 166, 234, 235, 254, 255, 294, 352, 406–418, 610–611
 Pan Arkadin – Důvěrná zpráva, 252
 Skvělí Ambersonové, 218, 248, 249, 363, 371–372, 373, 377, 379

Wenders, Wim. Viz též Nebe nad Berlínem

- Americký přítel, 378
 Nebe nad Berlínem, 162, 165, 370, 373

Wendy a Lucy, 162, 163, 329, 332

Werker, Alfred L., 610

western (žánr), 434

- western, 97, 160, 246, 256, 264, 265, 307, 395, 422–427, 432, 438, 440, 442, 445–447, 593, 594, 596, 618, 625
 Ford, John, 435, 436
 ikonografie, 434–436
 Leone, Sergio, 395, 432, 435

Whitney, James. Lapis, 496, 497

Wiazemskyová, Anne, 191

- Wiestová, Dianne, 189
 Wilder, Billy, 559
 Wile E. Coyote (kojot), 495
 Williamson, James, 590, 592
 Hořil, 592

Window Water Baby Moving, 54

- windowboxing, 70
 Winchester 73, 187, 189, 435

Wintonick, Peter. Hledání konsenzu: Noam Chomsky a média, 56

Wölfflin, Heinrich, 587

- Wong Kar Wai, 626 Viz též Chungking Express
 Chungking Express, 89, 397, 431, 513, 542–547, 572, 575, 576, 583, 626
 o financování, 543
 Padlí andělé, 252, 253, 370
 Stvoření pro lásku, 228

Woo, John

- Killer, 118, 429, 430, 625
 Lepší zítřek, 624, 625
 Lepší zítřek, 2, 625
 o objektivěch, 233

Wood, Robert, 552–557

Wood, Sam, 610

Woo-ping, Yuen, 624, 626

wu-sia pchien (žánr), 623, 624

X

xXx, 44

Y

Yuen, Corey

- Fong Sai-Yuk, 300, 301
 Red Force 2, 624, 627

Z

Za zvuků hudby, 424, 618

záběr/protizáběr

- Jednej správně, 527
 Maltézský sokol, 308, 310, 312
 raný film, 594

záběry z jeřábu, 258, 260

Zablžení, 136, 534

zadní projekce, 236–238, 242, 243, 283, 413, 610

Záhada Blair Witch, 62, 262, 438

filmový marketing, 62

Zachraňte vojína Ryana, 48, 433

Zakázané ovoce, 120, 430

čas vyprávění, 120

zakladač, 46

Zámek hrůzy, 438

Zámek v oblacích, 58

Zamilované ženy, 168, 171, 400

Zapadák, 536

Zápisky z nájemního domu, 196, 199

Záskok, 99, 183

Zatmění, 126

zatmívačka, 289

Zatracený, 38

Závěť doktora Mabuse, 598
Závrať, 432
Zbouchnutá, 424
Zbytečná krutost, 98, 431
zdánlivý pohyb, 30
Zdrávas, Maria, 617
Zed, 200, 201
Zelený pokoj, 178, 181
Zelig, 125
Zellwegerová, Renée, 184, 185
Země se chvěje, 612, 613
Zemeckis, Robert
    Falešná hra s kráľkem Rogerem, 238, 239, 282, 498, 506, 619
    Forrest Gump, 619
    Návrat do budoucnosti, 70, 72, 121, 125, 159, 175, 179, 264, 432, 619
    Návrat do budoucnosti II, 121, 122
    Návrat do budoucnosti III, 121
    Trošečník, 287, 352
Zinnemann, Fred, 223
Zíttra nehrajeme!, 619
Zitřek nikdy neumírá, 62
Zjizvená tvář, 328
Zkrocená hora, 60, 182
Zkurvená noc, 68
Zlá krev, 178, 179
Zlaté časy na Ridgemont High, 620
Zlatokopové roku 1933, 330, 610
Zlatokopové roku 1935, 330
Zlatý kompas, 82, 110, 178, 181, 220, 288, 395
Zlatý věk, 509, 603
Zločin pana Langa, 91, 95, 264, 265, 266, 616
Zloděj fotografií, 140
Zloději kol, 194, 195, 612–615
Zlomený šíp, 435
Zmrzačení mstitelů, 624
Znamení, 275
znovuustavující záběr, 310
Zodiac, 82, 288, 364
zoetrop, 31
Zorns Lemma, 89, 582
Zpívání v dešti, 50, 266, 375, 394, 424, 440, 441
Zpívat si při chůzi, 193, 194, 230
zpomalený pohyb, 228
Zrodila se hvězda (1954), 432
Zrodila se hvězda (1976), 432
Zrození národa, 87, 92, 127, 128, 166, 169, 289, 592
    narace, 127, 128, 130
    vševědoucí narace, 127, 128, 130
zrychlený pohyb, 226, 228
Ztraceno v překladu, 247
Ztracený, 38
Ztracený svět: Jurský park, 43
Zuřící býk, 40, 246, 247, 261, 513, 566–572, 574, 582, 583, 618, 620
    analýza, 566–571
    flashbacky, 568
    herectví, 568, 569
    hlediskové záběry, 570
    narativní forma, 567–569
    násilí, 566–571
    nejednoznačnost, 571
    paralelismus, 570
    realismus, 568, 569
    společenská ideologie, 566–571
    Steadicamy, 261
    syžet/fabule, 568
Zvedejte kotvy, 498
Zvěřinec časopisu National Lampoon, 426
zvětšená okénka filmu, 79
zvláštní efekty
    masky, 238, 244
    Muž s kinoaparátem, 548
    optické triky, 239, 242
    Pán prstenů: Společenstvo prstenu, 240, 241
    práce kamery, 236
    přední projekce, 236–238
    realismus, 242
    vícenásobná expozice, 236
    zadní projekce, 236–238, 242, 243, 283, 413, 610
zvuk. Viz též diegetický zvuk; hudební doprovod; nediagetický zvuk; zvukový můstek; zvukové efekty; mixáž zvuku; zvukové stopy
Apokalypsa, umístění do reproduktoru, 49
asynchronní, 375
barva (témbr), 350, 352
čas vyprávění, 375–380
Čelisti, 348
dialog, 353
Dokonalý trik, motivy, 387–389
Dokonalý trik, úvod, 387–389
Dopis ze Sibiře, 348–349
důležitost zvuku, 347–348
filmová forma, 357–359
flashforward, 377–378
hlasitost, 350
Jeho dívka Pátek, 516
Jurský park, 354, 356
klasický hollywoodský film, vývoj, 608–611
Kráľ komedie, 578–581
Kurosawa, Akira, 347
Magnolie, 372
manipulace, 352–354
Miluj mne dnes v noci, 352
mixáž, 48–50, 354–356
nesimultánní, 376
Občan Kane, 352
očekávání publika, 348
perspektiva, 356, 357, 367, 372–375
Playtime, 361
Prázdniny pana Hulota, 354, 355, 362, 363
prostor, 363, 364
Prozřetelnost, 379, 380
předvídaní, 348
překrývání dialogu, 354–356
Psycho, 352
Rampa a rytmus, 362
rozdíly v rytmu obrazu a zvuku, 361, 362
Rozhovor, 380
rytmus, 360–362

Sedm samurajů, 356, 357
simultánní, 376
Skvělí Ambersonové, 363, 371, 372, 373, 377, 379
směr, 374
sound over, 370
Svědék, 352
synchronní, 375
U konce s dechem, 534
věrnost, 362, 363
výběr, 352–354
výška, 350
zvuková perspektiva, 356, 357, 367, 372–375
diegetický zvuk, 372, 374
Murch, Walter o perspektivě, 372
v prostoru kina, 374–375
zvuková stopa, 357
zvukové efekty
    Dokonalý trik, 383, 384
    Jurský park, 354
    Tati, Jacques, 354, 355, 362, 363
zvukové stopy
    A Movie, 357
    Americké graffiti, 354

Jednej správně, 528
magnetický záznam, 32
monofonní, 32
optický záznam, 32
Řeka, 464–466
stereofonní, 32
zvukový můstek, 377
Zwigoff, Terry. Crumb, 451
Ž
Žába za všechny peníze, 198, 199, 234
Žaluji, 285–286
žánr. Viz filmový žánr
Žbluňkl!, 427
Ženy na pokraji nervového zhroucení, 133
Ženy s mezerou mezi zuby, 454–462, 573, 575
    dokumentární film, 454–462
    filmový styl, 454–462
    kategorická forma, 454–462
    motivы, 458
Žhavá sedla, 371, 373, 432
Žhavé výstřely, 374
Život amerického hasiče, 592
životopisné filmy, 140, 425

David Bordwell, Kristin Thompsonová
Umění filmu: Úvod do studia formy a stylu

Vydalo Nakladatelství Akademie múzických umění v Praze

Z anglického originálu **Film Art: An Introduction**
vydaného nakladatelstvím McGraw-Hill v roce 2010,
ISBN 978-0-07-338616-4

Přeložili **Petra Dominková** (kap. 1-4, 6-11), **Jan Hanzlík** (5) a **Václav Kofroň** (12)

Editor **Václav Kofroň**

Odborná redakce **Radomír D. Kokeš**

Redakční spolupráce **Jakub Klíma** a **Jiří Flígl**

Obálka a grafická úprava **Linda Dostálková**, The Bestseller Creative Platform

Jazyková redakce **Jana Křížová**

Rejstřík **Radomír D. Kokeš**

Sazba **Robert Konopásek**

Tisk **Tiskárna Helbich, a. s.**

1. vydání

Praha 2011

ISBN 978-80-7331-217-6

www.namu.cz, www.amu.cz